HIR
AL-ALTAF AL-KHAFIYYA

UR

ʿABD ALLAH B. ʿABD EẒ-ẒÂHIR'S

BIOGRAFI ÖVER

SULTANEN EL-MELIK EL-AŚRAF ḪALÎL

ARABISK TÄXT MED ÖVERSÄTTNING, INLEDNING
OCK ANMÄRKNINGAR UTJIVEN

AV

AXEL MOBERG

DISTRIBUENT:
GLEERUPSKA UNIVERSITETSBOKHANDELN, LUND
(HJALMAR MÖLLER)
1902

UR

ʿABD ALLAH B. ʿABD EẒ-ẒÂHIR'S

BIOGRAFI ÖVER

SULTANEN EL-MELIK EL-AŚRAF ḪALÎL

ARABISK TÄXT MED ÖVERSÄTTNING, INLEDNING
OCK ANMÄRKNINGAR UTJIVEN

AV

AXEL MOBERG

DISTRIBUENT:
GLEERUPSKA UNIVERSITETSBOKHANDELN, LUND
(HJALMAR MÖLLER)
1902

UR

ʿABD ALLAH B. ʿABD EẒ-ẒÂHIR'S

BIOGRAFI ÖVER

SULTANEN EL-MELIK EL-AŚRAF ḪALÎL

ARABISK TÄXT MED ÖVERSÄTTṆING, INLEDNING
OCK ANMÄRKNINGAR

AKADEMISK AVHANDLING

SOM FÖR VINNANDE AV FILOSOFISK DOKTORSGRAD
FRAMSTÄLLES TILL OFFENTLIG GRANSKNING

Å AUDITORIET N:R VI

ONSDAGEN DEN 28 MAJ 1902
KL. 10 F. M.

AV

AXEL MOBERG

En översättning till svenska av den arabiska täxt, som i detta arbete publiceras, är icke motiverad av innehållets värde ock betydelse. Översättningens uppjift är i förevarande fall att vara en förklaring ock kontroll på den uppfattning av täxten, som ligger till grund för editionen, en uppjift som i någon mån torde lända till ursäkt för, att fordringarna på en lättflytande ock god svenska ej alltid kunnat uppmärksammas. Å andra sidan har jag dock icke skytt att på ställen, där originaltäxten synts klar, jiva en något friare översättning.

Att jag i inledningen ock anmärkningarne citerat några allmänt kända arbeten utan fullständigt återjivande av titel, torde icke behöva leda till missförstånd eller nödvändigjöra en detaljerad förteckning över dessa arbeten; det har för övrigt blott skett med de vanliga lexikaliska värken av Lane ock Dozy, Caspari-Wright, Grammar of the arabic language (tredje uppl.) ock några av de större europeiska bibliotekens kataloger över arabiska handskrifter.

Till min lärare, Docenten K. V. Zetterstéen, som först fästat min uppmärksamhet på det manuskript, som ligger till grund för min avhandling, frambär jag härmed uttrycken av min tacksamhet för många upplysningar ock råd under arbetets gång såväl som för det intresse han under en följd av år visat mina studier.

INLEDNING.

I sin katalog, Die arabischen Handschriften der k. Hof- und Staatsbibliothek in München[1], beskriver Aumer under No. 405 det manuskript, varav i föreliggande arbete en större del (101 folier av inalles 182) utjives. Handskriften är hemförd från Egypten av Marcel, som i sin Histoire de l'Égypte[2] omnämner den såsom en av de otryckta källorna för sitt värk ock lämnar en redojörelse för densamma. Enligt denna beskrivning innehåller manuskriptet en stor mängd officiella aktstycken "surtout relatives à la correspondance entre le Sultan et le Khalyfe êl-Hâkem-bê-âmr-Illah", en notis som jör det tvivelaktigt, om värkligen denna handskrift spelat någon roll vid författandet av Marcels arbete. Om denna korrespondens innehåller den nämligen endast ett icke alltför betydelsefullt meddelande på några rader fol. 4 f (ed. sid. ٥: ٢—٩).

Handskriftens värkliga innehåll framgår, vad den här publicerade delen beträffar, av de rejister, som på andra ställen i föreliggande arbete meddelas. Sista kapitlet utjöres i själva värket av det fol. 98 början

ذكر ما تجدّد من الوقوف الشريفيّة على جهات البرّ
والصدقات المبرورة

varav här endast den inledande delen återjives. Återstoden utjöres av fyra wakf-urkunder in extenso, vilka jag icke ansett

---

[1] München 1866. [2] 8°, Paris 1834, p. XIV f.

nödigt upptaga i min edition. En kort redojörelse för deras innehåll torde dock vara på sin plats.

Den första[1] anslår till underhåll av Ḳelâ'ûns gravkapell i Kairo fyra stycken lantegendomar, nämligen الكبّارة ock كروانة i distriktet Akka samt المَعْركة ock صدٮعس (sic) i distriktet Ṣûr.

Den andra stiftelsen[2] sker till förmån för en turba ock medrese, som sultanen el-Melik el-aśraf själv uppbyggt i närheten av Saijide-Nefîse i Kairo ock omfattar godsen الفرج ock شفر عمّر likaledes i distriktet Akka samt الطّرّانة av Ṣûrs område. Båda urkunderna äro daterade den 17 reǵeb 690; donator är naturligtvis liksom i de senare stiftelserna sultanen själv. Dessa båda stiftelser omnämnas nu även av Maḳrîzî[3], ehuru under annan datum ock delvis varierande namn på de donerade egendomarne. Det torde därför icke vara ur vägen att dröja något vid denna sak. Godsen resp. byarne الكبّارة ock كروانة heta på ovan citerade ställe الكابرة resp. كرادانة. I mig tilljängliga arabiska källor återfinner jag dem icke under någondera formen; i waḳf-urkunden åter bestämmes deras läge på följande sätt: ......تُعرف احداهما بالكبّارة حدّها من القبلة أُراضى العبقا ومن الشرق السموسه (sic) ومن الشأم التلّ المفتوح ومن الغَرْب أُرض الفَرج والثانية تُعرف بكروانة حدّها من القبلة أُرض المجدَل ومن الشرق صُفّة الأُمين ومن الشام أُراضى دعوق ومن الغَرب أُراضى عكّا [fol. 105]. Om detta الكبّارة eller الكابرة har jag ingenstädes kunnat vinna någon vidare upplysning; det begränsas i vester

---

[1] fol. 102—117. [2] fol. 117—130 b.

[3] Histoire des Sultans Mamlouks . . . traduite par Quatremère, Paris 1840—1845, II : 1 : 131.

av الفرج, som är objekt för den senare av de båda waḳf-stiftelserna ock självt sträcker sig ut till havskusten. En motsägelse synes då ligga däri, att (se nedan) detta الفرج skulle begränsas i söder av التّل المفتوح, vilket enligt ovan lämnade beskrivning utjör norra gränsen för الكبّارة.

Den andra egendomen كروانة däremot skulle kanske i Quatremère's läsart كردانة kunna identifieras med det Kurdâneh, varav ännu ruiner finnas unjefär $5^3/_4$ engelska mil från Akka i sydsydostlig riktning [1]. En ock tre fjärdedels eng. mil norr därom finna vi värkligen en Bîr D'aûk ock en ruinhög med samma namn ock i söder på ett avstånd av 4 eng. mil ett el-Mejdel [2]. I vester skulle det i så fall icke begränsas av Akkas stads område, utan av något staden tillhörigt, tämligen långt mot söder sig sträckande land. Det i öster liggande صُفّة الأمين är mig obekant; denna gränsbestämning måste för övrigt vara ofullständig, ty كروانة nämnes i det andra waḳf-dokumentet såsom västlig gräns för شفر عمّر, vilket (se nedan) säkerligen är den bekanta staden Śefâʿamr resp. Śefraʿamm [3], en uppjift som väl stämmer med det antagna läget för vår handskrifts كروانة. De båda återstående byarna, som tillhöra donationen, lämnas i urkunden utan närmare beskrivning såsom allt för väl bekanta för att behöva sådan. Den förra, el-Maʿreka, återfinnes på den använda kartan $6^1/_2$ eng. mil rätt väster om Tyrus, den senare صلدعمس

---

[1] Se The great map of Western Palestine published by Palestine Exploration Fund.

[2] möjligen detsamma, som i Jacut's Moschtarik ed. Wüstenfeld (Göttingen 1846) sid. ٣٨٥ förlägges mellan Haifa och Caesarea.

[3] Lexicon geographicum cui titulus est مراصد الاطّلاع على اسمآء الامكنة والبقاع ed. Juynboll, Leiden 1852—1864, II: ١١٧. Jacuts geogr. Wörterbuch herausgeg. von Wüstenfeld, Leipzig 1866—1873, III: ٣٠٤ f.

torde väl vara det Ṣiddiḳîn, som ligger nära 6 eng. mil söder om kartans M'araka. Quatremère har namnen Marekah resp. Sarifeïn.

Av den andra waḳf-stiftelsens egendomar beskrives[1] الفَرْح såsom begränsat i söder av التلّ المفتوح (se ovan), i öster av الكبّارة, i norr av البعيّة ock i väster av havet. Om denna by, som av Quatremère nämnes Farah, likasom om det inom Tyrus' distrikt liggande الطرّازة, är mig ingenting bekant, ehuru handskriften om الطرّازة säger, att det är allt för välkänt för att behöva beskrivas. Slutligen ingår bland de till denna stiftelse hörande områdena det redan omnämda شفر عمّر (Quatremère: Saar-Omar). Som nämt måste härmed avses staden شَفْرَ عَمّ med dess område, något som också bekräftas av de i urkunden anjivna gränserna. Det torde därför vara onödigt att längre uppehålla oss härvid.

I de båda urkunder, som ytterligare meddelas, bildar sultanen waḳf-stiftelser för samma ändamål som i de föregående, d. v. s. i den ena[2] för sin egen تربة ock medrese, i den andra[3] för sin faders قبّة etc. Stiftelseobjekt äro i båda fallen detaljerat beskrivna jordområden ock byggnader i Kairos omedelbara närhet; dock bleve det för vidlyftigt att på detta ställe lämna en närmare redojörelse för dessa. Tilläggas må blott, att den förra av de båda urkunderna är daterad den 29 muḥarram 691 (fol. 157) ock den andra den 27 muḥarram samma år. Denna senare datum, som upptager de två första raderna av fol. 182 verso — handskriftens sista sida — har jivit upphov till Marcels ock Aumers uppjift, att handskriften skulle vara daterad den nämda dagen, en uppjift som alltså är felaktig.

---

[1] fol. 120 b. [2] fol. 130 b—157 b. [3] fol. 158—182 b.

Handskriften är odaterad, ock den senaste händelse, för vilken i densamma redojöres, är vad som berättas om ʿAlâ ed-dîn el-Hakkârî's bejäran att bliva beklädd med futûwa-värdigheten ock vad därmed sammanhänger (sid. ٩٣), vilket förlägges till månaden rabîʿ el-auwal. Arbetet sträcker sig alltså över unjefär två månader längre tid än Marcel ock Aumer antagit.[1]

Vad innehållet i allmänhet angår, så är det naturligtvis icke av alltför stor vikt; de händelser, som beskrivas, ligga alla emellan fälttågets år 690 avslutning ock början av 691 års krig. Ock om än framgångarna under det ena såväl som det andra av dessa fälttåg fyllde el-Melik el-aśraf's undersåtar med glädje ock framkallade ett överflöd av smickrande lovsånger till hans ära, var dock denne sultans hela rejering icke av någon synnerligen stor betydelse för islams gamla välde. Väl är det sant, att resultatet av 690 års krig var återerövrandet av de sista stödjepunkter europeerna ännu hade kvar inom det heliga landets område, Akka, Ḥaifa, Ṣûr (Tyrus), Ṣaidâ m. fl. kuststäder; men dessa fiender hade redan jenom de föregående kraftfulla sultanernas, Beibars ock Ḳela'ûn, bemödanden blivit så kringskurna, att el-Melik el-aśraf's framgångar knappast äro att betrakta såsom annat än de mognande frukterna av, vad dessa härskare uträttat. Mot islams värkligen farliga fiende däremot, mongolerna, uträttades ingenting av betydelse, utan ställningen var vid sultanens redan efter 3 års rejering inträffade död väsentligen densamma som vid hans tronbestigning. Om det alltså kan sägas om el-Melik el-aśraf's korta rejering i det hela, att den trots de avjörande slagen mot korsfararne icke är av synnerligen stor betydelse, jäller det naturligtvis i särskild grad om den korta period emellan de viktigare händelserna, vilken

---

[1] Även Brockelmann i sin Gesch. d. arab. Litteratur, Weimar 1898, I:319.

behandlas i vårt manuskript. Några fästligheter med ḫuṭbor i välkänd stil av den obetydlige "kalifen" Ḥâkim bi-amr-allah, summariska redojörelser för en del sändebuds inträffande från olika emirer, vilka, påvärkade av årets händelser, funno med sin fördel förenligt att söka sin tillflykt hos sultanen, några varje politisk betydelse saknande företag såsom en sultanens jaktutflykt eller domstolssession, skildringen av flottans utrustning för årets fälttåg ock några detsamma inledande skärmytslingar till lands utjöra i själva värket jämte de något viktigare berättelserna om affärerna med Mekkas emir Abû-Numaij ock fursten över nubierna det huvudsakliga innehållet i handskriften. Ock dock torde den icke sakna all betydelse. Tonen i det hela visar, att den är ett ögonvittnes beskrivning av vad som sker; själva det krypande smicker, som över allt tager sig uttryck, höjande sultanen till skyarna, visar, att arbetet måste vara författat ännu under dennes livstid; ock om det just därför icke kan jöra anspråk på trovärdighet såsom ett bidrag till hans karaktäristik, vinner det å andrer sidan en viss betydelse såsom historisk källa. Ty ett arbete, uppenbarligen skrivet med direkt adress till den härskare, vilkens liv det skildrar, ock i avsikt att behaga honom kan dock näppeligen tänkas förlägga till hans rejeringstid händelser, som i själva värket då icke inträffade, eller på ett i högre grad vanställande sätt omtala vad som timat. I detta avseende är beaktansvärt just, vad som meddelas om förhandlingarna med Abû-Numaij ock Nubiens furste jämfört med framställningen hos Makrîzî av samma händelser. (Se närmare anmärkningarna till de resp. kapitlen.)

För övrigt är det icke blott den allmänna tonen i framställningen, som utvisar, att arbetet är skrivet av en samtida. Sista värsen fol. 88 verso t. ex. visar tydligen, att resultatet av 691 års fälttåg ännu var författaren obekant, ock det

samma framgår väl även av de många ställen, där sultanens segrar framhållas ock där väl i motsatt fall den 691 inträffade erövringen av Ḳalʿat er-Rûm icke blivit onämd. Slutligen är det väl också ganska säkert, att så väl sultanen som i all synnerhet hans "riksståthållare" Bedr ed-dîn Beidarâ flerestädes skulle hava omnämts i helt andra ordalag efter katastrofen den 12 muḥarram 693 — den dag, då sultanen mördades av denne sin förtroendeman. Står det alltså fast, att vi i vår handskrift hava framför oss en samtida berättelse ock tyder, såsom Marcel ock Aumer påpekat, allt på, att även det i München förvarade exemplaret härleder sig från samma tid, vinner det i betydelse. Ock även de i allmänhet icke synnerligen viktiga tilldragelser, om vilka det förtäljer, kasta dock ett visst jus över sultanens liv mellan fälttågen, om man också måste beklaga, att just de föregående, säkerligen viktigare delarna synas vara försvunna. Ty vårt manuskript är enligt titelbladets uppjift den tredje delen av hela värket, ock någon av de föregående delarna är icke bekant, likalitet som något annat exemplar av den tredje. Om den fjärde, i efterskriften till vårt manuskript utlovade delen någonsin blivit färdig, veta vi icke heller.

För frågan om den trovärdighet, som möjligen kan tillskrivas arbetet, torde utom vad vi nu sagt om såväl värkets i dess helhet som särskilt den föreliggande handskriftens samtidighet med de beskrivna händelserna vara att observera, att en del av dessa senare näppeligen kunnat så snart beskrivas av någon, som icke stått sultanen ock den politiska världen nära. På ett sådant förhållande tyder också meddelandet in extenso av några officiella skrivelser, låt vara av icke stor politisk betydelse, men dock av den beskaffenhet, att en utomstående näppeligen kunnat så omedelbart efter avfattandet haft dem till sitt förfogande, jag menar utom de redan nämda

waḳf-dokumenten de skrivelser varijenom den ovannämde Bedr ed-dîn Beidarâ erhöll eṣ-Ṣubeiba med underlydande område ock den likaledes förutnämde Hakkârî-emiren ʿAlâ ed-dîn futûwa-värdigheten. Detta, jämfört med författarens egen med den i dessa aktstycken använda kanslistilen likartade framställningsform ock hela kapitlet ذكر تدبير ملوكيّ [fol. 51 b] lägga den förmodan nära till hands, att han i någon egenskap tillhört det kungliga kansliet eller sultanens närmaste omjivning. Detta antagande bekräftas också.

Visserligen innehåller icke manuskriptet självt under framställningens gång någon antydan om vem författaren varit, men dess allmänna hållning, sådan vi nu karaktäriserat den, jiver det kraftigaste stöd åt den utsago, som återfinnes på titelbladet.

I en kartusch, som jenom anordning ock ornamentering tydligen visar sig såsom en ursprunglig del av det vackert utstyrda titelbladet, läsas nämligen följande ord:

خِدمَةُ المملوك . . .

عَبْد ٱللَّه بن عبد الظاه . . .

كاتب ٱلأُشرفى . . .

[Kartuschen är defekt jenom att en del av titelbladets ytterkant blivit avskuren.]

Härav skulle alltså framgå, att detta exemplar överlämnats till sultanen såsom en undersåtlig hyllning av ʿAbd allah b. ʿAbd eẓ-ẓâhir, en skrivare i sultanens tjänst. Detta överensstämmer på det förträffligaste med, vad vi veta såväl om arbetet självt som om den nämde ʿAbd allah b. ʿAbd eẓ-ẓâhir. Ock då fol. 1 av alla tecken att döma är en ursprunglig del av vårt manuskript, synas vi värkligen icke hava något skäl att betvivla uppjiftens sanningsenlighet.

Denne författare, *Muḥjî ed-dîn Abû-l-faḍl ʿAbd allah b.*

Rašîd ed-dîn Abû-Muhammed ʿAbd ez-zâhir b. Nešwân b. Abd ez-zâhir b. Neǵda el-Ǵudâmî es-Saʿdî er-Rawhî [*el-Miṣrî*], föddes i Kairo den 9 muḥarram[1] år 620 [12 febr. 1223]. Han studerade fiḳh ock förvärvade snart anseende såsom en fint bildad man med litterär begåvning. Såsom hans lärare nämnas *Ǵaʿfar el-Hamdânî* ock *ʿAbd allah b. Ismâʿîl b. Ramaḍân,* båda mig obekanta; bland lärjungar t. ex. den berömde filologen *Aṯîr ed-dîn Abû-Ḥaijân el-Andalûsî* [† 745][3], *Muhammed ibn Saijid en-Nâs* [† 734][4] ock *el-Ḳâsim b. Muhammed el-Birzâlî* [† 739][5]. Om hans liv är för övrigt icke mycket bekant — det tyckes hava förflutit i stillhet i födelsestaden. Hans stilistiska begåvning synes emellertid hava förskaffat honom en ställning vid det kungliga kansliet, såsom vars chef vi finna honom under sultanen Beibars tid. Åtminstone nämner hans förtrogne (ock lärjunge?) *Šâfiʿ b. ʿAsâkir el-ʿAsḳalânî* [† 730][6] honom i sitt värk Kitâb ḥusn el-manâḳib etc.[7] såsom denne sultans Kâtib es-sirr. Huruvida denna senare titel burits av honom, är visserligen osäkert; enligt en version skulle han varit den förste Kâtib es-sirr[8], enligt en annan[9] hans son

---

[1] *Taǵrîbirdî,* el-Manhal eṣ-ṣâfî wa-l-mustawfî baʿd el-wâfî, Paris-manuskriptet No. 2071 fol. 22 b.

[2] Kutubî, Fawât el wafajât, Bûlâḳ 1283, I: ٢٧١; Maḳrîzî i Paris-manuskriptet No. 2144 fol. 230; Taǵrîbirdî, o. a. st. m. fl.

[3] Brockelmann, II: 109.

[4] Wüstenfeld, Geschichtsschreiber d. Araber No. 400.

[5] Brockelmann, II: 36.

[6] Brockelmann, II: 28. (Samma dödsår uppjives i Orientalia ed. Juynboll, Roorda, Weyers II: 351 ock Hâǵǵî Ḥalîfa, No. 9057, under det Ahlwardt i Verzeichniss d. arab. Handschr. in Berlin under No. 9845: 20 uppjiver år 731.)

[7] Paris No. 1707 fol. 4 b. Om detta arbete se även nedan.

[8] Quatremère, Maml. II: II: 317.

[9] Sujûtî, Ḥusn el-muḥâḍara, Kairo 1299, II: ١٧٤.

Faṭh ed-dîn, enligt ännu en annan[1] skulle titeln vara mycket äldre. Huru som helst, föreståndare för det kungliga kansliet har han i alla fall varit, ty att Ṣâḥib dîwân el-inśâ i det stora hela var liktydigt med Kâtib es-sirr framgår så väl av ovan citerade ställe hos Quatremère som av Maḳrîzî's redojörelse för dîwân el-inśâ[2]. Den ena titeln erhåller han så väl som den andra hos Maḳrîzî[3]. Däremellan kallas han dock ofta endast Ḳâḍî[4], ock andra jiva honom alls icke någon annan titel än Ḳâḍî eller blott Kâtib[5], under det att hans ovannämde son alltid benämnes Ṣaḥib dîwân el-inśâ.

Dennes utnämning till det höga ämbetet omtalas av Maḳrîzî[6], ock såsom hans företrädare nämnes icke hans fader, utan den vid samma tid till vezir upphöjde Faḫr ed-dîn Ibrâhîm b. Luḳmân. Ock denne sistnämde skulle enligt uppjift, som Quatremère lämnar[7], innehaft ifrågavarande post ända från el-Melik eṣ-ṣâliḥ Aijûb's tid. Dessa motsägelser kunna väl blott lösas jenom antagande av ett icke exakt bruk av de ifrågavarande titlarna[8]. El-ʿAsḳalânî's ovan meddelade utsago

---

[1] Quatremère, o. a. st.

[2] Ḫiṭaṭ, Bûlâḳ 1270, II : ٢٢٥ ff. särskilt ٢٢٦ mot slutet.

[3] Jfr. Quatremère, o. a. a. I : 1 : 183 (Katib es-sirr) med samma arbete II : 1 : 142 (Ṣaḥib dîwân el-inśa i den för övrigt felaktigt under år 691 i stället för 692 placerade dödsnotisen).

[4] Quatremère, o. a. a. 1 : 1 : 241 f. (läs Abd-aldâher för Abd-alkâder såsom redan påpekats i Catalogus codd. Mss. qui in Musaeo Britt. asservantur P. II : pag. 558 col. I.); vidare 1 : 2 : 57, 132. II : 26, 27.

[5] så t. ex. Fawat, I : ٢٧١; ibn Ḥabîb i Durrat el-aslâk fî mulk el-atrâk, Paris No. 1719, fol. 83 b (jfr. Orientalia II : 285).

[6] Quatremère, o. a. a. II : 1 : 7.

[7] o. a. a. I : 1 : 150 not 24.

[8] Av notisen i Orientalia II : 284 framgår, att Muḥjî ed-dîn's son innehade den ifrågavarande posten i *Egypten*. Man kan sålunda icke söka undgå motsägelsen jenom att antaga, det han varit Ṣâḥib dîwân el-inśâ i Damascus, där han dock avled (år 691).

torde under alla förhållanden förtjäna vitsord på grund av hans ställning såsom Ibn ʿAbd eẓ-ẓâhirs förtrogne. Däremot är det ej omöjligt, att denne senare trätt tillbaka från sin chefsplats, ehuru han, såsom ovan citerade ställen ur Quatremères översättning av Maḳrîzî's Kitâb es-sulûk visa, även av Beibars efterföljare, åtminstone Kelâ'un ock el-Melik el-aśraf, använts för uppsättandet av officiella skrivelser.

Den anordning, enligt vilken en gång vid Kelâ'ûns avresa till krigsskådeplatsen åt honom anförtroddes alla de åligganden, som eljest tillhörde Ṣâḥib dîwân el-inśâ [1], har sannolikt blott varit tillfällig, då kanske sultanen velat behålla den ordinarie innehavaren av denna post, vår författares son, i sin närhet.

Huru härmed än förhåller sig, har ʿAbd allah b. ʿAbd eẓ-ẓâhir varit en framstående civil ämbetsman. Av Beibars har han åtminstone en gång varit använd i en diplomatisk beskickning [2].

Men eljest nämnes visserligen hans namn oftast vid omnämnandet av officiella aktstycken eller vältalighetsprov, som haft honom till författare. Ty icke blott såsom ämbetsman synes han hava jort sig jällande; fastmer synes han hava lika så flitigt uppträtt i egenskap av en slags hovpoet, som vid mångfaldiga tillfällen föredragit sina alster till den rejerande sultanens lov. Sådana citeras särskilt ofta i el-ʿAsḳalânî's ovan anförda arbete. Ock det värk av vår författare, som här närmast sysselsätter oss, el-Melik el-aśrafs biografi, är i grunden närmast att betrakta såsom ett arbete av samma valör. Hans litterära intresse har alltså bibehållit sig intill det sista, ty icke mycket mera än ett år efter den senaste i vårt manu-

---

[1] Quatremère, o. a. a. II:1:27.

[2] Quatremère, o. a. a. I:2:57.

skript omtalade händelsen inträffade hans död. Den 3 reǵeb 692[1] avled ʿAbd allah b. ʿAbd eẓ-ẓâhir i Kairo ock begrovs på el-Ḳarâfa i en turba, som han själv låtit uppföra[2]. Maḳrîzî omtalar[3] t. o. m. en moské, som hans son där låtit bygga invid sin faders grav redan år 683, ock som var bekant under namnet Ǵâmiʿ ibn ʿAbd eẓ-ẓâhir.

Av sin samtid åtnjöt vår författare högt anseende som stilist, särskilt var han mästare i den högre brevstilen. Ibn Habib[4] nämner honom med följande ord:

[هو] كاتِب طرّز المهارق* وأبرز إبْريز الدقائق* وأطرب الأسماع بصوت صيته* وبهر النواظر بمحاسن درّه ويواقيته وعطّر الأرْجاء بإنبائه* وحير البلغاء بإنشاده وإنشائه* وكان رفيع المحَلّ* مقدَّما عند أهل العقد والحلّ* غزير الفضائل* لسان ديوان الرسائل* رُحلة فى فنّ الأدب* قدوة لمَن نظم ونثر وكتب* يُضرب به المثل* ويستغنَى بأقلامه عن الأسل* كم له من أبيات قصور البلغاء عنها مبذول* ومقْطوعٍ بأنواع البديع وأجناس البيان موصول*

Det citerade manuskriptet meddelar därefter, huru han stått i korrespondens med flere framstående samtida. En bland dessa, Śihâb ed-dîn b. Salmân[5], yttrar sig om honom som följer:[6]

---

[1] Så Maḳrîzî själv i Paris-manuskriptet No. 2144 fol. 260, Taǵrîbirdî i en-Nuǵûm ez-zâhira fî mulûk miṣr wa-l-Ḳâhira del III [Paris No. 1784] fol. 49. Uppjiften Quatremère, o. a. a. II : 1 : 183 alltså även till datum oriktig. [2] Taǵrîbirdî, o. a. st. [3] Ḫiṭaṭ II : ٣٢٤.

[4] o. a. a. (Paris No. 1719) fol. 83 f.

[5] S. om honom Fawât II : ٣٥٨. Brockelmann, II : 55.

[6] Citat hos Taǵrîbirdî, o. a. a. (Paris No. 2071) fol. 22 b.

كان أوحد عصره بل كان أوحد كلّ عصر فى الإنشاء والتصرّف فى انشاء كتبه وتقليده (وكتبه) وضرب به المثل.... وكان له النظم الرائق الطائل الجامع لأنواع المحاسن كتبتُ منه كثيرا وسمعت منه كثيرا من لفظه وبينى وبينه مكاتبات بالشعر من قصائد وألْغاز وغير ذلك.

Vad hans poetiska produktion angår, synes man varit ense om, att de mindre dikterna varit att föredraga framför ḳaṣîdorna.

Bland Muḥjî ed-dîn ʿAbd allah b. ʿAbd eẓ-ẓâhir's skrifter är först att nämna

I. *Sîret el-Melik eẓ-ẓâhir* — en framställning av sultanen Beibars liv ock rejering, såsom hyllningsjärd tillägnad det kungliga biblioteket[1]. Detta arbete, av Ḥâǵǵî Ḫalîfa upptaget under No. 7341, torde väl varit en huvudkälla för senare framställningar av Beibars historia. Maḳrîzî har flitigt avskrivit det i sin Kitâb es-sulûk[1], ock Nuwairî citerar det uttryckligen[2]. Första delen därav finnes i ett exemplar i British Museum[1]. Ett sammandrag av hela arbetet är jort av ovan omnämde Śâfiʿ el-ʿAsḳalânî under titel Kitâb ḥusn el-manâḳib es-sarîja el-muntazaʿa min es-sîra eẓ-Ẓâhirîja, som härom själv meddelar följande i början av arbetet:[3]

افتتح [nämligen Ibn ʿAbd eẓ-ẓâhir] أيّامه بنظم سيرة رتل فيها سُوَر محاسنه صورة صورة وأرّخ وقائعه التى هى فى

[1] Se Catalogus codd. Mscr. qui in Mus. Britannico asservantur p. II under No. 1229. [2] Quatremère, o. a. a. I : 2 : 122 not 151.

[3] Paris No. 1707 [daterat år 716, sålunda medan el-ʿAskalânî ännu levde] fol. 4 b.

صحائف حسناته مسطورة فأطال وأطاب وخطب بأمتع
خطاب وأتى على مجموع أيّامه يوما يوما وصرح بمناقبه
وإلى إبداعها أَوْمَى لكن اقتضى الحال أن يثبت منها
الغَثّ والسمين وأن يكرّر ما يُشافِهُ به سمعُ سلطانِه من
إطْراءٍ وإن كان فيه صادق لا يَمين وكان رحمه الله تحدّث
معى فى ٱختصارها فلم يتّفق فى حياته ولم يقع تأدُّبًا معه
فى إثبات نفيه[1] وقد اختصرتُها رغبةً فى الإيجاز الذى هو
عين البلاغة وعذوبة مياه الفصاحة المساغة وذكرتُ منها
الأهمّ المقدم لِتَلَذَّ[2] مطالعتُها وتروق مراجعتها وبالله التوفيق

Detta el-ʿAsḳalânî's sammandrag har Quatremère flitigt citerat i sin översättning av Maḳrîzî's es-Sulûk[3]. Vad ibn ʿAbd eẓ-ẓâhirs eget arbete angår, har det icke blivit avslutat under Beibars livstid[4], men enligt vad el-ʿAsḳalânî meddelar[5], har åtminstone en del varit färdig, blivit för sultanen uppläst ock författaren belönats med en "hedersdräkt." Första delen av värket finnes såsom nämt i ett exemplar i British Museum under katalogsnummer 1229, utdrag (om Fatimidkaliferna?) ur samma arbete likaledes i British Museum[6]. Av el-ʿAska-lânî's utdrag är endast ovan citerade Paris-manuskript bekant.

II. *Kitâb er-rawḍa el-bahîja ez-zâhira fi ḫiṭaṭ el-Muʿizzîja el Ḳâhira* är utom det föregående det enda arbete av vår författare, som upptages av Ḥâǵǵî Ḫalîfa [2312, 4735, 6637].

---

1 så i marginalen; i täxten فى ونفى اثباته. 2 mskr. لتلد.
3 Quatremère, o. a. a. i noterna särskilt till del I:2.
4 Cat. cod. mscr. Mus. Britt. pag. 558 col. a.
5 o. a. a. fol. 145. 6 Rieu, Supplement No. 1148.

Enligt Brockelmann[1] är det en av huvudkällorna till Maḳrîzî's Ḫiṭaṭ ock citeras där på flera ställen, av vilka Brockelmann anför tvänne. Av denna skrift äro emellertid, så vitt jag har mig bekant, inga handskrifter bevarade. Däremot finnas i europeiska samlingar manuskript av andra Ibn 'Abd eẓ-ẓâhirs värk. Utom den el-Melik el-aśraf's historia, som här närmast sysselsätter oss, ega vi nämligen en samling

III. *Dikter* av hans hand. Såsom redan meddelats voro särskilt hans mindre poem omtyckta, ock av dessa finnes en stor mängd i behåll. En större samling sådana finnes i Leiden[2], några värsar i ett band av Tadkiret eṣ-Ṣafadî i British Museum[3] ock något citat i en av Ṣaliḥî († 1012) skriven antologi[4]. Mera än på detta ställe är bevarat i en del biografiska arbeten. Fawât avslutar[5] sin artikel om vår författare med en mängd värs-citat. Likaså en del biografiska handskrifter i Bibliothèque Nationale, av vilka jag kunnat taga del. Manuskriptet No. 2066 (en del av aṣ-Ṣafadî's el-Wâfî bi-l-wafajât), innehåller i sin artikel om Ibn 'Abd eẓ-ẓâhir[6] icke mindre än 47 värs-citat på inalles 129 värsrader. Även på andra ställen meddelas icke sällan prov på hans värsar. Vidare känna vi av honom en

IV. *Maḳâma*, i vilken omnämnes Miṣr, Nilen ock Rawḍa. Denna Maḳâma ingår i ett Berlin-manuskript[7] ock börjar enligt anförda ställe med orden

حكى مسافر بن سيار قال لمّا الفت النوى

---

[1] Geschichte I: 319. [2] Cat. cod. arab. ed. II No. 710.

[3] Supplement [ed. Rieu] No. 1017 fol. 93 a.

[4] British Museum, Suppl. 1147, Paris No. 4236_2 (Wien 420?).

[5] Band I: ٢٧٥—٢٧٨.

[6] vilken artikel för övrigt på en avdelning när (se nedan) synes mig vara i huvudsak identisk med Fawâts.

[7] Ahlwardt, 8550_2 (även under No. 6111 fol. 70 b—71 b).

Nu innehåller emellertid även o. a. Paris-manuskript No. 2066 i sin artikel om Ibn ʿAbd eẓ-ẓâhir en maḳâma, varom mera nedan. Först torde det här vara lämpligt att med några ord omnämna det ovan antydda förhållandet mellan denna artikel i sin helhet ock den i Fawât ingående. Ifrågavarande Paris-handskrift är en tämligen ung, i ej alldeles lättläst maġribinsk ductus utförd kopia av en del av eṣ-Ṣafadî's el-Wâfî bi-l-wafajât, bejynnande med namnet عبادة بن الصامت ock slutande med عبيد الله بن الفضل. Artikeln om ʿAbd allah b. ʿAbd eẓ-ẓâhir börjar fol. 52 a, ordagrant överensstämmande med artikeln i Fawât, meddelar efter de biografiska notiserna breven till Śems ed-dîn ock Jûsuf[1] ock fortsätter därefter med en maḳâma, som börjar med orden:

حكى مسافر بن سيار قال لما سافرت النوى

Denna saknas på motsvarande ställe i Fawât, men därefter fortsätta båda artiklarna överensstämmande وكتب الى بعض أصحابه[2], ock efter detta brev vidtaga i båda värs-citaten. Huru vida dessa till större eller mindre del äro de samma i de båda artiklarna, kan jag emellertid icke meddela. I vilket arbete artikeln är ursprunglig, torde vara svårt att avjöra, då författarne eṣ-Ṣafadî ock el-Kutubî voro samtida, ock jag icke haft tillfälle taga kännedom om andra manuskript av samma värk. Sannolikheten talar väl dock för, att den fullständigare artikeln skulle vara den äldre.

För att återgå till vår författare synes det alltså av bejynnelseorden i de omtalade maḳamorna, den i Berlin-handskriften 8550 2 ock den i Paris-handskriften 2066, som skulle dessa vara identiska. Varianten سافرت i Paris-manuskriptet mot الفت i Berlin-handskriften kan ju icke vara någon instans

---

[1] Fawât sid. ٢٧٢ f.

[2] Fawât s. ٢٧٣. Manuskriptet fol. 57 a [med varianter].

emot detta antagande. I så fall skulle emellertid den i Berlinhandskriften ingående avskriften icke vara fullständig. Enligt Ahlwardt upptager den nämligen i det nämda manuskriptet endast fol. 70 b—71 b, den i Paris No. 2066 ingående maḳâman åter har ett omfång av 8 1/2 tätskrivna foliosidor (fol. 53 a—57 a). Någon jämförelse har jag emellertid icke haft tillfälle att utföra.

Slutligen böra kanske bland vår författares ännu bevarade skrifter upptagas de

V. *Brev* eller utdrag ur brev, som vi redan omnämt såsom meddelade i Fawât resp. el-Wâfî bi-l-wafajât. Sådana finnas även i ovan omtalade Tadkiret eṣ-Ṣafadî[1] ock troligen flerestädes.

Utom de arbeten av ʿAbd allah b. ʿAbd eẓ-ẓâhir, som här uppräknats, upptager Brockelmann[2] efter en notis i Ḫiṭaṭ en

VI. *Kitâb ed-durr en-naẓîm fi awṣâf el-ḳâḍî ʿAbd er-raḥîm.* Om denna, en levernesbeskrivning över den beryktade el-ḳâḍî el-fâḍil ʿAbd er-raḥîm, har jag mig emellertid ingenting vidare bekant än vad Brockelmann resp. Maḳrîzî a. st. meddelar.

Antecknas må ytterligare, att Ahlwardt[3] uppjiver en Ibn ʿAbd eẓ-ẓâhir el-ḳâḍî el-fâḍil († 692) såsom författare till ett värk med titel الروض الزاهر فى سيرة الملك الظاهر.
Om med denne författare menas vår Ibn ʿAbd eẓ-ẓâhir, förefaller mig notisen osannolik; vilken källan för densamma varit, är mig icke heller bekant. Vad slutligen angår en uppjift av Ḥâǵǵî Ḫalîfa (No. 3582), att en hos Fatimidkaliferna i hög gunst stående Muḥjî ed-dîn b. ʿAbd eẓ-ẓâhir skulle författat ett värk under titel Temâ'im el-ḥamâ'im, torde det väl vara säkrast att anse denna hänföra sig till någon annan person än vår författare. Både tidsbestämningen ock notisens övriga inne-

---

[1] Brit. Mus. Suppl. [ed. Rieu] No. 1017.

[2] o. a. a. I: 318 [ock 316 not].

[3] Berlinerkatalogen under No. 9845: 14.

håll synes jöra detta nödvändigt. Möjligen är så även Wüstenfelds ock Brockelmanns mening, då de på respektiva ställen[1] omnämna[2] Ḥâǧǧî Ḫalîfas notis utan att upptaga Temâ'im el-ḥamâ'im bland vår Ibn 'Abd eẓ-ẓâhirs arbeten.

Slutligen några ord om vår på München-handskriften No. 405 grundade täxtedition. Manuskriptet är, såsom av Aumers katalog framgår, elegant ock tydligt skrivet med rik, om också ej fullständig vokalisation. Man ser lätt, att vokalisationen huvudsakligen tillkommit i dekorationsintresse; ord sådana som هذا, الذى o. d. äro alltid fullständigt vokaliserade, sådana däremot, där vokalisationen kunde synas nödvändigare, ofta icke eller icke fullständigt. Så icke sällan vid främmande eller ovanliga nomina propria. Dessutom äro vokalerna ofta icke placerade över de bokstäver, till vilka de höra, varijenom ett missförstånd stundom kan läggas nära till hands.

På grund av denna vokalernas betydelse ock användning har jag icke tvekat att utesluta dem från min edition på sådana ställen, där jag ej funnit dem för täxtens förståelse nödvändiga; icke häller har jag dragit mig för att i motsatt fall utan särskilt anjivande av detta förhållande utsätta vokaler, som i handskriften saknas. Däremot har jag alltid anmärkt de fall, där jag ansett nödigt använda en annan vokalisation än den manuskriptet erbjuder — likaså varje förändring i konsonantskriften, även sådana som blott innebära en konformering i ortografiskt avseende med det i europeiska editioner brukliga skrivsättet. Där icke ett vulgärt uttal tagit sig tydligt uttryck i skriften, har jag alltid antagit ett klassiskt, något som jag

---

[1] Wüstenfeld, Geschichtsschreiber No. 366; Brockelmann, Geschichte I: 318.

[2] dock såsom rörande vår författare, ehuru till tidsbestämningen felaktig.

nämner med tanke särskilt på bruket av hemza, då detta tecken oftast icke utskrivits.

Däremot har naturligtvis vår författares språkbruk i syntaktiskt som lexikaliskt avseende noga återjivits, utan att jag därför ansett nödigt påpeka varje avvikelse från den regelrätta användningen av t. ex وَ ock فَ, av prepositioner, pronomina o. s. v. En del friheter, som i dessa avseenden förekomma, torde vara att förklara såsom vulgarismer, vilka i ett arbete från den tid, som det här jäller, icke kunna uppväcka någon förvåning; andra egenheter äro otvivelaktigt blott att anse såsom framkallade av den i allmänhet av författaren använda konstformen — rimprosan. Vad slutligen denna angår, har jag i överenstämmelse med mskr. eller åtminstone med en avjord tendens i detsamma markerat den jenom att med en asterisk utmärka slutet av varje rimsats. Strängt jenomförd är seǵ‘formen icke, då en del berättande ställen alls icke äro rimmade, åtminstone icke med regelbundenhet; på andra ställen är den tung ock släpande, då någon فاصلة fått för stor längd jenom inskjutandet av en längre titulatur, av något namn, en doxologi eller dylikt. Pausalformerna har jag icke särskilt betecknat; dock har naturligtvis ه överallt måst träda i stället för ة.

Till sist må anmärkas, att mskr. är korrigerat av någon annan än den ursprunglige skrivaren, såsom lätt ses både av stilen ock den mörkare färjen på det bläck, varmed rättelserna skrivits. Då handskriften sannolikt (av notisen på titelbladet ock utstyrseln i det hela att döma) är just det exemplar, som av författaren överlämnats till sultanen, ock då rättelserna ofta äro av den natur, att näppeligen någon senare korrektor skulle hava funnit dem nödiga, har det kommit att förefalla mig högst sannolikt, att korrektorn (i de täxtkritiska noterna betecknad med K.) varit författaren själv. Han skulle då lämnat utskrivandet åt någon antagligen ej språkligt skolad skrivare

ock själv därefter underkastat det en sista granskning. Några bindande bevis för denna åsikt kan jag dock icke framställa, ock saken är icke av den betydelse att fordra framläggandet av de tämligen starka sannolikhetsskäl, som bibringat mig denna tanke. Huru som helst så finnes ingenting, som bevisar Marcels av Brockelmann upprepade påstående, att vår handskrift skulle vara i ordets strängaste bemärkelse autograf.

ANMÄRKNINGAR.

sid. ٣ r. ١—٥. Hela detta stycke är att betrakta såsom överskrift till det följande. Då detta i manuskriptet alltså borde börja på ny rad, hava orden وخطبته فى يوم الجمعة kommit att stå ensamma mitt på den föregående raden, ock tomrummen på sidorna i överensstämmelse med handskriftens dekoration i övrigt utfyllts med ett par större punkter av guld. Denna anordning har misslett Aumer, som betraktar de nämda orden såsom kapitelöverskrift (Münchenkatalogen sid. 159). Det kapitel, som innehåller kalifens ḫuṭbor, börjar först ock med särskild överskrift på handskriftens fol. 6 = nedan sid. 6.

sid. ٣ r. ١. السلطانَ. Dylika vokalisationsfel förekomma naturligtvis ehuru ej ofta; om skrivfel eller vulgarism, må lämnas oavjort. Sultanen, som åsyftas, är naturligtvis el-Melik el-aśraf Ḫalîl. För närmare detaljer om hans rejering hänvisas till lätt tilljängliga framställningar såsom Weil, Geschichte der Chalifen IV: 174—190 ock Quatremère, Histoire des Sultans Mamlouks, de l'Égypte, II: 1: 112—157. Här må blott nämnas, att han efterträdde sin fader Ḳelâ'ûn, vilken avled den 6 ḏû-l-ḳa'da 689 (10 nov. 1290); att han utförde dennes redan förberedda fälttåg mot europeernas sista fästen i Syrien, Akka ock andra under förra delen av år 690 ock även de följande båda åren jynnades av vapenlyckan. Efter en knappast mer än tre-årig rejering mördades han av sin nâ'ib es-salṭana Bedr ed-dîn Beidarâ, vilken vi ofta skola möta i det följande. Detta skedde den 12 muḥarram 693.

sid. ٣ r. ٢. Abbâsidkalifatet hade med Bagdads erövring av mongolerna 656 för alltid förlorat sin betydelse. Emellertid hade Beibars funnit för gott att mottaga ock såsom "kalif" erkänna en från den nämda katastrofen undsluppen avkomling av Abbâsidernas ätt ock efter dennes snart nog inträffade död t. o. m. anskaffat en efterträdare, den här nämde Aḥmed med ämbetsnamnet Ḥâkim bi-amr-allah. Dessa "kalifers" enda

betydelse var att jenom en formlig överlåtelse på sultanen av alla sina rättigheter jiva ett sken av laglig ock ärftlig häljd åt sultanatet. Vad särskilt denne Ḥâkim bi-amr-allah angår, hade han, sedan denna högtidlighet försiggått (varom Maḳrîzî, Quatremère o. a. a. I:1:183 ff. utförligt berättar), i själva värket varit en fånge i slottet i Kairo ock fortfor att så vara även efter de händelser, som skildras i vår täxt. Avsikten med de i grund ock botten fars-artade tillställningar, som vår författare med största allvar beskriver, var naturligtvis blott att så mycket som möjligt försona de trogna anhängare till kalifatet, som möjligen ännu funnos i livet, med tingens nya ordning — alltså det hela blott en kopia av Beibars nyss omnämda tillvägagående. Ḥâkim dog år 701 (Orientalia II: 302 f.) ock efterträddes av sin son el-Mustakfî-bi-llah.

التنويه بذكرها i analogi med det vanliga uttrycket نوّه باسمه.

sid. ٣ r. ٣. الأجتماع. Denna vokalisation förekommer även på följande ställen أبتهال sid. ٤: ١٢, أهتداء ock أقتداء sid. ٨ r. ٧ f., أقطعات sidd. ٢٣: ٩, ٣١: ٢ أقطاع sid. ٢٩: ١٣ samt أدّخار sid. ٣٦: ١٦. Inför ett så ofta återkommande skrivsätt kan man väl näppeligen stanna vid antagandet av ren lapsus calami. Förklaringen är väl att finna i ett åt e lutande uttal av formernas bejynnelse-i, ehuru detta i förevarande fall skulle (väl såsom en skrivarens individuella egenhet) hava större utsträckning än det i regeln har i den moderna egyptiskan. Jfr. Spitta, Grammatik d. arab. Vulgärdialectes von Aegypten § 14. Detta sålunda uppkomna e kunde sedan vara anledningen till det felaktiga fetḥa i anförda former. Vad hemzeringen angår, äro dylika oriktigheter naturligtvis icke sällsynta i manuskriptet. I detta sammanhang må tilläggas, att det synnerligen ofta är osäkert, om ett ursprungligt hemza för skrivaren varit ett sådant eller övergått till و eller ى. Endast i några rimord kan man med säkerhet konstatera denna vanliga förändring. På andra ställen har jag antagit den klassiska formen.

sid. ٣ r. ١٠. Enligt Mehren, Die Rhetorik d. Araber (Kopenhagen 1853) sid. 167, är en anordning som i satserna وفوّض ... الخلافه ☆ من انافه ☆ icke tillåten. Den senare rimsatsen skulle nämligen icke få vara avsevärt kortare än den föregående (men väl tvärtom). Emellertid är ett sådant skrivsätt alls icke ovanligt hos vår författare; det anförda satsparet följes omedelbart av ytterligare tre liknande, sid. ٤: ١٠ av ännu ett, av ännu andra sid. ٥: ٤, ٨, ١٥ o. s. v.

sid. ٤ r. ١٢. الابتهال السلطان — till infinitivens vokalisation se

anmärkningen till sid. ٣ r. ٣. ابتهل ل torde väl här vara liktydigt med دعا ل, bedja *för*, i vilken betydelse jag dock ej finner det i mig tillgängliga lexica. Wahrmund, Handwörterbuch d. neu-arabischen und deutschen Sprache (Dritte Auflage, Giessen 1898) har ابتهل ل såsom synonym till ابتهل الى, ivrigt bedja *till*. Den här antagna betydelsen lägges dock nära till hands av den vanliga ابتهل على lika med دعا على, då denna väl går tillbaka på ابتهل فى الدّعاء ock icke på بهل, lämna åt sig själv, förbanna (subjekt endast gud). Se även nedan till sid. ١٠ : ٦.

sid. ٥ r. ٩. به من? Översättningen utgår från ett antaget بمن, en gottköpsrättelse, vilkens riktighet jag betvivlar.

sid. ٥ r. ١٣. سوانح här väl i ejentligaste betydelse — något som framställer sig för sinnet, tanke.

sid. ٦ r. ٦. حادى i annexion liksom عشرين till genitiven شوّال. Se till denna konstruktion Wright, Grammar [3] II: 245 D (not) ock där citerade Fleischer, Kleinere Schriften I: 697. Till den oklassiska formen عشرين (i constructus, nominativ عشرينُ) se Wright a. a. II: 246 A, Fleischer a. a. I: 691. Samma form nedan sidd. ٢٤: ٨, ٢٧: ٢٢.

Denna tidsbestämning kan icke bringas i överensstämmelse med den r. ١٩ följande, då icke båda dessa dagar kunnat vara fredagar. Den 21 śauwâl 690 sammanfaller med onsdagen den 17 okt. 1291, alltså den 24 med lördagen den 20 samma kristna månad. Makrîzî's uppjifter äro icke att lita på, ock den av honom för den ifrågavarande händelsen uppjivna 14 śauwâl avjort felaktig, då denna dag, såsom av ovanstående synes, måst vara en onsdag. Se Quatremère, Maml. II: 1: 138. Weil a. a. IV: 183 anjiver (efter Nuweirî?) samma dag som vår författare, d. v. s. den 27 śauwâl.

sid. ٦ r. ١٩ f. Den slottsmoské, varom här talas, blev snart nedriven jämte andra i grannskapet varande byggnader för att jiva plats för den nya جامع القلعة, som vår sultans broder ock efterträdare, el-Melik en-nâṣir, uppbyggde år 718. Makrîzî, Ḫiṭaṭ II: ٢٢٥.

Om själva det kungliga slottet, قلعة الجبل, uppfört av el-Melik en-nâṣir Ṣalaḥ ed-dîn b. Aijûb år 572, berättar Makrîzî o. a. a. II: ٢٠١—٢٠٧.

sid. ٦ r. ٢٠. Till فرش مرفوعة, Kor. 56 : 33, se Korankommentarerna till stället. Översättningen där är mycket växlande.

sid. ٧ r. ٢. Om veziren Śems ed-dîn Abû-ʿAbd Allah Muhammed b. ʿOṯmân, vanligen Ibn es-Salʿûs kallad, meddela Weil a. a IV: 176 f. ock Quatremère a. a. II: 1: 113, 117—120 en del underrättelser. Han dödades efter sultanens mord år 693 i en ålder av omkring 50 år. Orientalia II: 287 f.

sid. ٧ r. ٧. بغلة النوبة är den mulåsna, som vid livvakten hölls i beredskap för sultanens eget behov (se Dozy s. v. نوبة).

Ändringen till الخاصّة är väl nödvändig.

sid. ٧ r. ١٢. Åt Maksûran såsom en plats reserverad för suveränen ägnar Ibn Ḫaldûn ett särskilt kapitel. Se Prolégomènes d'Ebn-Khaldoun ed. Quatremère II: 62 (i Notices et Extraits T. 17, Paris 1858) ock Slane's översättning II: 71 (Notices et Extraits T. 22: 1, Paris 1855).

sid. ٨ r. ١. Bedr ed-dîn Beidarâ var såsom i täxten meddelas sultanens na'ib es-saltana. Han blev redan under Kelâ'ûn utnämd till vezir (Quatremère, Mamlouks II : 1 : 95 f., 97, 102). Om orsaken till den brytning, som ledde till sultanens mord, liksom om de närmare omständigheterna därvid äro berättelserna växlande. En viktig faktor var utan tvivel avundsjuka ock fiendskap mellan honom ock veziren Śems ed-dîn. Beidarâ mördades själv dagen efter sultanens död blott något över 30 år gammal. Orientalia II: 287.

sid. ٨ r. ٢. Denna ḫutba liksom den därmed samhörande andra (sid. ٩ r. ١٨) är densamma, som kalifen höll vid de högtidligheter, jenom vilka han av Beibars erkändes som kalif. Se därom Quatremère, Maml. I: 1: 183 ff., varest den första av de båda ḫutborna meddelas in extenso, den andra i sammandrag. De äro författade av vår 'Abd allah b. 'Abd ez-zâhir, såsom 'Askalânî o. a. a. (Paris No. 1707) fol. 28 berättar.

sid. ٨ r. ٧ f. Till formerna اهتداء ock اقتداء se anm. till sid. ٣ r. ٣.

sid. ٨ r. ٨. الاربعة الخلفاء. Till denna konstruktion se Wright, Grammar [3] II: 244 A ock C.

sid. ٨ r. ٩. مَهديّين kan även översättas: de från Mahdî härstammande, Sacy, Chrestomathie etc. II: 234, not 7.

sid. ١٠ r. ٤. ارضى, stället citerat av Quatremère, Maml. I : 2 : 113.

sid. ١٠ r. ٥. Suffixet i نبيّك hårt i synnerhet efter نبيّه på föregående rad. Emellertid kan det naturligtvis behållas även utan hänvisning till Beidhawii Commentarius in Coranum ed. Fleischer vol. I: ٧ : ١٧ ff.

sid. ١٠ r. ٦. ابتهل الى الله فى synes mig betyda: *ivrigt anropa gud om.* Prep. فى finna vi i liknande betydelse med värbet سأل sid. ١٦ : ١٨, ٢٦ : ١٦, ٤٥ : ٦ f., en konstruktion som för övrigt redan antecknats av Dozy (Suppl. s. v. سأل I). Prepositionens användning i dessa fall är väl närmast att betrakta såsom ett specialfall av dess bruk vid värb, som betyda åstunda, bejära. Se även anm. till sid. ٤ : ١٢.

sid. ١١ r. ٢. الجمعة lika med فرض الجمعة, två rakʻa, som vid den allmänna gudstjänsten skola läsas av imamen efter den andra ḫuṭban; se Lane, Manners and Customs (London 1898) sid. 104.

sid. ١١ r. ١١. Denna datum synes felaktig; den 11 muḥarram 660 sammanfaller med tisdagen den 6 dec. 1261. Enligt Makrîzî (Quatremère, Mamlouks I : 1 : 183) föredrogs denna predikan den 9 muḥarram 661, men även denna datum måste vara oriktig, då den 9 muḥarram detta år var en torsdag.

sid. ١٢ r. ١. من saknas i mskr.

sid. ١٢ r. ٣. Den andra fredagen är väl likamed den följande fredagen. Weil, Geschichte etc. IV: 183, förlägger kalifens första uppträdande till den 24 śauwâl (såsom i vår täxt), det andra till den 4 ḏû-l-ḳaʻda, den dag då enligt vår författare minnesfästen över Ḳelâ'ûn firades. Denna senare datum inföll emellertid detta år på en måndag, vadan Weils uppjift (efter Nuweirî?) måste vara oriktig.

sid. ١٢ r. ٤. السُنّة, d. v. s. سُنّة الجمعة, en bön på två rakʻa, som alla vid den stora fredagsgudstjänsten närvarande förrätta var för sig omedelbart efter första aḏân. Lane, Manners and Customs (London 1898), sid. 99.

sid. ١٤ r. ١١. Till سخّر آلخ jfr. Kor. 14: 37. Omställningen av mskr. أينما سلك ملك synes nödvändig för rimmet.

sid. ١٥ r. ١. اتمّ به الناس med ett underförstått obj., nämligen الجمعة eller صلاة الجمعة.

sid. ١٥ r. ٤. De i detta kapitel omnämda emirerna äro väl alla att räkna till de så gott som självständiga småfurstar, vilka vid denna tid huserade i Mindre Asien. Till namnet stodo de dock ännu i Rûms, seldjuk-sultanatets av Iconium, tjänst möjligen med undantag av emirerna av Ḳaramân (i Lycaonien), av vilka i vår täxt två nämnas. Den ene av dessa, Faḫr ed-dîn, är mig obekant, men hans broder Jaḫśî-beg är väl sannolikt att identifiera med den Jaḫśî, som faktiskt var rejerande emir i Ḳaramân i början av 700-talet.

Emiren Seif ed-dîn ibn Aśraf är väl en av de emirer Banû Aśraf, vilka härskade i Jegischehr.

Om Faḫr ed-dîn ʻAlî, som rad. ٩ kallas vezir i Rûm, var vezir hos den siste seldjuk-sultanen, Masʻûd II, vilken väl då ännu levde, kan jag icke ur andra källar meddela. Så är väl emellertid vår författares mening.

Muhammed-beg ibn Berwânâh är kanske en son till den bekante

ministern hos de Mas'ûd närmast föregående seldjuk-sultanerna. Dennes ejentliga namn (Berwânâh = pers. پروانه, kammarhärre el. minister) var Mu'în ed-dîn, ock han var i själva värket ända till sin död år 676 härskare över de under de nämda sultanerna lydande delarna av Mindre Asien. Om honom se även Quatremère Maml. I: 2: 57, 163.

Huruvida Śems ed-dîn b. el-Ḥamîd är son till den Hamîd, som grundade det efter honom benämda emiratet i Pisidien, om Mubâriz ed-dîn Amûr-beg ibn 'Alî-Śîr är son till den som emir av Kermijân bekante 'Ali-Śîr, ock om slutligen Falak ed-dîn b. Mantaśâ är son till Mantaśâ-emiratets i Carien grundläggare, kan jag icke avjöra. Tidsbestämningar ock namn såväl som andra förhållanden från denna ytterst oroliga ock oklara period av Mindre Asiens historia äro därtill allt för osäkra.

Om de övriga namnens bärare har jag ingen kännedom, ock även med avseende på några icke arabiska namnformer har jag blott kunnat följa handskriften, vilken i dessa fall är alldeles eller nästan alldeles ovokaliserad. Till ovanstående jfr. Müller, Der Islam in Morgen- und Abendland II: 258—262; Hertzberg, Geschichte d. Byzantiner und d. Osmanischen Reiches sid. 435—437 ; Lane-Poole, The Successors of the Seljuks in Asia Minor (i Journal As. Society, New Series XIV, sid. 773—780).

Vad nu betydelsen av de i vår täxt nämda skrivelserna ock emirernas "underkastelse" angår, så kan man lätt ana den av de skildringar av den politiska ställningen, som Müllers ock Hertzbergs ovanciterade arbeten jiva. Den förutnämde seldjuk-sultanen Mas'ûd var ännu deras härre, om också blott till namnet — han var alltså deras närmaste fiende; jenom hans rikes sammanfallande skulle de endast vinna ökad frihet. Sultanen i Egypten var nämligen alltför avlägsen för att kunna utöva något större tryck på dem, ock hans väg till dessa landsändar var, flankerad som den var av mongolerna, alltför farlig, vilket redan Beibars fått erfara. (Se särskilt Müller a. a. II: 261.) Då han dessutom varit framgångsrik i sina tidigare företag, borde han kunnat synas dem såsom en lämplig motvikt mot mongolerna ock allting sålunda tala för en anslutning till honom — åtminstone för tillfället.

sid. ١٥ r. ١٥ f. نور الدين ابن جاجا jfr. sid. ٤٧ r. ١٢, ١٦ جمال الدين حاجا urspr. جمال الدين ابن حاجا.

sid. ١٥ r. ١٧. يخشى är rättelse av handskriftens بخشى.

sid. ١٦ r. ١٩. انارة ما اقتبسوه, ejentl.: jenom tändande av det jus (den eld), som de bejärde.

sid. ١٧ r. ١. السلطان الشهيد är den i vårt mskr. vanliga benämningen på el-Melik el-aśraf's fader, el-Melik el-manṣûr Ḳela'ûn. Martyrnamnet har han väl fått på den grund, att han avled i fält — visserligen i Kairos omedelbara närhet ock av sjukdom, men dock stadd på väg till krigsskådeplatsen. Jfr. ovan anm. till sid. ٣ r. ١ ock där citerade arbeten av Weil ock Quatremère. I sistnämda arbete nämnes han också någon gång martyr, t. ex. II: 2: 101.

sid. ١٧ r. ٣. Måndagen den 4 ḏû-l-ḳa'da motsvarar den 29 oktober 1291.

sid. ١٧ r. ٦. صنوان وغير صنوان jfr. Kor. 13: 4.

sid. ١٧ r. ١٥. Om ḫatme-läsandet se Lane, Manners and Customs etc. (London 1898) på många ställen, särskilt sid. 507.

sid. ١٧ r. ١٦. لكلّ i stället för mskr. كلّ, som icke synes mig jiva någon mening.

sid. ١٨ r. ١٨. ترحّم على är väl här lika med ترحيم على (se Dozy, رحم II) med någon skillnad i intensitet. Jfr. Lane under رحّم V. Ordet förekommer i samma betydelse sid. ١٩ : ٩ ock (i perf.) sid. ٢١ : ١٧.

sid. ١٨ r. ١٩. Om det av sultanen Ḳelâ'ûn uppförda sjukhuset meddelar Weil, Geschichte etc. IV: 172 några notiser, vilka visa, att det var en storartad institution. Utförligt beskrives det av Maḳrîzî, Ḫiṭaṭ II: ٤٠٦ ff.

sid. ١٩ r. ٦. فكم مستور آلخ. Detta ställe anfört såsom exempel av Quatremère a. a. II : 2 : 32 vid en ingående förklaring av مستور.

sid. ١٩ r. ١١. Mskr. الشتور, av Quatremère, Histoire des Mongols de la Perse (Paris 1836) sid. 210, fattat såsom plural av شتر (persiska چتر). Jag har företagit täxtändringen i överensstämmelse med Dozy, Supplement I: 727 col. a, dock med tvekan, då täxten har ett tydligt الشتور, ock Quatremère's uppfattning icke synes omöjlig.

sid. ١٩ r. ١٢. ونوبيتات — så mskr. Vad detta ord betyder eller, då väl täxtfel föreligger, vilket ord ursprungligen här menas, är mig oklart. Sammanhanget fordrade närmast en perf. pass.; dock har bland alla de möjligheter till ändring, som fallit mig in, ingen synts mig rätt tilltalande. Jag har föredragit att lämna stället sådant det i mskr. förekommer.

sid. ١٩ r. ١٦. Värsmått Ṭawîl.

sid. ٢٠ r. ٣. Neǵm ed-dîn Abû-Numaij Muhammed b. Abû-Sa'd el-Ḥasan hade såsom emir av Mekka redan före de i täxten omtalade händelserna ofta förorsakat den egyptiske sultanen besvär. Han begagnade sig skickligt av Egyptens svåra läge, omjivet som det var på alla sidor

av förklarade fiender eller opålitliga vasaller, ock han lyckades därför vid flera tillfällen för längre eller kortare tid undandraga sig sina undersåtliga plikters uppfyllande. Om de därav uppkommande stridigheterna berättar Maḳrîzî på flera ställen. Se Quatremère, Mamlouks II : 1 : 52, 73, 77, 117, 140, 145, 149 f. Berättelsen på det senare stället visar så många likheter med vår, att man väl får anse dem röra samma händelser. Visserligen äro dessa hos Maḳrîzî (Weil, Geschichte etc. IV : 185 har här följt honom) förlagda till år 692 i månaden ḏû-l-ḥiǵǵa, vid vilken tidpunkt vår författare redan var död, men hans dateringar äro allt annat än pålitliga (se ovan sid. XXVII ock Weil a. a. sid. 188). Abû-Numaij dog år 701 (Orientalia II : 303).

Den i sammanhanget nämde ʻIzz ed-dîn Ǵemmâz dog år 704 (Orientalia II : 306). Den fiendskap mellan honom ock Abû-Numaij, som i vårt kapitel antydes, hade förut tagit sig starkare uttryck. Se Quatremère a. a. II : 1 : 101 (Weil a. a. sid. 169).

sid. ٣٠ r. ٦. قد ذكرنا — tydligen i någon föregående del av arbetet. Fortsättning på det föreliggande kapitlet följer nedan sid. ٤٩.

sid. ٣١ r. ١٠. بطن مرّ, ett bekant ställe 16 geografiska mil norr om Mekka (Bibliotheca geogr. arabicorum, ed. de Goeje VI : ١٨٧ ock ofta, Lexicon geogr. ed Juynboll I : ١٦٠).

Fredagen den 10 śauwâl kan icke vara en riktig datering, då den 10 śauwâl detta år var en lördag.

الصورة är här i det närmaste likbetydande med الحال såsom i det senare språket. Jfr. Beaussier, Dictionnaire etc., Wahrmund, Handwörterbuch etc. s. v.

sid. ٣١ r. ١١. الحال والمستقبل والمآل. Dozy anför under مآل uttrycket حالاً ومآلاً.

sid. ٣١ r. ١٦. فخطب ودعا لمولانا الخ. Att hålla en ḫuṭba i någons namn samt med hans namn prägla mynt (nedan sid. ٣٣ : ٥) voro de vanliga formaliteterna, varijenom man erkände någons överhöghet.

sid. ٣٣ r. ٤. Stället är mig icke klart. Om صورة fattas i sin vanliga betydelse, form, synes هذه förutsätta ett meddelande av aktstycket in extenso ock alltså här tyda på en lucka i täxten. Ett sådant antagande, utsträckt även till det likartade stället nedan r. ٩, skulle där kunna förklara det mig nu obegripliga ويستخرج, men synes mig dock icke sannolikt. Möjligen kunde man på båda ställena översätta: om detta förhållande = om vad som passerat: till صورة i bet. av حال se anm. till sid. ٣١ : ١٠.

sid. ٢٢ r. ٧. Den 13 dû-l-ḳaʿda = onsdagen den 7 nov. 1291.

sid. ٢٢ r. ٩. Se anmärkningen till r. ٤. Till namnet بكتت se nedan sid. ٥٠ : ٢.

sid. ٢٣ r. ٩. Till أقطعات se anm. till sid. ٣ r. ٣.

sid. ٢٣ r. ١٤. بُحَيرة, ett bördigt område vid Alexandria; se Lex. Geogr. ed. Juynboll I: ١٣١ ock utförligare Ḫiṭaṭ I: ١٦٩.

sid. ٢٤ r. ٨. Den 21 dû-l-ḳaʿda 690 motsvarar torsdagen den 14 nov. 1291 av den kristna tidräkningen.

sid. ٢٤ r. ١١. الغزالة om solen se Muḥîṭ s. v.

sid. ٢٤ r. ١٤. Värsmått Ṭawîl.

sid. ٢٥ r. ٤. تَرُوجة en by i Buḥeira vid Alexandria (se ovan noten till sid. ٢٣ r. ١٤) Lex. Geogr. ed. Juynboll I: ٢٠٣. Det var i närheten av detta ställe, som sultanen el-Melik el-aśraf mördades.

sid. ٢٥ r. ٦. بذل التجهيد Lane har blott uttrycken بذل التجهيد resp. جَهْده ock بذل المَجْهود resp. مَجْهودَهُ.

sid. ٢٥ r. ٧. El-Lijûna är väl samma ställe, som sid. ٤٥ r. ٤ kallas el-Lujûna. Dess läge är mig obekant.

Den omtalade fästen är tydligen el-ʿîd el-kebîr, vilken börjar den 10 dû-l-ḥiǵǵa. Se vidare Lane, Manners and Customs (London 1898) 107, 493 f.

sid. ٢٥ r. ١٨. Den 14 dû-l-ḥiǵǵa var dock en lördag; denna datum är icke heller förenlig med uppjiften sid. ٢٧ r. ٨, enligt vilken sultanen återvände till residenset den 12 i samma månad. Även denna datum är förresten felaktig, då den 12 dû-l-ḥiǵǵa 690 var en torsdag. Vad som här är det riktiga, är naturligtvis omöjligt att avjöra.

sid. ٢٦ r. ٨. تعابى pl. av تعبئة, Dozy s. v. المُغرَبة synes mig fordrat av rimmet, även om detta ord ejentligen betyder (Muḥîṭ s. v.) أقبح البياض. Möjligtvis kunde man läsa المُغرِّبة, utländsk.

السواسى, se Dozy under شاشية. I sitt Dictionnaire détaillé des noms des vêtements etc. citerar han dock formen ساسية (efter Höst, Nachrichten von Marokos, pag. 114 = danska upplagan, Efterretninger om Marókos og Fes, Kiøbenhavn 1779, sid. 108).

sid. ٢٦ r. ١٨. أبيار ligger mellan Kairo ock Alexandria; Jacuts Geogr. Wörterb. I: 108.

sid. ٢٧ r. ١. سناقرة — urspr. har mskr. haft سناقيرة. Om singularformerna سُنْقُر resp. سُنْقور se Quatremère, Maml. I: 1: 90—95, en utförlig redojörelse för denna fågel ock de olika namnformerna.

sid. ٢٧ r. ٧. مقطّعات i betydelsen kullar (?) hos Dozy s. v.; det kan bland annat även betyda tygstycken, så att väl en ordlek föreligger.

sid. ٢٧ r. ٨. Till datum se anm. till sid. ٢٥ r. ١٨.

sid. ٢٧ r. ١١. Den 6 muḥarram 691 motsvarar lördagen den 29 dec. 1291; den 20 muḥarram alltså lördagen den 12 jan. 1292.

sid. ٢٧ r. ١٢. Ändringen till الخوارج synes klar, då täxtens الجوارح icke jer någon mening. Jfr. översättningen.

sid. ٢٧ r. ١٦. ادّعى — om detta värbs specifika betydelse i samband med jakt se Dozy s. v. ock särskilt Quatremère II : 1 : 75 f. Av vårt ställe synes framgå, att det bruk, som betecknas med ifrågavarande uttryck, icke var uteslutande bundet vid den ejentliga jakten, utan även förekom vid målskjutning; såsom en slags insatsskjutning mot fåglar såsom mål synes närmast den här omtalade رمْى البندق vara att anse. Vad värbets konstruktion angår, har Dozy blott ادّعى ل, ock Quatremère anför ej uttryckligen någon annan. Han har dock a. st. sid. 76 ett exempel på konstruktion med الى, såsom i vår täxt förekommer. Med ل förekommer värbet i första värsen i det följande poemet.

sid. ٢٧ r. ١٩. Såväl sammanhang som rim fordra نلتقى för نلتقى.

sid. ٢٨ r. ٣. Värsmått Sarîʿ. Rättelserna rad ٧ ock ١٨ nödvändiga för metern; likaså mskr. تاتارا.

sid. ٢٨ r. ٤. Jfr. till den andra halvvärsen Kor. 71 : 13.

sid. ٢٨ r. ١٤. مصرٍ med tenwîn utan värstvång.

sid. ٢٨ r. ١٦. "Nio borjar", jfr. Strange, Palestine under the Moslems (London 1890) sid. 345. Här meddelas ett utdrag ur Dimashki, Cosmographie ed. Mehren (Petersburg 1866) sid. ٢١٣, där förf. uppräknar såsom av el-Melik el-aśraf erövrade icke mindre än tio orter nämligen: ʿAṯlîṯ, Ḥaifâ, Iskanderûna, Ṣûr, Ṣaidâ, Beirût, Ǵubail, Anafa, el-Baśrûn ock Ṣarfend. Mehren anmärker, att Ḥaifâ saknas i två av hans manuskript; emellertid var även denna stad bland sultanens erövringar, vadan man icke jenom att följa denna läsart skulle kunna ernå bokstavlig överensstämmelse mellan värsen ock Dimaśkî's notis. Dessa erövringar jordes på endast fyrtiosju dagar.

sid. ٢٩ r. ٥. أوكان såsom pl. av وُكن, fågelbo, upptages ej i mig tillgängliga lexica. I vår täxt förekommer det även sid. ٣٣ r. ١٠.

sid. ٢٩ r. ٦. Eṣ-Ṣubeiba, en stark fästning i Syrien unjefär 50 kilometer rätt öster om Tyrus. Jfr. Quatremère, Mamlouks I:1:8 f., 249.

sid. ٢٩ r. ١٣. Till أقطاع se anm. till sid. ٣ r. ٣.

sid. ٢٩ : ١٥—٣٠ : ٤. Obs. rimanordningen, som är alltför regelbunden för att icke vara avsiktlig; den bildar en slags strofer med jemensamt slutrim efter schemat a a a b, c c c c b, d d d b, e e e e b ock påminner om rimanordningen vid vissa strofdikter.

sid. ٣٠ r. ٥. Värsmått Kâmil.

sid. ٣١ r. ١ f. Den ordagranna översättningen är: ock som jiva fullständig egendomsöverlåtelse, så ofta den penna, jenom vilken överlåtelsen sker, ock av vilken transporten värkställes, höjer sig över att likställas med den penna, som föres av en frikostighet, som yttrar sig i blott överlåtande av inkomsterna av en egendom.

Till كلّما med ipf. se Vernier, Grammaire arabe (Beyrouth 1892) II : 409 ock där citerade ställe ur Sibawaihi, varpå Doc. Zetterstéen fästat min uppmärksamhet.

sid. ٣١ r. ٢ f. الكرام الكاتبون avser änglarna ock är hämtat från Kor. 82 : 11. Jfr. nedan sid. ٣٥ : ١٩, ٦٢ : ١٠. Till mskr. بالاقطاع se anm. till sid. ٣ r. ٣.

sid. ٣١ r. ١٠. Mskr. النّعم synes mig icke jiva någon lämplig mening; då dessutom ett omnämnande av den person är nödvändigt, på vilken suffixet i följande صعوده m. fl. ord syftar, synes korrekturen nödvändig.

sid. ٣٢ r. ٣. قطّب för قطّبها; frånvaron av الراجع är på detta ställe ganska obekväm ock kanske blott beroende på skrivfel.

sid. ٣٣ r. ١٧. Orden مرفوعة ock موصوفة äro av K jenom raderingar av några ursprungliga bokstäver ock senare tillskrivande av andra. Det ursprungliga har möjligen varit مصفوفة resp. موصوفة.

sid. ٣٤ r. ٦. استحكواء, så mskr. med full tydlighet; form X stödjes även av följande استحكواد. Jag har översatt som om mskr. haft form VIII ock antager möjligheten av, att en därmed likbetydande form X värkligen förekommit. Den saknas emellertid i de lexica ock glossarer, som äro mig tilljängliga.

sid. ٣٤ r. ١١. Den svåröversättliga ordleken mellan bî darâ (känna mig) ock namnet Beidarâ skulle vinna, om namnet kunde uttalas Bîdarâ. Så skrives det visserligen stundom i äldre europeiska arbeten, men väl med orätt. Meningen av قال ock يقل är väl, att den förre egaren icke skulle kallat sig Bîlîk, utan Beidarâ.

sid. ٣٤ r. ١٨. Den juridiskt-tekniska betydelsen av uttrycken معرفة, إيجاب, تخلية, تسليم ock تحتيم se Beaussier, Dictionnaire arabe-

français (Alger 1887) till de respektiva orden. Om إيجاب vid kontrakt även At-Tanbîh auctore as-Shîrâzî ed. Juynboll, Lugd. Bat. 1897. sid. ٩٣ : 6.

sid. ٣٥ r. ١٥. Kanske är för سرار att läsa أسرار, hemligheter, möjligen i betydelse av hemliga stämplingar. Under alla omständigheter fordra rim ock sammanhang انوار å föregående rad.

sid. ٣٥ r. ١٩. الكرام الكاتبين se anm. till sid. ٣١ r. ٢.

sid. ٣٦ r. ١. احكم الحاكمين Kor. 11 : 47. Jfr. nedan ٦٩ : ١٣.

sid. ٣٦ r. ٣. Värsmått Kâmil; ḍarb, som enligt schemat borde vara — —, har på alla ställena den sällsynta formen —. Se till denna förändring Freytag, Darstellung d. arabischen Verskunst (Bonn 1830) sid. 225, Vernier, Grammaire arabe (Beyrouth 1892) II : 551.

sid. ٣٦ r. ٤. Suffixet i عنه syftar på متكرّم, d. v. s. på subj. i ويجرى (= عن نفسه); suffixet i عنها naturligtvis på الحصون.

sid. ٣٦ r. ١٦. Till ادّخار se anm. till sid. ٣ r. ٣.

El-Melik eṣ-ṣâliḥ Aijûb dog 647 (= 1249); han efterträddes visserligen av en son, vilken dock redan följande år mördades. Därefter låg makten faktiskt hos el-Melik el-muʿizz Eibek, ehuru han icke förr än år 652 lät formligen hylla sig som sultan.

sid. ٣٦ r. ١٧. شنّع III, se Dozy s. v.; ett شاحع är mig icke bekant.

sid. ٣٧ r. ٨. عنه constr. ad sensum för عنها; likaså i följande värb masc. för fem. Åsyftad är i båda fallen Ḳelâ'ûn.

sid. ٣٨ r. ٢. مُلطّفات — så manuskriptet. Dozy har blott مُلَطَّفات, i enlighet med vokalisationen i av honom citerade ställe ur el-Faḫrî (ed. Ahlwardt). Den nyare editionen av Derenbourg (Paris 1895) har samma form. De av Dozy anförda ställena i Quatremère Mongols CXXXV b, CXXXVII a åter meddela ordet utan vokaler ock teśdîd.

ذى framför مَلِك pleonastiskt; se Lane s. v. ذو.

sid. ٣٨ r. ٨. جزوّيات i mskr. är väl blott att anse som en felskrivning, vare sig man sedan vill läsa جزئيّات eller det redan av Dozy (Suppl. s. v.) anförda vulgära (se Wahrmund a. a.) جزويّات.

sid. ٣٨ r. ١٦. Värsmått Ramal. Orden بيهما ock ليهما r. ١٨ resp. ١٩ äro delvis av K med ändring av det, som ursprungligen skrivits. Ackusativerna r. ١٩ fortfarande styrda av إنّ r. ١٦.

sid. ٣٩ r. ٦ ff. De kristna nubierna försvarade ännu vid denna tid icke utan framgång sin frihet. Under Ḳelâ'ûns rejering måste den ena expeditionen efter den andra utsändas för att kvarhålla det rika distriktet under Egyptens välde, något som vanligen icke lyckades längre än till

dess armén åter lämnat landet. Se Quatremère, Mamlouks II : 1 : 90, 98 f, 105 f, 107 f. Weil, Geschichte IV : 165 ff. Utförligast redojöres för Nubiens förhållande till Egypten av Quatremère, Mémoires géographiques et historiques sur l'Égypte (Paris 1811) II : 1—126.

Den i vår täxt omtalade, men icke namnjivne konungen av Nubien var densamme Śemâmûm, som förorsakat Kelâ'ûn så mycket besvär (a. Memoires II : 109). Ǵureis (eller som vårt manuskript kallar honom Ḥureis), ståthållare i Daw ock över ön Mikael, kallas av vår förf. nâ'ib i landet Ḫail, vilket väl alltså är liktydigt med nyssnämda områden. Denna benämning på hans provins är mig icke bekant från någon annan källa med undantag av ett ställe Quatremère, Mamlouks II : 1 : 90, där Ǵureis kallas Ṣâḥib el-Ḫail.

Quatremères översättning, commandant de la cavalerie, visar sig omöjlig vid jämförelse med vårt ställe. Enligt Maḳrîzî (Quatremère a. a. II : 1 : 108) skulle denne Ǵureis hava dödats år 689 på Śemâmûms befallning. Då han emellertid varit använd även i sultanens tjänst, ock då Śemâmûm nu ville försona sig med Egypten för att rädda sin krona, synes det mera sannolikt, att han sparat honom ock använt honom, såsom vår författare berättar, just för att underlätta denna försoning.

sid. ٣٩ r. ١١. تلك insatt i täxten, då denna tribut icke ålåg alla provinser, ock sammanhanget för övrigt fordrar det.

sid. ٣٩ r. ١٣. Nödvändigheten av den företagna täxtändringen framgår av det följande sid. ٤٠ r. ٩ ff. Om provinsen Abwâb se Quatremère, Memoires II : 17 ock flerestädes. Den här omnämde ståthållaren Âdur omnämnes i samma arbete sid. 100 f.

sid. ٤٠ r. ١٥. Till ackusativerna efter مائتان se Wright, Grammar.[3] II : 239 A.

sid. ٤١ r. ٣. Värsmått Sarîʿ med taḳfije. I de följande värsraderna äro att märka هموا för همّوا (r. ٦), اصحب (r. ٩) ock دراهما (r. ١١) triptota — allt av metriska skäl. I raderna ٨ ock ٩ äro de flesta vokaltecknen av min hand ock torde jämte översättningen utjöra tillräcklig kommentar till stället, så som jag uppfattat det. Icke heller täxtändringarna torde behöva någon närmare förklaring; rad ٩ läser jag av metriska grunder أَوْ för وَ.

sid. ٤١ r. ١٣. يلتجى i värsen för يلتجئُ.

sid. ٤٢ r. ٦ f. Jfr. till ولم يقدّر الخ Prolégomènes d'Ebn-Khaldoun ed. Quatremère III : 222, de sista raderna (Notices et Extraits T. 18, Paris

1858) ock Slane's översättning III: 242 (Notices et Extraits T. 21: 3, Paris 1868).

sid. ٤٢ r. ٩. وصونه i genitiv efter في.

sid. ٤٢ r. ١١. Betydelsen av الوقوف är mig icke klar; möjligen kunde därmed menas något slags besvärjelser, varijenom de ifrågavarande stjärnorna skulle bringas att stanna, så att den befarade konstellationen icke skulle inträda.

sid. ٤٢ r. ١٨ f. Fredagen den 17 ṣafar 691 motsvarar den 8 februari 1292. Denna eldsvåda omnämnes av Makrîzî (Quatremère, Mamlouks II: 1: 140), dock förlagd till den 14 ṣafar.

sid. ٤٣ r. ١٢. Värsmått Ḥafîf med taṣrî'. Perf. قضىْ tvåstavig av värstvång; likaså فدىْ ock كفىْ r. ١٤.

sid. ٤٤ r. ١٢. Handskriftens läsart omöjlig i värsen; något exempel från annat håll på förekomsten av en ed av formen وحقّى är mig icke bekant, men synes mig ej omöjlig.

sid. ٤٥ r. ١. تنقولا förstår jag icke; en ändring till نُقول synes mig för våldsam utan att tillfredsställa meningen. Jfr. Dozy till نَقْل. Möjligen återjiver det något främmande (italienskt eller spanskt?) ord.

sid. ٤٥ r. ١٣. البيازنه kan jag icke identifiera.

Formen بياشنىّ är väl bildad av Pisano. Stadens namn återjives på arabiska بيشة (L'Italia descritta nel "Libro del re Ruggero" compilato da Edrisi ed. Amari e Schiaparelli, Roma 1883, sid. ٦٦ r. ٦).

Vilka som menas med الكيتلانيّون vet jag icke; om Katalonier? eventuellt med strykande av ى efter ك. Jfr. de Katalaner, vilka fingo en så ödesdiger betydelse för det byzantinska riket (Hertzberg, o. a. a. sid. 453 o. s. v.).

sid. ٤٦ r. ١. راس عين ligger 75—80 kilometer rätt öster om Harrân. Se till namnet Lex. Geogr. ed. Juynboll 1: ٤٥٣.

Det i närheten belägna البئر الطيّب är mig däremot obekant; likaså خزان rad. ١٣.

sid. ٤٦ r. ٥. Om el-'îd el-abjaḍ meddelar Marco Polo en del upplysningar. Se The book of Ser Marco Polo ed. Yule (London 1871) I: 346 ff. Här må blott antecknas, att den var en tatarernas nyårsfäst ock firades i februari, alltså detta år väl i den muhammedanska månaden ṣafar. Sitt namn har den fått därav, att bruket fordrade anläggandet av vita kläder till dess firande.

sid. ٤٦ r. ٩. تباحثوا med ack., eljest med عن. بحث I, som också

i allmänhet konstrueras med عن i bet. undersöka etc., kan stå med ack. Dozy s. v. بحث الأمرَ.

Ḳazân omnämnes t. ex. Quatremère, Mamlouks II: 1: 61, 140 såsom en son till Abaġâ.

Bland övriga namn i detta kapitel äro många osäkra; vokalerna äro i allmänhet icke betecknade, ock stundom saknas även de diakritiska punkterna. Jag har därför ofta blott kunnat återjiva dem så, som de i mskr. förekomma. Sid. ٤٧ r. ١٨ är väl sista delen av mskr. تنغساه det persiska شاه; då emellertid namnet för övrigt är mig obekant, har jag ej infört denna läsning i täxten.

sid. ٤٧ r. ٧ f. Då رمى här icke kan betyda beskjuta, vilket ej passar i sammanhanget, har meningen blivit mig oklar. Den försöksvis jivna översättningen utgår från en betydelse av رمى الى meddelad av Dozy, Supplement s. v.

sid. ٤٧ r. ١٢. I mskr. står nu جاجا icke حاجا; den första punkten är emellertid en kvarstående rest av det ursprungliga بن framför حاجا. Namnet har väl sålunda ingenting att jöra med ابن جاجا sid. ١٥ r. ١٢, förutsatt att läsarterna på båda ställena äro riktiga.

sid. ٤٨ r. ١. Värsmått Ḫafîf med taḳfije.

sid. ٤٨ r. ٥. Värsmått Ṭawîl.

sid. ٤٨ r. ٨. Sis i nuvarande Kozan. De kristna armenierna i dessa svårtilljängliga bärjstrakter hade skaffat vår sultans föregångare mycket att jöra. Själv såg han sig år 692 nödsakad att mot dem anordna ett fälttåg, vilket dock ej kom till utförande, då de dessförinnan underkastade sig.

sid. ٤٨ r. ١٦. الرحبة är sannolikt رحبة مالك بن طَوْق Lex. Geogr. ed. Juynboll I: ٤٦٤ f. Detta ställe kallas enbart الرحبة Bibl. Geogr. Arab. ed. De Goeje P. VI: ٧٤, 4; ٢٣٣, 14; ٢٤٦, 16.

sid. ٥٠ r. ٢. Namnet بكتوت är ovan sid. ٢٢: ٩ skrivet بَكْتُت (mskr. يكتت); den riktigare formen är بكتوت.

sid. ٥٠ r. ٤. تصفّح, "bläddrade ijenom", h. l. skyndade från det ena till det andra.

sid. ٥١ r. ٩. جناح الذلّ Kor. 17: 25 (Lane till جناح).

sid. ٥١ r. ١١. تُنْشِى för تُنْشِئُ i rim med تمشى.

sid. ٥١ r. ١٩. ينبع skrives så i mskr.; det ställe, som avses, är väl يَنْبُع mellan Medina ock Mekka. Se t. ex. Lex. geogr., ed. Juynboll, III: ٣٤٩.

sid. ٥٢ r. ١٤. Torsdagen den 9 ṣafar 691 motsvarar den 31 Jan. 1292 av vår tidräkning. Pilgrimskaravanen plägar återvända mot slutet av ṣafar; om dess mottagande berättar Lane, Manners and Customs (London 1898) sid. 440 ff. utförligt.

sid. ٥٢ r. ١٨. Värsmått Ḫafîf med taḳfije; i första halvvärsen fordrar metern رَبِّى (ej mskr.), r. ٢٠ måste هوادج läsas med tenwîn; sid. ٥٣ : ٥ är senare halvvärsen ej riktig, för så vida man icke kan läsa أَيْسَرُ för ايْسَرَ; slutligen är även första halvvärsen r. ١٩ felaktig. De korrekturer jag företagit torde ej fordra någon närmare förklaring.

sid. ٥٤ r. ٣. Den 29 ṣafar 691 motsvarar den 20 februari 1292.

sid. ٥٤ r. ١٥. Om السياسة, ursprungligen en slags ordningsregler för Ǵingiz-ḫâns krigarhorder, se Dozy, Suppl. s. v. ock där citerade Sacy, Chrestomathie II. Det därstädes meddelade stycket ur Ḫiṭaṭ återfinnes i editionen (Bûlâḳ 1270) II: ٢١٩—٢٢٢. Utom Maḳrîzî's av Dozy jillade förklaring av ordet såsom en förändring av mongoliskt jâsâ anför Sacy, a. a. sid. 184 (not 39), en åsikt, uttalad av Abû-l-Maḥâsin (av mig i det föregående vanligen blott Taġrîbirdî kallad), enligt vilken ordet icke skulle uppkommit ur en sådan tämligen omotiverad förändring, utan vara en sammansättning av persiska سه (tre) ock ovannämda jâsâ. För närmare förklaring se Sacy, a. st.

Av vår täxt får man den föreställningen, att sijâsâ ock śerî'a skulle haft mot varandra väl begränsade rättsområden; av Maḳrîzî framställes allt dömande enligt sijâsâ såsom ett oberättigat ingrepp i den äkta muhammedanska rättskipningen. Särskilt framhåller han, att den i detta fall dömande, el-ḥâǵib, var en emir utan vare sig juridisk eller annan bildning ock kanske också utan varje moralisk kvalifikation för utövandet av sin myndighet.

sid. ٥٤ r. ١٩. Om موقّع se (utom Dozy s. v.) Sacy, Chrestomathie I: 71 (not 11), 132 (not 20), Quatremère, Mamlouks II: 2: 318.

sid. ٥٥ r. ٧. مكبوس, pant. Uttryckligen antecknat i denna betydelse finner jag ordet blott hos Beaussier, Dictionnaire pratique arabe-français (Alger 1887) s. v.

sid. ٥٥ r. ٨. Till لا بد وأن utan مِن se Tabari, Annales ed. De Goeje, Glossarium (Leiden 1901) s. v. بدّ.

sid. ٥٥ r. ١٨. Till عارض هتون jfr. Kor. 46: 23.

sid. ٥٦ r. ٣. Värsmått Ṭawîl.

sid. ٥٧ r. ١٦. كم قامت حروب الهوى على ساق är väl att fatta såsom

något allmänt talesätt, som förf. jenom en lindrig förändring jör tillämpligt på den stridande flottan. För kärlekens skull eller för dess sak står striden så tillvida, som segerarens byte i sista hand kommer harems innevånare till godo.

sid. ٥٨ r. ١٢. اكاسرها har jag fattat som pl. till كِسرى (Wahrmund a. a. s. v.), perserkonungarnes bekanta titel. Det torde icke möta någon svårighet att på detta ställe fatta ordet allmännare i betydelsen furste el. dyl.

sid. ٥٩ r. ٩. زها VI är ej upptaget i mig tilljängliga ordböcker.

sid. ٥٩ r. ١٠. صناجق jfr. nedan sid. ٦٤ r. ١٤ سنجق.

sid. ٥٩ r. ١١. مختبية för مختبئة.

sid. ٥٩ r. ١٣. التشاهير, detta ställe citerat Quatremère Maml. I:1:243 (not 117).

sid. ٥٩ r. ١٧. Måndagen den 13 ṣafar 691 motsvarar den 4 februari 1292.

sid. ٥٩ r. ١٨. لعب utförligt förklarat av Quatremère, Maml. I:2:136 (not 167).

sid. ٦٠ r. ٦. Sådana korrekturer som آذر för mskr. أدر har jag eljest icke särskilt anmärkt. Sid. ٤٣ : ١٩ har skrivningen ادر blivit kvarstående i editionen, men bör rättas.

sid. ٦٠ r. ٧. مسرح väl = مسرح البصر ; se Dozy, Suppl. under مسرح.

sid. ٦١ r. ١. المنشآت فى البحر كالاعلام måste på detta ställe ses såsom direkt citat av samma uttryck sid. ٥٧ r. ١٩ ock följande sida.

sid. ٦١ r. ٣. Värsmått Ṭawîl med taḳfije; كاليا för كالئا i rimmet.

sid. ٦٢ r. ١. Till denna fäst jfr. Lane, Manners and Customs (London 1898) sid. 248 ff., där en redojörelse lämnas för مولد-firandet vid helgongravar.

sid. ٦٢ r. ١٠. الكرام الكاتبين se anm. till sid. ٣١ r. ٢.

sid. ٦٢ r. ١٧. Till صحفها المكرّمة jfr. sid. ٣٥ r. ١٩. Den av mig tillsatta prepositionen kan icke undvaras.

sid. ٦٣ r. ١. زُهْر pl. av أَزْهَر i betydelsen strålande stjärnor (Dozy, Suppl. s. v.).

sid. ٦٣ r. ٦. Värsmått Ṭawîl med taḳfije.

sid. ٦٣ r. ٨. ذرارى pl. av ذُرِّيَّة för det vanliga ذرارىّ. Se Muḥîṭ s. v., enl. Lane även Calcutta-editionen av Ḳâmûs.

sid. ٦٤ r. ٤. Detta kapitel är i handskriften utan rubrik, varför jag såsom sådan använt de första orden av täxten. I rejistret är innehållet anjivet jenom en överskrift, vilken jag dock ej funnit nödigt insätta i editionen.

Om futûwa-dräkten ock dess betydelse se Dozy, Dictionnaire des noms des vêtements chez les Arabes (Amsterdam 1845) 398 f. ock Quatremère, Mamlouks I:1:58. På detta senare ställe meddelas i översättning en del punkter ur vårt kapitel.

Om Hakkâr-bärjen se Lex. geogr. ed. Juynboll III: ٣٢٠ (الهكّارية). De utjöra östra delen av Kurdistan, sträckande sig fram emot Urmia-sjön.

sid. ٦٤ r. ١٤. För طلعة finner jag ingen betydelse, som passar på detta ställe.

Till سنجق jfr. anm. till sid. ٥٩ r. ١٠.

sid. ٦٦ r. ١٣. Mskr. اسفهسلّار; se till denna form med teśdîd Histoire des Seldjoucides de l'Irâq p. al-Bondârî d'après Imâd ad-dîn al-Kâtib al-Isfahânî publ. p. Houtsma (Leide 1889) pag. XLV (anm. till p. ٥٦, 5).

sid. ٦٧ r. ١٨. I فتّاه är ّ av K.; likaså teśdîd i يفتّى nedan ٦٨ r. ٥, där ursprungligen skrivits يُفتى. Det synes som om فتّى på dessa båda ställen skulle betyda: förläna futûwa-värdigheten (ock dräkten). Denna betydelse finner jag dock ingenständes antecknad i mig tilljängliga arbeten. Jfr. dock Dozy, فتو V i betydelsen mottaga samma dräkt, ock där anförda exempel ur el-Fahrî (i Derenbourg's edition, Paris 1895, återfinnes stället sid. ٤٣٤).

sid. ٦٩ r. ١٣. احكم الحاكمين se anm. till sid. ٣٦ r. ١.

sid. ٧٠ r. ٥. Värsmått Hafîf med taṣrîʿ; till ʿarûḍ av formen – – – mot ḍarb ⏑ ⏑ – – se förklaringen Lagus, Lärokurs i arabiska språket II (Helsingfors 1869) § 667 d.

Tryckt hos W. Drugulin i Leipzig.

Översättning.

I guds, förbarmarens, den barmhärtiges namn.

Några händelser från slutet av år 690.

Hit höra de beslut, som vår härre sultanen fattade till hedrande av det höga abbâsidkalifatet, till förkovrande av dess ställning ock till förnyande av dess forna berömmelse; samt vidare hans möte med vår härre (2) kalifen el-Hâkim bi-amr-allah, de troendes behärskare, Abû-l-Abbâs Ahmed (guds välsignelser över honom ock hans heliga förfäder) samt dennes fredagspredikan.

Sultanen visade nämligen ofta, sedan gud hade anförtrott honom nationens anjelägenheter ock i nåd satt honom till styresman över människorna, vår härre kalifen sitt intresse, överhopade honom med vänlighet ock ynnestbevis, hedrade hans hus ock ärade hans person. Vår härre kalifen å sin sida var tacksam för hans godhet ock prisade gud för den medgång han rönte ock de nådebevis, han fick mottaga, ock överlät på vår härre sultanen all den rang, som tillkom kalif-ämbetet, ock allt, som gud jivit åt dess innehavare bland Abbâsiderna (guds välbehag över dem ifrån forna tider ock intill nu i alla möjliga avseenden i stort ock smått, betydande ock obe-

tydligt), ock allt vad befallning eller förbud heter, underdånighet eller makt ock rätt att döma i andliga ock världsliga ting, (3) att jenomdriva eller hålla tillbaka ock allt av vikt, som berodde af kalifatets myndighet, så att man icke vidare jorde skillnad mellan dessa bådas (kalifatets ock sultanatets) domar eller mellan de båda dömande annat än till namnet. På detta sätt blev det blott en myndighet, ock jurisdiktionen i alla provinser ock bland allt folket efter den borjerliga lagen ock den muhammedanska religionen mötte intet motstånd. Härijenom växte militärmakten i styrka, ock den andliga odlingen jynnades; grundvalarna för det borjerliga ock religiösa livet stärktes, myndigheternas utslag respekterades ock islams ställning befästades. För kalifen blev övrig den hänvändelse till gud, som ålåg honom, ock att ägna sig åt bön för honom, som med sitt krig förkunnade islam, samt att anropa gud för islams sultan, vilken befriat kalifatets höga post från omsorjen om världsliga ock andliga ting ock lovat Abbâsiderna, avkomlingarna av profetens farbroder, hämd på de förbannade tatarerna. Sultanen (4) mottog denna hans höga överlåtelse, ock under sådant ömsesidigt stödjande ock jälpande förblev den ene sultan ock den andre kalif. När nu sultanen bejivit sig i fält ock gud förlänat honom seger ock erövringar, som uppfyllde fiendernas järtan med skräck, i det gud jorde lätt för honom, vad som förut ock för andra varit svårt, skrev sultanen till kalifen ock lyckönskade honom till denna med guds jälp vunna framgång ock den honom skänkta segern ock lät honom förstå,

att detta var välsignelsen av hans av gud hörda böner, ock att det var *honom* äran tillkom för de framgångar, om vilka underrättelser nu nådde honom. Vår härre kalifen svarade härpå, bringande sultanen sin hyllning ock uttrycken av sin aktning med pris ock lov ock tack till gud ock sultanen för den hugnad han berett, för att han jort slut på de otrognas huserande i landet ock för att gud dragit försorj om islam jenom honom, som energiskt förde (5) det heliga kriget för guds sak[1]. Allt detta var skrivet av kalifen högst egenhändigt. När sultanen sedan kom hem, av gud beskyddad ock segrande, ock guds nåd visat sig stor i dessa erövringar, ägnade han åter kalifen samma uppmärksamhet, jorde sig underrättad om hans planer ock tankar ock mottog flitigt hans anvisningar ock hörde hans råd. Ock när tidpunkten kom, vilken gud bestämt, sammanträffade jordens sultan med tidens kalif — det lyckligaste av alla möten. Jusen strålade i överflöd i en natt, som icke hade någon månens glans av nöden, ock sammanträffandet skedde så öppet, att varje beskrivning därom är obehövlig. Vid denna lyckliga händelse tänkte alla: den ene är det befruktande rägnmolnet, den andre den blomstrande trädgården; den ene är tidevarvets Alexander, den andre ett grönskande träd. Därvid bemötte sultanen hans höghet med den aktning, som tillkom honom, liksom kalifen på bästa sätt tackade sultanen (6) för den gunst han av honom rönte.

---

[1]) jmfr Kor. 22:77; se anm. till stället.

Kalifens fredagspredikan.

På fredagen den 21 śauwâl syntes det vår härre sultanen för gott att jöra abbâsidkalifatets ära vida bekant ock att jiva det allt, vad det önskade, så att alla, som det hörde eller sågo, skulle fröjda sig deröver, samt att låta det återtaga sitt forna predikoämbete. Sultanen tillsade därför kalifen att jöra sig redo härtill. Ock för hans räkning iordningställdes den höga ämbetsdräkten, vilkens färjers prakt lockar dagen ock natten till tävlan, ock vilkens jupsvarta färj det mörkaste mörker förjäves söker uppnå; vidare det höga svärd, vars blixtrande glans blicken knappast kunde uthärda, som i sin förträfflighet syntes som en like till profetens svärd ḏû-l-fakâr, ock vars klinga var så skarp, att, då det rena guldet icke kunde (7) motstå dess egg, den pressade på, tills den skar ijenom rålädret i slidan. Sultanen gav även andra gåvor i mängd ända till ett tusental utan att därför nå gränsen för sin jivmildhet, däribland dräkter, som kunde anstå kalifens värdighet, ock penningar i rikt mått utan njugghet. Fredagen den 24 śauwâl iordningjordes predikstolen i slottets moské ock förseddes med dyrbara mattor[1] ock i rader ordnade kuddar ock kläden, här ock var utlagda[2]. De förnämsta befälhavande emirerna ock domarna ock ämbetsmännen kommo tillstädes med veziren Śems ed-dîn i spetsen, ock utroparna av bönetimman samlades med det höga abbâsid-fälttecknet, ock koranlä-

[1]) Kor. 56:33.

[2]) Kor. 88:15 f.

sarna infunno sig före kallelsen till gudstjänsten. Sedan därefter sultanen anlänt, började koranläsarna att recitera inför honom, ock man bad för honom böner, dem gud höre ock nådigt mottage. Sultanen sände nu en del emirer till kalifens uppvaktning (8) ock med dem en mulåsna, som eljest hölls i beredskap vid livvakten uteslutande för hans egen räkning. På denna red kalifen från sin bostad ock ut jenom Bâb es-sâ'ât till moskéns port, där han steg av ock inträdde med en vördig men mild hållning, ock alla de höge emirerna brakte honom sin hyllning ock kysste hans hand ock kände sig särskilt jynnade jenom hans handslag, såsom det blivit dem föreskrivet. Men när han kom fram till det ställe, där sultanen uppehöll sig i den för honom reserverade delen, öppnades dörren, som från moskén ledde dit, så att han fick inträda. Där mottog honom sultanen med vördnadsbetygelser för hans höga ämbete ock stora hedersbevisningar ock visade honom såväl som det heliga rummets höghet all uppmärksamhet ock aktning på alla möjliga sätt. Kalifen hade kommit en halv timma före böneropet, ock under hela denna tid visade sultanen honom samma vänlighet ock sökte fördriva hans blyghet. Men när stunden för böneropet var kommen, ock kalifen måste (9) fullgöra sitt åliggande, förrättade sultanen ock kalifen de föreskrivna bönerna, varpå den senare jick ut, åtföljd av riksståthållaren emiren Bedr ed-din Beidarâ, ock upp på talarstolen. När så det andra böneropet förklingat, reste han sig ock höll följande predikan:

Lovad vare gud, som uppväckt åt Abbâsidernas hus en ren konung ock såsom gåva från sig jivit dem en

segerrik sultan. Jag prisar honom för allt, vad han jiver av glädje som sorj, ock beder om hans jälp att tacka för all den nåd han slösar ock anropar honom om framgång emot fienderna. Jag intygar, att det ingen gud finnes utom gud, den ende, han som ingen like har, ock att Muhammed är hans tjänare ock sändebud, guds välsignelse över honom ock över hans familj ock följeslagare, stjärnorna för de på rätta vägen vandrande, ock de honom efterliknande imamerna, de fyra kaliferna ock över el-Abbâs, hans farbroder, fader till de höga legitima kalíferna, ock över de på rätta vägen vandrande imamerna ock över alla andra hans efterföljare i olika generationer — guds nåd över dem allt intill domens dag.

O män, veten att imamatet är en bland islams religiösa plikter, ock att det heliga kriget är en skyldighet (10) för alla människor. Men det heliga krigets banér kan endast hållas högt jenom alla troendes enighet. Aldrig ha under gångna tider de heliga områdena inkräktats annat än i följd av kränkningar av guds bud eller blod utjutits annat än på grund av syndiga företag.

Om I haden sett guds ock islams fiender den dagen, då de inträngde i Bagdad, fridens stad...! O, huru de förstörde liv ock egendom, huru de dödade män ock barn! Huru de skändade kalifens jemåler ock kvinnor ock läto de kvarblivna smaka det bittraste straff! Ack huru röster höjdes till gråt ock veklagan ock ropen stego mot skyn av ångest under denna långa dag! Huru mången åldrings gråa lockar då beständktes med blod, ock huru månget barn, som grät utan att någon förbarmade sig

över det! Den pinsammaste gråt! Så gripen eder alltså an kraftigt ock ihärdigt att åter uppfylla det heliga krigets plikt!

Frukten gud så mycket I förmån, hören, lyden ock jiven allmosor till edert eget bästa. De som bliva bevarade (11) för järtats böjelse till jirighet, de skola bliva lyckliga[1]. Det finnes ingen ursäkt för den, som håller sig tillbaka från trons fiender ock från att försvara de rättrognas område. Ock denne sultan, el-Melik el-aśraf, den rättvise ock framgångsrike, som bekämpar de otrogna, Ṣalâḥ ed-dunjâ wa-d-dîn (en lycka för världen och religionen), gud jive honom seger, har redan räddat imamatet, då det endast hade få jälpare. Han har förjagat de otrognas härar, sedan de redan börjat ströva omkring i alla vinklar ock vrår av landet, ock tagit ifrån dem deras fästningar ock städer ock med sina svärd avtvått den skymf, som vilade på islam, så att kalifatet med hans jälp kommit till högsta glans. Skynden alltså, I guds tjänare, till striden mot guds fiender inför honom! Eder åligger det att jälpa honom ock se, gud har nedsänt segerns tecken över honom. Sträven redligen att lyda honom ock I skolen vinna framgång, striden emot satans tjänare ock I skolen segra! Gud har satt hela eder välfärd i beroende av lydnaden för denne sultan ock skall jenom tron jöra eder seger härlig.

Slutligen beder jag gud, den högste, om förlåtelse för mig, för eder ock alla andra troende, ock bedjen även I honom om förlåtelse. (12) Se han är den förlåtande, den barmhärtige!

[1]) Kor. 64:16.

Den andra predikan.

Lovad vare gud, lovad ock tackad för sina väljärningar. Jag bekänner, att det icke finnes någon gud utom gud, den ende, som icke har någon like — en bekännelse till förberedelse på hans möte — ock jag betygar, att Muhammed är en härre över alla hans sändebud ock ett insegel på hans profeter; över honom, över hans hus ock följeslagare vile guds välsignelser, otaliga som de varelser han skapat i himmelen ock på jorden. Jag ålägger eder, guds tjänare, ock mig själv att frukta gud ock lyda honom ock förbjuder eder ock mig att vända bort från honom. Jag nedkallar guds välsignelse över hans profet Muhammed, den med hans budskap sände, ock hans välbehag över dennes fyra efterföljare, över hans hus ock familj ock följeslagare ock över min ättefader el-Abbâs, din profets farbroder, ock över hans barn. Jag anropar gud att leda mig så som det höves ock lära mig visa den lydaktighet, som han fordrar; jag beder till gud för islams sultan, sultanen el-Melik el aśraf Ṣalâḥ ed-dunjâ wa-d-dîn, jenom vilken gud jälpt kalifatet ock förskaffat det den högsta värdighet, (13) att han måtte jiva honom en härlig seger ock snabb framgång. Guds fulla välbehag vare också över sultanens fader el-Melik el-manṣûr ock hans rika förlåtelse för honom.

O gud! jör de rättrognas härar segerrika till lands ock vatten ock mäktiga jenom din jälp, ock injiv dem att troget stå på din ock denne sultans sida. Det bästa, varmed man kan uppmana människorna, är guds, för-

barmarens ord: "O, I som tron, lyden gud ock lyden aposteln ock dem bland eder, som hava befäl, så att, om I bliven oense i någon sak, I då hänskjuten den till gud ock aposteln — om I eljest tron på gud ock den yttersta dagen. Detta är bäst ock med avseende på utgången fördelaktigast".[1] Gud har gagnat ock rikligen begåvat både oss ock eder. "Se gud anbefaller rättvisa, godhet ock jälpsamhet mot anförvanter, men han förbjuder orättrådighet, synd ock hårdhet. Han förmanar eder, för att I skolen besinna eder".[2]

Sedan han stigit ned, gav sultanen befallning åt överdomaren Bedr ed-dîn (14) eś-Śâfi'î att förrätta fredagsbönen med folket. Ty kalifens imamat var ingalunda inskränkt till ett imamat för gudstjänsten eller begränsat därtill, utan sultanen ville njuta välsignelsen av hans närvaro i helgedomen ock hava honom till sin kamrat till ock med vid bönen. Därefter stodo sultanen ock kalifen upp, ock den senare red tillbaka ijen från moskéns port ock in jenom Bâb es-sâ'ât ock återvände till sin bostad, fortfarande uppvaktad utav en del av sultanens omjivning.

Denne samme kalif hade hållit en predikan redan 30 år förut, nämligen fredagen den 11 muḥarram 660 under el-Melik eẓ-ẓâhir's tid. Ock när sultanen på sin faders dödsdag besökte dennes grav vid Kairo, såsom vi längre fram skola berätta, var (15) kalifen också med honom ock bemöttes av honom med största aktning ock

[1]) Kor. 4:62.

[2]) Kor. 16:92.

respekt ock heder på alla sätt, så att folket i honom lärde sig att se en imam för alla gudfruktiga. Och koranläsarne reciterade inför dem båda koranstället: "Gud hade med välbehag sett till de troende, då de hyllade dig under trädet" o. s. v.[1] Därefter deklamerade sångare sorjekväden ock lovtal över honom ock belönades med dräkter ock utmärktes med hedersgåvor, varpå kalifen återvände till slottet i sällskap med sultanen ock red in jenom den stora slottsporten, såsom han ridit ut. Ock alla fröjdade sig högeligen över den ära sultanen visade vår härre kalifen.

När den andra fredagen var inne, predikade också kalifen. Sedan för övrigt allt försiggått på samma sätt, som vi ovan beskrivit, bönetimman utropats ock fredagsbönen lästs, besteg han predikstolen ock stod efter det andra böneropet upp ock talade som följer:

Lovad vare gud, som jivit oss en segerrik sultan, jenom vilken hans nåd visat sig stor över imamat ock folk (16). Vi prisa ock tacka honom, den evigt prisade ock tackade. Jag bekänner, att det icke finnes någon gud utom gud, den ende, som ingen like har, en bekännelse, som härligt förklarar de övriga trossanningarna. Ock vi bekänna, att Muhammed är hans tjänare ock profet, som gud har skickat såsom en predikare ock varnare, som kallar oss till gud enligt hans vilja, en klart lysande fackla. Gud välsigne honom, hans hus ock följeslagare med en välsignelse, som både i denna världen ock i den tillkommande jiver en härlig bostad ock kung-

[1]) Kor. 48:18.

lig makt! Sen o män, det heliga kriget har gud jort till en oåterkallelig plikt för eder ock ålagt eder såsom en lag, utan vilkens uppfyllande I icke kunnen vända eder till honom med edra böner. Han har ju sagt: "ock striden för gud, såsom kriget för honom bör föras".[1] Ock jenom ett sådant krig låter gud eder ju taga i besittning främmande länder ock sätter eder till domare över sina tjänare. Redan har han skänkt eder en sultan, som, då det jäller religionens seger, varken sparar sig själv eller sin egendom, härar eller män. När denne drager ut på något krigståg, säger gud: hans framgång kommer eder till godo — "dragen alltså ut järna eller ojärna".[2] I soven, men han är vakande; han har uttänkt planer mot fienden, vilka skola omfatta även (17) yttersta Korasan, ock har redan jenom brev förberett provinserna till upprivandet av motståndarnes skaror. Det återstår blott att skynda till erövringarna, som gud har i beredskap åt sina härar. Gripen alltså tillfället till ett krig under hans segerrika banér ock med hans lyckobringande bistånd. I ären guds här, ock gud, den högste, har sagt: "se vår här skall besegra dem".[3] Gud skall hastigt jiva eder en snabb seger ock löftesrik framgång ock skall visa sig tacksam mot eder för eder lydnad mot islams sultan, hemligen ock uppenbart.

Se det bästa, som man kan inbjuda någon till ock som man kan bevara i minnet, är dens ord, vilken alla

---

[1]) Kor. 22:77.

[2]) Kor. 9:41.

[3]) Kor. 37:173.

böra sträva att lyda: "Om", reciterade han, "I jälpen gud, skall han jälpa eder ock jöra edra steg fasta, men de som icke tro — förbannelse över dem, ock deras järningar skall han göra om intet".[1]

Därefter föredrog han den andra predikan ock sade:

Lovad vare gud, som jör seger ock framgång lätt ock ställt erövringar i utsikt för en bättre tid, som han väntade. Och välsignelse över vår härre Muhammed, den störste bland människor, gud välsigne honom ock hans familj med välsignelser i oavbruten följd, morgon ock afton. Veten, (gud vare eder jälp) o I islams tappre ock beskyddare, dess jältar ock modige, att gud redan har jort lätt för eder att vinna en väldig seger. Gripen alltså i denne sultans dagar tillfällena därtill. Låten (18) budskap härom i alla provinser sprida dessa underrättelser. Förbereden också redligen kriget ock kommen mangrant på den för segern bestämda dagen — "gud brukar icke ändra den tid han utsatt för uppfyllandet av sina löften".[2]

Jag ålägger eder ock mig en sak, som han själv har börjat, änglarna därefter fått fortsätta, ock till vilkens utförande han sedan bland sin skapelse kallat de troende, i det han har sagt, upphöjande ock ärande därmed Muhammed: "Se gud ock hans änglar välsigna profeten, — o I som tron, välsignen honom ock hälsen honom med fridshälsningen".[3] O gud! välsigna vår härre Muhammed,

---

1) Kor. 47:8 f.

2) Kor. 3:7; 13:31.

3) Kor. 33:56.

så rikligt som du välsignar alla, som kämpa på din väg; ja välsigna vår härre Muhammed, såväl som alla, som framlägga din sak ock framställa dina sanningar. Ditt välbehag, o gud, vile över de fyra kaliferna, vilka överträffade varandra i glans, Abû Bekr, 'Omar, 'Otman ock 'Alî dû-l-fakâr, ock över profetens båda dottersöner, över hans familj, hans jemåler ock hans faders bröder, över vår stamfader el-Abbâs, han, på vilkens bön molnen lämnade sitt vatten. Injiv mig, o gud, tacksamhet för den nåd, som du visat mig ock mina föräldrar, ock hör min bön för islams ock min väljörare, sultanen (19) el-Melik el-ašraf, den ädlaste härskare, Salâh ed-dunjâ wa-d-dîn, konungarnes ock sultanernas härre, jordens konung, världens sultan, segraren, Halîl. Låt, o gud, himlasfärernas rörelser tjäna honom ock jör honom till konung, varhälst han uppträder. Nedsänd, o gud, över honom seger, så att konungarikena öppna för honom sina portar, att han må draga därin. Jör jenom honom Bagdad åter till en islams stad ock kalifatets ställning jenom hans namn hög ock ärad. Jör, o gud, hans här segerrik ock uppfyll de löften han fått. Ditt välbehag vile över hans fader, sultanen el-Melik el-mansûr, vilkens strid emot de otrogna han nu utför.

"Se gud anbefaller rättvisa, godhet ock jälpsamhet mot anförvanter, men han förbjuder orättrådighet, synd ock hårdhet. Han förmanar eder, för att I skolen besinna eder".[1]

---

[1]) Kor. 16:92.

Denna dag officierade kalifen själv såsom imam, ock folket avslutade med honom bönen, men hans höghet sade: Min miḥrâb passar mig bättre.

Så ändade denna dag med dess gudstjänst (20) ock fromma järningar.

Berättelse om händelser på Rûms område ock om ankomsten av sändebud från dess emirer ock stormän med underdånighetsförklaring.

I śauwâl detta år ankommo sändebud från följande emirer: Faḫr ed-dîn b. Ḳaramân; Seif ed-dîn ibn Aśraf; sönerna till Ṣâḥib Faḫr ed-dîn 'Alî, vezîr i Rûm; 'Izz ed-dîn-beg; Muhammed-beg ibn el-Berwânâh; Ḫavâǵâ Jûnis söner; Śems ed-dîn b. el-Ḥamîd; Mubâriz ed-dîn Amûr-beg ibn 'Alî-Śîr; Falak ed-dîn b. Mantaśâ; Mubâriz ed-dîn Ḳut'alî Ḳelâ'ûn; Maḥmûd-beg, Ṣâḥib Banûkai (?); Mubâriz ed-dîn Amûr-beg, Ṣâḥib Kardjâbûk (?); Nûr ed-dîn ibn Ǵâǵâ's söner; Behâ ed-dîn Bûlâḏ-beg (21); Jaḫśî-beg b. Ḳaramân, broder till emiren Faḫr ed-dîn; Saḫm ed-dîn Riḍwân; Tâǵ ed-dîn Ibrâhîm; Śâwir-beg b. Kû-beg ock Ḫalîl b. Behâdur.

Skrivelserna, som kommo från dem, voro på främmande språk ock innehöllo förklaring, att de nämda emirerna underkastade sig ock ställde sig själva i det höga sultanatets tjänst, att de ville foga sig efter dess vilja ock lyda dess order ock ägna alla sina krafter åt värkställandet av det, som sultanen befallde; vidare att de

alla sammans hade förbundit sig härtill ock i ord ock handling skulle vara såsom *en* man emot guds fiender ock i striden för hans sak; att de skulle komma tillstädes var hälst i världen han det önskade; att ingenting därvid kunde hindra dem, ock att deras länder tillhörde sultanen ock alla stodo under hans domvärjo ock med sina anjelägenheter ock befolkningar under hans vilja. Vidare bejärde de nådiga diplom, jenom vilka de skulle känna sig hedrade, ock i vilka de skulle se goda förebud, åt vilka de skulle anförtro alla sina anjelägenheter, med vilkas jälp de skulle söka erövra länder (22), ock vilka de skulle mottaga med största hedersbetygelser. De tillade, att de redan räknades till guds härar i sultanens tjänst, i vilken de stodo, med vilka de voro förbundna, delande samma fördelar ock samma plikter av hörsamhet ock lydnad, ock att de ville med de segrande arméerna dela allt, vad de egde. I detta ärende hade de samfält skickat sina sändebud ock med dem hästar ock annat såsom gåvor.

Sändebuden fingo nu företräde för sultanen, som emottog dem med hedersbetygelser, vänlighet ock uppmärksamhet. Deras gåvor ock skänker mottog han ock lovade dem den framgång de önskade ock gav dem löften, som han skall uppfylla ock redan började uppfylla jenom att villfara, vad de bådo honom om, ock jiva, vad de bejärde.

Sultanens fäst på årsdagen av sultanen-martyrens död.

Måndagen den 4 dû-l-ka'da (23) befallde sultanen, att man skulle iordningställa massor av allmosor ock offer ock gåvor ock annat, som han behöfde för sin väljörenhet, såsom bord, spridda ock i grupper, dukade med rätter, som järtat åtrår ock som kunna fröjda ögat, kläder ock penningar i mängd. På den nämda dagen samlade sig alla, som hade något slags befäl, något andligt eller världsligt ämbete, alla domare ock ulemas, imamer ock koranläsare, alla rättslärda, munkar, sufis, scheiker ock fattiga. De mottogos med hedersbetygelser ock förekommande vänlighet av veziren Śems ed-dîn, som lät dem sätta sig, var ock en på den plats, som tillkom honom. Vid denna fäst tändes jus ock facklor i mängd, så att natten nästan förvandlades till dag ock skenet bländade ögonen; aloe ock ambra brändes i sådan myckenhet, att röken syntes som en hägring mot himmelen, ock om (24) den hade samlat sig, skulle den hava flutit fram som i strömmar. För att avhålla en hatme utdelade man koranexemplar, utlämnade häftena till varje grupp (av deltagarna), ock besvarande varandra från alla håll höjdes rösterna till uppläsning av de „orubbliga värserna".

Härunder anlände riksståthållaren, emiren Bedr eddîn Beidarâ, ock alla de högsta emirerna, befälhavarne över 1000 man, ock sultanens gunstlingar ock de förnämsta ämbetsmännen, ostâd-dârerna ock hovfunktionärerna m. fl. — alla som hade en särskild syssla i sultanens tjänst. Överallt voro bord dukade, ock hela församlingen

inbjöds i palatset, där livsmedel utdelades åt alla från när ock fjärran så samvetsgrant, att den, som icke höll sig framme vid någon plats, uppsöktes.

Hela denna natt vakade man, intet öga slöts ända till morgonen, ock ingen människa sov. Men på morgonen infann sig sultanen i sällskap med kalifen, kommande från Bâb (25) en-nasr med en eskort, som, om sultanen-martyren hade kunnat se den, sannerligen skulle hava satt honom i förvåning ock kommit honom att häpna över, vad hans son efter hans död kunnat uträtta ock åstadkomma för sin räkning. När nu han ock kalifen inträtt i det helgade gravkapellets trädgård ock barmhärtighetens änglar hälsat dem ock till sultanen-martyren framfört den hälsning ock fridsönskan ock gudsunderjivenhet de framburit, så kunde sannerligen mihrâben, om den haft tunga, hava sagt, medan de ännu sutto invid den: jag är religionens öga ock världens ögonsten. Varför icke! I sultanens bländvita dräkt ock kalifens jupsvarta har du de skönaste färjer, som strålat i något öga.

När sultanen fullbordat det bästa, som fullbordas kan, ock på skönaste sätt framburit böner för sin faders själ, stodo han ock kalifen upp. Men sultanen önskade även avlägga ett besök hos de sjuka i sjukhuset ock jick in dit. Ock änglarna skola uppskriva lönen för dessa hans steg, ock hans goda järningar komma människorna att utropa: lovad vare den, som (26) skänkte oss honom! Alla sjuka, vilkas krafter hade varit nedsatta, blevo vid hans åsyn stärkta ock fröjdade sig, ock deras förbättrade tillstånd sade tydligt: huru mången sjuk, som du besökt, har ej gud berett glädje!

Därefter redo han ock kalifen tillbaka jenom Bâb en-nasr till slottet, ock allmosorna utdelades, så att man överallt såg sådana jivas ock mottagas. Huru mången from religionens tjänare fick icke där i hemlighet en vänlig gåva! En del rättslärda ock andra, som förtjänade det, fingo därav så rikligt, att det fyllde alla deras behov ock höjde dem från fattigdomen.

Sultanen skrev även till Damaskus befallning att anordna en liknande fäst, för att man överallt skulle höja böner för hans faders, martyrens, själ, erinra sig hans dagar ock efter hans död omväxlande tänka på hans sons ock på hans egna väljärningar. Denna fäst försigjick på Meidân el-ahdar, där tält av tyg uppställdes ock de kungliga — — — —, så att hela slätten därför togs i anspråk, jus tändes i mängd (27) ock bord dukades i överflöd. Fästen besöktes av alla, som där borde vara närvarande, ock fortjick i tre dagar under åkallan ock bönhörelse.

Över all världen må honom egnas tankar av aldrig upphörande saknad ock pietet,

ock detta jenom en son, vilkens namn gud höljt med ära, ock åt vilken han jivit mera än hans fader fått till egendom.

Denne är en lycka för alla länder ock hela skapelsen; han är den, vilkens banér, som han stöder sig på, aldrig skall drabbas av undergång;

ädel är han, tapper, rättvis ock återhållsam, stor i mildhet, vishet, godhet ock gudsfruktan.

Aldrig skall i någon makt, något rike eller område sanningen upphöra att jenom honom hållas högt eller ondskan att utrotas.

Berättelse om huru den höge emiren av Mekka, Neǵm ed-dîn Abû-Numaij, underkastade sig sultanen ock trädde i hans tjänst.

Vi hava redan berättat om karavanens till Ḥiǵâz avgång ock om de förberedelser, som den höge emiren av Medina, profetens stad, ʻIzz ed-dîn Ǵammâz hade vidtagit, (28) den heder ock nåd, med vilken han hade mottagits, liksom även om de emirer ock truppdelar, som detta år följt med karavanen. När nu den höge emiren av Mekka, Neǵm ed-dîn Abû-Numaij, fick underrättelse om emiren ʻIzz ed-dîn's åtjärder, ock att han redan en längre tid uppehållit sig vid sultanens hov, fruktade han farliga följder härav, ock att man emot honom skulle vidtaga något, som han ej skulle kunna skydda sig för, ock allt som skulle åstadkommas, om man avskar hans tillgångar. Han skickade därför den rättslärde Śaraf ed-dîn, son till scheiken Ḳuṭb ed-dîn ibn el-Kaṣṭallânî, såsom sändebud åtföljd av på dromedarer ridande kurirer. Väl anländ använde denne alla utvägar, medling ock förslagenhet, till dess han slutligen fick företräde för sultanen ock bad om förlåtelse, överseende ock skonsamhet för sin huvudman. Därvid framlämnade han också en skrivelse från Abû-Numaij, innehållande försäkran om

hans underkastelse ock ödmjuka underjivenhet ock bön om förlåtelse ock erinrande om hans släktskap med guds sändebud ock om alla dem, familjer, kvinnor ock barn, bland hans folk (29), som härstammade från Muhammed, en släkt, där varje medlem kunde stödja sig på sin härstamning sägande: på min stamfader kan jag åberopa mig, till profeten är jag en anförvant ock släkting.

Härpå skrevs emellertid ett svar till honom, där alla hans försyndelser uppräknades, ock vad han låtit komma sig till last, ock vad som nu, såsom han kunde förstå, skulle bliva följden härav; öknar skulle icke kunna skydda ock vänner ock jälpare icke rädda. Med detta skickades 'Saraf ed-dîn ibn el-Kastallânî skyndsamt tillbaka, under det karavanen utrustades ock kanske också avsändes. Han framkom på aderton dagar ock träffade Abû-Numaij (det var fredagen den 10 'sauwâl), där han bodde vid Batn marr ock underrättade honom om ställningen ock vad som förestod. Då dröjde icke denne att sammankalla barn ock släkt ock folk ock alla sina befälhavare ock red utan dröjsmål till Mekka med alla sina förbundne ock underlydande, sina närmaste, som njöto hans jästvänskap, ock sin stam, som berodde av honom (30). Man samlades framför predikstolen samma 10 'sauwâl, en hutba hölls ock böner uppsändes för sultanen särskilt ock för sultanen-martyrens själ. Detta skedde invid Zamzam ock avvek från det som eljest brukades, när emiren med sin familj ock släkt var närvarande på detta ställe, men jordes nu såsom en hyllning, varijenom man erkände sultanens överhöghet. Denna

högtidlighet bevistades av kadin i Mekka, av rättslärde, ulemas ock koranläsarne, av heliga ock av besökande pilgrimer. Vidare uppsatte man ett officielt aktstycke i övlig form (i vilket sultanens överhöghet erkändes) ock lät de närvarande underteckna detsamma samt präglade myntet med sultanens namn. Därpå återvände Śaraf ed-dîn ibn el-Kaṣṭallânî så snabbt som möjligt, så att han framkom den 13 ḏû-l-ḳa'da. Han kom under denna resa att möta karavanen ock bejärde då av dess befälhavare Bedr ed-dîn Bektut el-'Alâî att få med sig en skrivelse om detta (31) förhållande .... utföra det ärende, med vilket han var betrodd. När han fått företräde för sultanen, lämnade han en framställning från emiren Neǵm ed-dîn Abû-Numaij jämte den ovannämda redojörelsen för den i Mekka firade högtidligheten samt en del bref till de mera framstående emirerna, till riksståthållaren ock till veziren Śems ed-dîn. I dessa bejärde han de nämda personernas medling ock protektion ock ville jenom dem bereda sig tillgång till sultanens välvilja, urskuldande sig för de förseelser, som tillskrivits honom, ock utfästande sig att sända till sultanen sina söner med gåvor — ja även själv komma skyndsamligen, lydig ock hörsam, ödmjuk ock underjiven. Då visade sultanen, såsom hans vana var, mildhet, förlåtelse, överseende ock skonsamhet, i det han lovade tilljiva hans brott ock glömma hans försyndelser ock låta sig nöja med den underkastelse han lovade. Man skrev alltså till karavanens befälhavare ock till de emirer, som detacherats med honom, att emiren Neǵm ed-dîn Abû-Nu-

maij's underkastelse mottagits (32) ock hans ansökan i nåd beviljats, ock att man skulle handla så som på grund härav bleve nödvändigt. Man skulle icke bringa oro i förhållanden, som nu voro lugna, ock icke heller i hemlighet annat företaga än offentligen. Skyndsamt avsände man också kurirerna, för att icke något olämpligt skulle tilldraga sig, ock även Śaraf ed-dîn ibn el-Kastallânî avreste, sedan hans ansträngningar krönts med framgång, ock han ernått, vad han kommit för. Åt Abû-Numaij utskrevos fullmakter på de förläningar ock pålagor han egde i ock utom Egypten, ock som härmed frigåvos. Likaledes frigavs den vanliga tillförseln från Jemen till Mekka utav egendom ock varor, kläder, dräkter, vax ock rökvärk ock annat dylikt, som brukar ditföras.

Sultanens afresa till jakt i trakten av Buheira ock besök i Alexandria för att inspektera.

Då underrättelser hade ingått den ena efter den andra från trakterna i öster, från Rûm (33) ock alla andra håll, om att tatarernas rörelser avstannat, ock att de gått i vinterkvartér, om deras splittring ock söndring, om ohållbarheten av deras ställning ock den inbördes tvedräkten mellan deras mäktige ock emirer liksom om frankernas betryckta läge ock om att förflyttningar iakttogos, vilka visade, att de voro stadda i tillbakagång, så beslöt sultanen att jöra sig underkunnig om tillståndet i gränstrakterna. Detta dock icke därför, att han hyste

någon oro för deras skull eller att han hade några bekymmer för dem. Han begav sig alltså på jakt i trakten af el-Buḥeira ock vidtog sådana förberedelser för denna resa, att man aldrig hört, att någon konung före honom jort något liknande, ock packjuren dignade under de förråd han medförde. Torsdagen den 21 ḏû-l-ḳa'da begav han sig i väg ock slog läger i trakten av pyramiderna, för att folket skulle hinna bliva fulltaligt både till lands ock på floden. Därefter bröt han upp i riktning mot et-Ṭarrâna ock in i Wâdî Hubeib, alltjämt jagande inåt öknen. Alla gazeller (34) i dessa öknar skyndade honom till mötes, ock solen själv, som ju liknas vid en gazell, önskade, att hon kunnat bli bland hans byte; alla, både de, som kommo med vid hans jakt, ock de, som voro fjärran, sade de:

Se här ett blod, som jag skulle vara stolt att få juta för din hand;

se här ett järta, som jag sätter i rörelse prisande dig!

Jakten i denna trakt gav ett övermåttan rikt byte, ock han utdelade därför gåvor ock hedersskänker i mängd, så att frikostigheten ock jivmildheten själv stod överträffad. Där var ingen, som icke bar något av det villebråd han nedlagt, eller åt vilken han ej jivit en dräkt liksom vävd av det erhållna bytets utjutna blod; till slut fanns icke en emir, som icke fått en hedersdräkt utan like, liksom där icke fanns en pil, som icke riktats mot en gazell. På detta sätt fortsatte han alla dagar, samlade omkring sig sitt folk, utdelade penningar ock jenomkorsade öknarna, tagande vägar, som förut aldrig tram-

pats av hans hästars hovar, ock kom slutligen till Tarûǵa. Veziren Śems ed-dîn hade emellertid redan förut bejivit sig till (35) Alexandria för att taga kännedom om dess tillstånd ock ägna sin uppmärksamhet åt ordnandet av dess anjelägenheter. Från Tarûǵa begav sig sultanen till el-Lijûna, ock då tiden för "den stora fästen" var inne, firade han den på detta ställe, utdelade sina gåvor ock förrättade gudstjänst ock offer, så att allt, som vid en högtid som denna är nödvändigt ock höves, blev iakttaget, sådant som lyckönskningar med slag på medförda trummor ock anskaffande av en ḫaṭîb ock en predikstol ock förrättande av en gudstjänst med alla dess riter ock utdelning av offerlammen till närvarande ock frånvarande vänner. Så slutade denna sköna dag av berömliga värk ock goda järningar.

Sultanen ansåg, att han borde beskära Alexandria en lycka, som det skulle erhålla, ock en ära, som det skulle mottaga, ock sin höga ledning ock tillsyn, varijenom det skulle stärkas ock förses med vad det behövde. Härijenom skulle även fienderna få höra talas om, att ingenting fick hindra jordens härre att sysselsätta sig med gränstrakterna, ock att han i egen hög person tog befattning med alla ärenden. Han begav sig alltså dit (36) fredagen den 14 ḏû-l-ḥiǵǵa ock besökte först av allt dess moské för att deltaga i församlingsbönen ock i sådana goda värk icke skilja sig från andra rättrogna. Därifrån begav han sig till hamnen, jorde sig underrättad om dess ärenden ock anjelägenheter, uppmärksammade dess svårigheter ock utveckling ock utfärdade med

anledning därav en del befallningar. Men när han såg, att hänsynen till att icke vara betungande för befolkningen ock staden lade hinder i vägen, ock att hans kvarblivande där, om också blott en dag, skulle värka tryckande på förhållandena i allmänhet, på vattentillgången ock affärerna, lämnade han det omedelbart ock återvände till sitt läger ock började i rikligaste mått utdela bevis på sitt välbehag jenom gåvor av guldstickade linnevävnader, vita tyger, mössor av silke ock dräkter, prunkande som den grönskande vårens blomster — sådant som kunde behaga alla emirer ock befälhavare, hovmän ock gunstlingar. Så rikliga voro hans skänker, att dessa till sist egde mera än någon rik vinstsökande köpman eller en skattkammare, tillhörig någon konung, (37) som söker att samla rikedomar. Därefter befallde sultanen sina emirer ock anförare ock andra stormän att bejiva sig till sina förläningar ock släppa sina hästar på vårbete, så att i hans följe endast kvarstannade hans närmaste umjänge ock hans personliga uppvaktning.

Emellertid voro hans jaktfalkar missnöjda med, att han uteslutande jagade fyrfotat villebråd utan att använda dem, ock önskade, att han icke längre skulle spara dem, då gud dock även med deras jälp ofta jivit honom en framgångsrik jakt. Han begav sig därför till trakten av Abjâr m. fl. ställen för att jaga fågel ock jiva även dem, vad han jivit de andra jaktjuren — i synnerhet som detta villebråd kom från fiendens land ock därför var närmast till att förföljas av hans jaktfalkar. Med detta byte mättade han alltså sina jaktfåglar av alla slag, liksom han

av det andra villebrådet jivit sina övriga till jakt dresserade jur, sina geparder ock sina pilar deras lystmäte ock fyllt sina grytor ock kokkärl, så att alla ock envar blivit nöjda. Deras goda hull talade också om, att detta icke var en vårens tid blott för välfödda hästar, utan i allmänhet (38) för frodiga kroppar ock för sinnen tacksamt fröjdande sig åt densamma.

Därefter vände han tillbaka, ock de gåvor han, såsom förut omtalats, hade utdelat, tävlade i prakt med trädgårdarnas blommor ock överträffade dem i sin härliga glans; men den som ville vara rättvis måste dock säga: vad är den friska skönheten hos dessa dräkter mot den hos Nilens kullar! Sultanen återkom till residenset måndagen den 12 ḏû-l-ḥiǵǵa, men begav sig sedermera till trakten av pyramiderna för att jaga även där ock gripa tillfället till jakt i dessa vederkvickande näjder. Detta var lördagen den 6 el-muḥarram, ock vistelsen här räckte till lördagen den 20 i samma månad, då han återvände, sedan jaktjuren tillfredsställts med byte ock, då de ej kunnat få del av hans hedersdräkter ock gåvor, i stället fått på annat sätt röna hans frikostighet.

Vid denna tid föreslog man sultanen att deltaga i en armborstskjutning, vilket han avslog; han är dock för ädel att slå sig i sällskap med simpla bågskyttar eller att underordna sig en person av lägre samhällsställning eller för att tillåta, att kanske någon bure till honom en fågel, därmed anjivande att han borde välja någon till sin skyddshärre ock mästare i skytte, ock sedan (39)

toge detta till anledning för drift ock jyckel, eller att en fågels fallande kunde förleda honom till ett allt för häftigt utbrott av glädje, eller att någon skulle kunna säga: "han har kommit mig att förlora min insats" eller: "jag ock en viss annan (sultanen) stå i ett förhållande helt olika det, i vilket jag stod till hans fader". Ty hans fader, martyren, utsatte sig aldrig för något sådant ock handlade icke på ett sådant sätt; hans byte utjordes av konungar ock konungariken.

Sultanen tager endast den till skyddshärre, som är av högre ställning än han;

den högste sultanen, under vilken hela världen står skapad i olika samhällslager,

kan därför icke deltaga i armborstskjutning ock därvid träffa en fågel eller utsätta sig för, att den flyger,

eller att han skulle behöva säga: "det där målet — — — intet armborst kan träffa den fågeln", eller också: "den har flugit",

eller: "den kan icke träffas" om en fågel, om vilken den, som vill säga emot, säger, att den kan träffas.

Det är fjärran från honom att utbyta sina bågar eller bågsträngar mot andra,

eller att en boll skulle få uttränga hans pilar eller kanske träffa någon hans vän, som gått åt sidan.

Ock huru skulle man kunna få se den skjuta med lerbollar, vilken slungar sin pilspets av järn, så att den gnistrar.

(40) Den som har jyllene pilspetsar kan dock icke låta sig nöja med jord ock lera;

ock huru skulle förresten den skjuta med armborst, som har kastmaskiner, som rasera murar,

som på varje maskin har ett läge för projektiler, som sönderriver alla de otrognas värn.

Av Egyptens land har han icke lämnat kvar åt Rûm vare sig bygd eller bebyggare.

Redan har Akka ock dess grannar störtats i havet. Ock havet ock den flotta, som kretsade därpå

i samlad styrka, besköt nio borjar ock vilken mängd av georgier ock tatarer!

Ja, vem har väl så ihärdigt som han beskjutit städer ock fästen ock deras försvarare —

städer, vilkas like aldrig funnits i odling ock ålder ock fördärvande makt jentemot fiender.

Ingen jämförelse med forna konungars handlingssätt! Huru ofta hava de kunnat glädja sina vänner med ett sådant lyckosamt bud

eller utströ över er dyrbarheter, dirhemer, broderade dräkter ock dinarer?

Jören själva jämförelsen mellan vad jag sagt ock det, som historien förtäljer,

ock jiven sanningen rätt, om värkligen i gångna tider någon fört en sådan levnad som han,

om i forna dagar sådant hänt, som med guds jälp hänt honom, —

han som icke upphört att från fiendens borjar med sitt svärd utrota till ock med vartenda fågelbo.

(41) Berättelse om huru det befästade es-Ṣubeibâ med underlydande område tilldelades emiren Bedr ed-dîn Beidarâ el-Aśrafî, riksståthållaren.

Då gud utrustat vår härre sultanen med den ädlaste karaktär, det mest upphöjda sinnelag, de utmärktaste egenskaper ock med en givmildhet i alla avseenden, som icke haft sin like hos andra konungar, ända till den grad, att han bortgav riken ock städer, borjar ock fästen ock detta till ock med såsom självständiga förläningar, då hans frikostighet satte sig över att bortskänka endast inkomsten av deras förvaltning, ock när nu frikostigheten är en egenskap, ock det en som är särskilt hedrande, ock då alla andra med nödvändighet följa av denna, kan då någon fiende säga: han är icke frikostig, icke mild ock nådig ock tapper, eller att han icke är vaksam, påpasslig, uppmärksam ock vältalig — allt detta är hos honom förenat; eller att han icke är god ock välvillig ock av ett fulländat skarpsinne — allt detta finnes hos honom ock har, (42) gud vare lov, om honom blivit klart ock tydligt ock allmänt känt; eller att han icke är av religiöst sinnelag, eller icke hänjiven sina vänner framför annat eller icke själv intresserad av sina jöromål eller icke av ett upplyst förstånd ock anjelägen att jöra sig väl underrättad.

Lovad vare den, som samlat all makt hos en enda, ock denne ende är den högste sultanen,

ock därmed utmärkt honom ensam ock allena — ja ingen kan jöra honom hans rätt till allt detta stridig.

Värdes, o gud, uppehålla honom för ett rike, som ingen före honom fått i sin makt ock ego,

ock bevara honom åt de rättrogna. Ty han är för dem icke blott den mäktige konungen, utan ock-så en fader;

han visar en frikostighet större än de mäst jivmildas — eller finnes kanske bland människor någon så väljörande som han.

Hans härliga belöningar ock präktiga gåvor till de utvalde bland hans vänner förmådde honom att särskilt utmärka den mäktige emiren Bedr ed-dîn Beidarâ, riksståthållaren, med en gåva, som skulle vara i evärdeliga tider ock förbliva åt hans avkomlingar ständigt ock jämt. Ty denne var den bästa prydnaden i ringen av hans förtrogna ock värd vänlighet ock välvilja ock väljärningar ock godhet i så rikt mått, som hans särställning påkallade. (43) Det utfärdades alltså till honom en kunglig skrivelse, som till självständig egendom gav honom det befästade es-Ṣubeiba med underlydande område, i enlighet med vad som närmare bestämdes i det kungliga diplomet. Detta var av följande lydelse:

Lovad vare gud, jivaren av väljärningar, jenom vilka åt det växlande ödet jives en god vändning, vilka innebära en härlig utmärkelse på alla sätt ock i ock med vilka något med full eganderätt överlåtes, när nämligen jivaren är för storsinnad att blott skänka nyttjanderätten därav. Vi hembära honom vårt lov, i vilket på det skönaste sätt de "ädlaste skribenter" instämma. Vi intyga, att det icke finnes någon gud utom gud allena, vilken

ingen like har, ett vittnesbörd som uttalas utan tvekan eller fruktan. Ock vi betyga, att Muhammed är hans tjänare ock profet, jenom vilken gud hedrar den, som visar lydnad, men lär den att ångra sig, som handlar illa. Gud välsigne honom, hans familj ock hans följeslagare med välsignelser i den skönaste form ock den vackraste ordning, — välsignelser vilka alla, den som delar sina gåvor, så väl som den som jiver allt på en gång, utsäga lika vältaligt.

De bästa ynnestbevis äro de, vilka vara även för barnen ock de efterkommande, ock som jivas för så lång tid, som de gnistrande stjärnorna bestå, ock som i höghet tävla (44) med den, som får mottaga dem, i hans stigande allt högre ock högre, i sig ständigt samlande lyckliga konstellationer ock i renheten av hans frikostighet ock godhet. Ty de förläningar, som jivas, skola motsvara hans ansvar ock möda ock de ädla ock stora gåvorna hans personliga upphöjdhet. Den bästa godhet är den, som varar, ock den ädlaste frikostighet den, vilken ständigt tager sig nya uttryck emot de lyckliga, vilka den jör delaktiga av sina gåvor. Den, som räknar till de sina de strålande stjärnorna, ock till vilkens likar räknas de outtömliga haven, han måste visa sin jivmildhet allra minst med lysande stjärnor ock strålande ädelstenar jentemot sina förtrogna ock de förnämsta i kretsen av släkt eller vänner.

Nu har hans nåd, den höge arv-emiren Bedr ed-dîn Beidarâ, riksståthållaren i el-Melik el-aśraf's tjänst — gud jöre honom allt härligare — rättigheter av högsta

slag ock den viktigaste tjänst; han kan jiva emot allt våld en jälp, som icke möter fiendens ansikte annat än såsom "tecknad"; han är jynnad av en sådan allmän aktning, som ingen annan kan uppvisa eller tävla med, om den icke är enastående; han visar en vaksamhet, (45) som utan överraskning kan se varje hotande fara nalkas, som fyller varje brist, den finner på sin väg, ock som vid de första förebuden till en möjlig framgång ingriper påskyndande ock underlättande; han är vidare den fasta stödjepelaren i varje lågande krig ock den största ock dyrbaraste prydnaden i kretsen av förtrogna ock konungens ögonsten, som med sitt glansfulla jus jivit stöd åt så mången — huru ofta hava icke ögon tröstats jenom honom —; han kan med modig fasthet förena mildhet mot människorna, med välmågan under hovdräkten umbärandena under tagelskjortan, med krigisk duglighet allvar i bönen under natt-timmarna, med värdighet vänlighet, med fordran på avhållsamhet själv utmärka sig för samma dygd, med karaktärens ädelhet förbinda hänsynsfullhet, med det finaste sätt ett behagligt utseende. Huru månget krig har icke om dagen bevittnat hans prisvärda järningar, huru mången mihrâb om natten lika berömliga, huru mången trupp har icke berömt hans svärd ock mången bok hans penna! Ja han är känd i vad han företar ock uträttar; han är för människorna sultanens förtrogne ock för dem, som vandra (46) på sanningens väg, en förtrogen till gud. Huru mången ärepost har han icke fröjdat jenom att bekläda den, huru ofta har han intagit hedersplatser, stigande högre än månen går; huru

ofta har icke ett viktigt ärende, vars utveckling icke jorde honom nöjd därmed, dock blivit till ett beröm för resultatet av hans värksamhet; — sedan vände han sig då därifrån till något ännu högre, ock liksom utgången av det förra var till heder för hans ingripande, så blev det senare redan i sin bejynnelse till ära för honom. Arméer prisa hans mildhet ock konungariken förträffligheten i hans styrelse, hans ihärdighet ock hans välvilja; hela befolkningar söka skydd under hans vingars skugga, pennornas ock vetenskapens röster sjunga hans lov. Rikets fiender undkommo icke förr hans svärds klinga, än seger över dem blivit dess följe den dag, då striden stod.

I följd av dessa aktningsbjudande egenskaper, som icke kunna belönas annat än med väljärningar, som motsvara ock passa dem, ock med rikliga nådiga ynnestbevis, som tävla med dem i upphöjdhet ock värde, har hans höga särställning jort nödvändigt, att (47) den frikostighet, som visas, blir värdig de frikostiga ock de stora gåvorna de store, ock att ädelmodet blir i förhållande till de ädelmodige. Ty lejonkulor passa blott för lejon, ock duvonästen äro icke att likna vid örnars reden ock stjärnornas gång icke vid månens.

Alltså utgår en kunglig, hög ock härlig befallning, jivande konungariken i arv ock borjar ock fästen ock annat därmed jämförligt i gåva, att i hans ego skall övergå ock under hans tillhörigheter inordnas det befästade es-Ṣubeiba med vad därtill hör ock lyder i det omfång som det förut tillhört emiren Bedr ed-dîn Bîlîk, sultanen

el-Melik eẓ-ẓahir's skattmästare — med allt, som dess murar omfatta, ock allt, som dess områden innehålla, ock allt, som ingår i de välkända gränserna av dess allmänt bekanta egor av höga bärj ock där befintliga rikedomar, dess floder, som jenomkorsa det såsom linier, ock vad det har av höjder ock dälder, ängar ock inhägnader, oodlade (48) ock besådda, styckade eller sammanhängande marker. Det skall tillhöra honom ensam i stället för de rättrogna i allmänhet ock utan att något tvivel därom uppstår för det närvarande eller i framtiden. Han må där utnämna eller avskeda, tillsätta ock avsätta ock efter godtfinnande förfoga över dess borj ock dess omjivningar, över stort ock smått, dess områden ock dess tillgångar, över dess vägar ock dess chausséer, såsom det var lagt i emiren Bedr ed-dîn Bîlîk's, skattmästarens, hand ända till slutet av hans styrelse över detsamma, så att han må i allmänhet ock i detalj, i det hela ock i speciella fall på bästa sätt taga dess rejering i besittning ock utövning. Om månen (Bedr) redan har gått bort, så har dock även denna i sitt epitet (en måne) Bedr ock i sitt namn också (en måne) Bedr ock mera därtill. Denna senare rejering skall säkerligen bliva i resultat ock utförande den förra lik. Detta välsignade namnets värdighet säger om den förre egaren, om han hade känt mig (bî darâ), hade han endast sagt Beidarâ ock hade icke sagt Bîlîk. Ock huru mycket mer är icke denne emiren Bedr ed-dîn Beidarâ en (49) man av uppenbar förtjänst ock beprövad duglighet, vaksam med avseende på islams anjelägenheter ock utmärkt jenom

sin förmåga att avslöja de hemligaste tankar, ock vad är den, som känner det uppenbara, i jämförelse med den, som känner det fördolda. Må han alltså förfoga över denna provins så, som egare förfoga över sin egendom, ock vara utmärkt jenom att självständigt få härska däröver, under det hans kolleger blott få mottaga förläningar av sina härrar ock konungar. Så är alltså dess rejering av honom ock hans egande av densamma en laglig nödvändighet, som vunnit full laga form jenom parternas kännedom (om avsikten därmed), samtycke, mottagande, avträde ock överlåtande. Detta har alltså blivit en laglig rätt, som bör respekteras, på lagenligt sätt tillkommen jenom fullmakt ock stadfästelse, hopfogad såsom ett välordnat ock välsammansatt pärlband. Den är jiltig för denna provins ock för allt, som finnes i den ock sammanhänger med den, som tillhör den ock ingår i den, ock för allt, som den har anförtrott åt sina lågland ock högland, ock sina män ock trupper må den låta följa honom; vidare vad som finnes förvarat ock upplagt inom dess område ock uppmätt ock uppskattat ock räknat ock taxerat ock vägt. Han må underhålla dess borj ock vakta dess betande jordar (50) ock jöra den präktigt blomstrande ock jenom skydd ock vaksamhet bevarad för olyckor ock försäkrad mot tidens härjningar. Må den alltså jenom förnyande ock förstärkande omsorjsfullt vårdas ock tillses med riklig för dess räkning sparad ock mycken omsorj, med alla slags efter moget beprövande ock väljande utförda förbättringar.

Må han nu mottaga sin fullmakt med manlig fasthet ock flitigt uttrycka sin tacksamhet, så ofta han hör dess rader uppläsas. Ty detta är en väljärning av nåd, (ock den skall bestå ännu) då iktâ'-diplomens blad hava spritts för vinden, ock omfattar alla de resurser, som denna provins eger, ock överglänser alla andra nådebevis, även om den kallas en utnämning. Med rätta! ty den är en utnämning, men till en nådegåva. — Ock gud skall jöra denna befästade borj åt ock jenom honom till en horisont för uppgående stjärnor ock himmelsjus ock ett ställe för glädje ock icke för nedan.

Sultanens höga namnteckning härovan är ett bevis på riktigheten av denna bestämt ock klart avfattade överlåtelse, som därijenom fått kraft av rätt, ehuru det är klart, att den (ursprungligen) blott har karaktären av fri gåva ock nåd. Må härav bliva bestående (51) inför alla domstolar i Egypten ock Syrien allt som står fastslaget på sidorna i de goda järningarnas bok hos de "ädlaste skrivarne" (änglarne) ock som den högsta domaren inregistrerat på dagens jus med nattens mörker.

Ära vare gud, världarnes härre!

En frikostig bortskänker borjar ock slott med allt vad därtill hör

ock ser sig få i stället ett härligt rykte, som evigt blir bestående om honom.

Huru ha icke de rägnbringande molnen önskat att vara såsom hans båda jivmilda händer, men icke kunnat!

Av stolta fästen bestå hans gåvor, så att en frikostighet anses bristfällig, som icke uppvägt dem;

konungarne kunna icke tävla med honom i godhet ock jivmildhet, om han visar sin yttersta frikostighet.

Må gud jenom honom skydda riket — någon annan än han har icke skyddat det en enda dag.

Berättelse om en förordning av sultanen beträffande officiella skrivelser.

Må den skänka honom glädje, må den fröjda hans järta därmed, ock må den upplysa hans väg.

I äldre tider voro skrivelser från sultanen synnerligen högt skattade ock sällsynta, så att endast de mäst jynnade bland de förnämsta vicekonungarne ock högstställda ädlingarne kunde komma i besittning av sådana. De jingo också i arv till de efterkommande (52) liksom stamtavlorna även i långa tider ock bevarades såsom äreminnen, så att var ock en kände sig stolt över att hava en sådan i sin ego. Men när el-Melik eṣ-ṣâliḥ's släkt utdött ock el-Melik el-mu'izz Eibek, turkmenern, tagit rejeringen, förenklade han förhållandena, så att man icke var så noga i adressen till en emir eller en underordnad eller i "titulaturen" i en skrivelse eller ett diplom. Hans skrivelser blevo därför alldagliga, ock reglerna för den högre kanslistilen förvanskades, så att de obetydligaste ämbetsmän tillskrevos med samma stil som överbefälhavarne för de största arméer. Detta förhållande fortfor i hans sons ock efterträdares dagar liksom un-

der el-Melik el-muzaffar Seif ed-dîn Kutuz efter denne. Så kom då el-Melik ez-zahir, men han reflekterade icke på denna viktiga anjelägenhet, utan förlitade sig på att den var tryggad jenom rikets grundlagar. Hos hans son el-Melik es-sa'îd fanns ingen förståelse för dessa regler ock ingen uppfattning för betydelsen av skälen därför. När så sultanens höga dynasti vidtog, låg ingalunda omtanken om denna sak fjärran (53) för densamma, men den lades åt sidan till en annan tidpunkt, som dock skulle komma. Så blev då el-Melik el-ašraf Salâh ed-dîn sultan med ädelhetens ädla handlingar, med pennans ock svärdets storvärk. Alla ärenden handlades på bästa sätt, rikets grundvalar befästes ock stärktes, ock gud öppnade för honom varje motsträvigt fäste ock jorde tilljängliga de bäst skyddade riken ock satte honom till domare över slätter ock bärj. Han gav honom på kortaste tid en framgång, som han icke jivit hans föregångare, så att han befallde honom att, när han önskade något, blott säga: ske så, ock då sker det.[1] Så ordnade sig allt till största fasthet ock lugn; varje människa visste sin plats, varje folk sin ställning, var ock en förstod sin befogenhet, ock ingen betydelse blev över åt baktalare ock vanvettingar. Sultanens omsorj delade sig mellan närmare ock fjärmare länders anjelägenheter; posten ökade sina dag- ock nattresor, ock riket omfattade Persiens yttersta länder (54), Rûms provinser ock deras gränser. Antalet anhängare från dessa distrikt tilltog därför,

[1]) Kor. 2:111 ock ofta.

skrivelser injingo i rask följd från konungar, som ställde sig i tjänst hos honom, från personer, som sökte lejd ock säkerhet, som de ville bevara, eller bejärde förläningsdiplom för sig själva, vilket de ville utbreda i stället för sitt förut självständiga fälttecken. Sådana anlände i den mängd, att det fullständigt upptog tiden för de pennor, som utförde islams ärenden, varför sultanen fann för gott bestämma, att de förra bruken med avseende på de kungliga skrivelserna åter skulle införas, ock att sultanens höga skrivelser skulle skilja sig till formen från utredningar af rättsfrågor ock hållas fria från sammanblandning med obetydliga testamenten ock jenom denna skillnad bli uteslutande ägnade åt de viktiga statsärendena. Han föreskrev alltså sin riksståthållare Bedr ed-dîn Beidarâ ock veziren Śems ed-dîn att ej befatta sig med redigerande av testamenten ock utredande av rättsanspråk ock annat dylikt, utan med hans önskningar, vilket också skedde (55). Man skrev även till ståthållarne ock guvernörerna i alla provinser om saken, ock alla sade ja ock amen till denna rundskrivelse.

Sålunda undanröjdes denna olägenhet ock råddes bot för denna brist.

Se pennorna kunna jiva ett skydd lika väl som svärden.

De ena bringa medel för livets uppehållande, de andra döden;

med dem båda utföras ock värkställas alla kungliga befallningar.

Båda kunna njuta fred, båda föra krig, som söndrar tusenden.

Den ena rör sig bland rader, den andra bland leder;
med den ena avböjer man olyckor, med den andra likaså.
Då de äro lika i gnisslande ock raspande läten,
ock den ena sörjer för bokstavstecken, men den andra värnar gränsmärken,
huru många alumner har icke den ena ock huru många rekryter den andra!

Ankomsten av tribut från usurpatorn i Nubien, skickad med hans broder, som kallas el-Barsî, ock Ǵureis, ståthållare över Balad el-Hail.

(56) I månaden ṣafar detta år gottjorde konungen, jag menar usurpatorn, i Dongola ock Nubien, vad han hade försummat jenom att uppskjuta erläggandet av den slavtribut, som åligger vicekonungarne i dessa landsändar, något som hade fördröjts på grund av landets förödelse ock det förhärjande av detsamma, som blivit en följd av islamitiska härarnas infall där gång på gång. Han skyllde på fursten av el-Abwâb, konungen Âdur, ock att denne tillfogat hans land förödelse till den förödelse det redan lidit, förlust till dess förra förluster, lagt nya lidanden ock nya olyckor till dem det redan utstått. Men hans ursäkt blev icke mottagen, utan i stället skickades sändebud till honom med varningar. Då dessa uppväckte fruktan, som höll honom tillbaka, ock rädsla, som för-

svagade honom, sände sultanen honom en försäkran om straffrihet för att skingra hans oro ock jiva honom hopp. All omsorj visades han moder, hans systrar ock faster ock andra av hans folk, som i egenskap av jisslan vistades vid hovet såsom sultanens jäster, ock ett fast underhåll bestämdes för dem, varjämte de fingo mottaga präktiga gåvor. När han fått dessa underrättelser, (57) skickade han sin broder, som kallas el-Barsî, jämte hans höghet Fâris ed-daula Ǵureis, nubiern, som blivit insatt till ståthållare över Bilâd el-Ḫail med flera distrikt i dessa trakter. Med dem sände han en skriftlig framställning, vari han bad om överseende ock förlåtelse ock anhöll, att hans ursäkter måtte mottagas, ock utbad sig sultanens höga nåd. Han förklarade därjämte, att Nubiens konungar huvudsakligen mottogo råd ock ledning av kvinnorna, ock bejärde därför, att hans moder ock de, som voro med henne, skulle hemsändas för att vara honom till stöd. Viḍare riktade han många anklagelser mot konungen i el-Abwâb ock berättade, att han själv hade skickat ut ock fångat vilda jur i mängd för att lägga dem till den tribut han skulle jiva, men då hade den självjorde konungen av el-Abwâb jort ett infall i landet ock tagit dem ock dödat deras vaktare. Slutligen meddelade han, att denne usurpator kanske skulle komma till hovet, ock bad, att man då icke skulle fästa sig vid vad han sade om honom (brevskrivaren). Han medskickade sin tribut bestående av:

Slavar	200 stycken
Dromedarer ock kameler	200 stycken

Torkade dadlar .... 200 irdebb
(58) Alun .... 120 centner
Smerjel .... 1500 ratl
Geparder ock lejon fyra stycken

ock för övrigt vad som brukar ingå i denna tribut. Ock när konungens broder ock Gureis anlänt, antogs tributen, ock de själva bemöttes med jästfrihet ock hederbevisningar.

Dig lyda svarta ock vita, ock riket blomstrar, ja strålar jenom dig.

Ödet underordnar sina växlingar din vilja ock lyder dina förbud ock befallningar.

Nubien fruktade redan för en ny härskara från dig, av dig uppbådad emot dem;

huru mörknade ej deras ansikten, då de voro bekymrade, men de komma dem åter att jusna jenom det som de sände —

vällastade farkoster, som syntes på avstånd i en mängd så svart som ett mörkt blickande öga,

liknande nattens mörker, under det juset, som din nådeförsäkran spred, överglänste dess måne.

Huru mången rödbrun dromedar skickade de ej — snabb som pilen eller som blixten, där den skimrar,

huru mången gepard, järv slående sitt rov ock blickande med huggorms-ögon,

med skinn, som månen fläckat med sitt jus liksom med silverdirhemer, utströdda över honom från ovan.

(59) Du upphör icke, du den bäste bland mänsklighetens konungar, att med ditt svärd söka jälpa islam.

Alla taga lydigt sin tillflykt till din furstliga boning, ja de jagas dit.

Huru gud avvände varje svårighet ock olycka.

Det förhåller sig härmed så, att ett klokt handlingssätt underlättar bärandet av det, som ödet låter ske, då ödet icke kan avvändas eller dess rådslut ändras; men vad gud, den allsmäktige ock högste, bestämt ock beslutat i evighet, vet man icke, förr än det skett. Dock, när gud vill visa godhet mot någon, lättar han för honom de bekymmer han redan bestämt åt honom. "Gud utplånar ock fastställer vad han behagar, ock hos honom finnes bokens grundtäxt".[1]

När gud hade jivit den största fullkomning åt sultanens rejering ock rike, gav han den även åt honom personligen ock åt alla hans anjelägenheter, ock så ofta sultanen dröjde under lyckobringande tecken, (60) lät gud honom blomstra i dess jus. Emellertid har gud icke med nödvändighet förutbeslutat det, som en stjärnas invärkan bestämt till att skada hans fullkomlighet i själva dess kärnpunkt; när något sådant inträffade, dolde därför gud honom ock hans rike i sitt förvar ock skydd för denna invärkan. I dessa dagar inträffade nu konjunk-

[1]) Kor. 13:39.

tioner ock sammanställningar, som med nödvändighet måste medföra kraftig invärkan, ock om gud avvände den, så (skulle) åtminstone en del av den (bli kvar), jenom vilken skulle åstadkommas olycka ock fördärv för honom. Då uttalade de lärde el-wukûf med avseende på himlakropparne för att jöra deras invärkan om intet ock lösa, vad de bundit; ock huru många böner lästes icke för sultanen vid helgongravar ock i moskéer, vid böneställen ock på heliga platser ock i änglarnes leder. Icke en natt jick utan att händer ock böner höjdes för honom, gåvor utdelades ock goda värk i mängd förrättades. På grund härav borttog gud från det befarade dess kraft ock underlättade allt, som kunde borttaga fruktan, ock avlägsnade det onda, som tiden kunnat medföra. Det enda som hände var, att fredagsnatten den sjuttonde (61) ṣafar eld utbröt i sultanens slott i närheten av de kungliga magasinen ock förråden, biblioteket ock andra sådana byggnader; den tog hastigt fart, dess lågor flammade ock stego mot höjden, så att blickarna knappast kunde följa dem, ock natten blev jus som dagen. Jenast infann sig sultanen, portarna öppnades, ock hans mamluker anlände, alla emirer så väl som de andra, ock störtade sig själva in i elden för att släcka med vatten, framfört från cisternernas förråd. Ock ännu en gång öppnades portarne, ock vår härres gudomliga majestät, den välsignade Ḫalîl sade: Bliv, o eld, kall ock stilla! — ock det skedde ögonblickligen så.

Så avvände gud de stora olyckor, som här voro att befara, ock utvecklingen antog, jenom att blott denna

obetydliga del av den befarade olyckan inträffade, en god vändning. Jenom dessa väljärningar vände gud konstellationens invärkan till godo. "Ja, han har makt över allting".

(62) Se ett godt handlingssätt avvänder det olyckliga, som beslutats i ödets råd,
ock är en trygghet mot den befarade svårigheten (jag talar till varje tacksam guds tjänare!).
Huru mången mäktig kan icke lösas med en småsak, huru mången ädel friköpas med en obetydlighet;
för huru mången har icke gud minskat alla slags svårigheter, som voro föremål för hans fruktan!
I hemlighet hade gud redan bestämt en fara, som skulle komma,
ock så fick man se det befästade slottet i rök ock jusan låga
ock sultanen komma, kallande till sig alla uppvaktande ock emirer.
Man fick se mamlukerna utsätta för förstörelse sina dräkter — bländvita av brokad ock siden.
Blottade huvuden, nedrivna byggnader, besinningslöst instörtande i (de brinnande) husen,
sådant blev en naturlig sak jenom en brand, som kom på grund av nåd av den nådige ock allvetande.
Huru mycket, som kunnat komma av densamma, avböjde icke gud, huru mycket, som honom förutan blivit en motgång förorsakad av stjärnorna!
Huru många större olyckor avvände ej gud, den högste, jenom att låta detta ske i stället, ock huru mycken skada förhindrade han ej!

Jenom detta, som hände, tryggade gud utvecklingen av hans makt, ock allt bekymmer var slut.

Detta var ett på grund av stjärnornas ställning oundvikligt kritiskt ögonblick; men, lovad vare gud, det är nu förbi, ock därmed undanröjdes även de av ödet beslutadc olyckorna, som befarades.

(63) Jenom den bäste konungs lycka blev på bästa sätt ett godt slut på allt detta;

dess underfulla ingripande släckte all eld ock låga ock flammande brand.

Eller var icke el-Ḫalîl lugnet ock svalkan vid släckandet af vådeldens hetta,

en konung, vilkens lycka försäkrar, att han ej behöver frukta någon minskning av sin makt,

han som släcker otrons ock förnekelsens brand med svärd liksom med hav av vatten.

Men, vid gud, utan honom kan jag icke prisa gud i anfäktningar av bekymmer ock järtesorjer.

Må han länge leva i lycka, segrar ock makt, i fröjd ock glädje.

Ankomsten av sändebud från Venedig för att bejära sultanens tilljift.

Då venetierna hade på havet tillfångatagit en del muhammedaner, ock sultanen fått kännedom därom, lät han gripa en del venetier för de tillfångatagna muhammedanernas skull. Då ankom — — — ock ett sändebud

ifrån dogen i Venedig såsom legat till sultanens hov; vid (64) sin ankomst till Alexandria dröjde han där, till dess sultanens följe bejivit sig till el-Lujûna, då han infann sig vid hans läger ock överlämnade talrika gåvor ock präktiga dyrbarheter. Därpå bejärde det nämda sändebudet att få komma till Kairo, dit han också fördes. Där anhöll han hos hovet, att man skulle lösjiva de venetianske köpmännen, som höllos fängslade i Kairo, ock erbjöd sig att betala ett belopp av 70,000 dirhemer till de muhammedanska köpmän, som venetierna hade gripit på havet. Detta beviljades, ock han begav sig åter till Alexandria, åtföljd av de venetianska köpmännen, som frijivits ur fängelset i Kairo, för att därstädes utbetala de 70,000 dirhemerna till de muhammedanske köpmännen. Därefter anträdde han ock de venetianske köpmännen, som frijivits, resan till sitt land ijen, ock en kunglig förordning utfärdades tillförsäkrande köpmännen från Venedig,..., Genua, Pisa,... ock andra orter full trygghet att besöka de islamitiska hamnstäderna utan att oroas.

(65) En del händelser från den jälplöse fiendens länder, gud, den högste, förjöre honom.

Varje dag inträffade vid armén någon sammanstötning, som sedan inberättades till Bagdad eller Aleppo. Så t. ex. begåvo sig rekognosceringspatruller ut mot öster ock färdades till ett ställe som benämnes el-Bi'r eṭ-ṭaijib i närheten av Ra's ʿain. Fienden hade emellertid lagt ut

ett bakhåll, varifrån den, när patrullerna drogo förbi, störtade sig över dem, men de marscherade vidare i sluten trupp ock återkommo utan förlust till Aleppo.

Vidare berättades om fiendernas svaghet, ock att de hade överenskommit, att deras befälhavare skulle fara ned till Bagdad för att där fira el-ʻîd el-abjaḍ. Vid denna fäst brukade nämligen det högre befälet samlas ock medföra hästar, får ock vin såsom gåvor åt sin chef; men nu var redan tiden förbi utan att de kommit, ock underrättelser inlöpte oupphörligt, att de frågade sig, huru härmed förhöll sig.

Vidare berättades, att Ḳazân b. Aboġâ hade omringat (66) Sakiz' hus ock dödat Sakiz själv, den förnämste bland folkets ledare, samt en del af hans folk, varpå deras hustrur ock barn tagits till fånga, ock att Bitmiś hade häftigt insjuknat. Vidare att Ḳaidû hade dragit ut mot Ḳazân ock tillfogat honom ett förskräckligt nederlag mellan Ḫazân ock Korasan. Vidare berättades, att emiren Nâṣir ed-dîn B (?) ś l ś, son till emiren Ḥusâm ed-dîn el-Aintâbî, en av befälhavarne över gardestrupperna i Aleppo, lyckligt återkommit med sina följeslagare från en rekognosceringsritt. De meddelade, att de utsträckt sin marsch i fiendens land, ända tills de nattetid anlänt till Tell er-ramâd utanför porten till Ra's ʻain ock sett fiendens eldar. Men då hade hästarne gnäggat åt varandra, så att fienderna upptäckt dem ock ridit ock avskjutit pilar mot dem. Sedan de sålunda åstadkommit förvirring, oro ock fruktan bland fienderna, hade emiren Nâṣir ed-dîn återvänt, då han icke hade bejivit sig ut i

avsikt att strida. Han omnämde vidare, att befälhavare i dessa provinser voro för närvarande Bitmiś, Kutlûbogâ, Râǵû, ʿ r ? t i, Tânâl, Sarmût, (67) D r kâr ock Tagâǵâr. Var ock en av dessa hade under sitt befäl 1,000 ryttare, men Bitmiś hade överbefälet över dem alla.

Bland ärenden, som sysselsatte sultanen, är att nämna en av honom utfärdad befallning, att kastmaskinerna skulle föras till fästningen i Aleppo ock uppställas där ock överlämnas åt deras (besättningens) vård. De uppställdes alltså där ock överlämnades, varefter man utsatte poster, så att de bevakades vid sina uppställningsplatser. På detta sätt blev denna anjelägenhet ordnad. Likaledes iordningjordes kedjorna till fallbryggorna ock vattengravarna, över vilka dessa lågo.

Vidare anlände underrättelse, att emiren Ǵemâl ed-dîn Ḥâǵâ ock emiren Seif ed-dîn Bektamur el Ǵalmâ (?) dragit ut på ett strövtåg ock ankommit till rytteribefälhavaren K z n's hus i närheten av Malaṭîje ock plundrat dem, samt att Ibn Karamân hade mött en trupp av fiender. När emiren Ǵemâl ed-dîn Ḥâǵâ ock hans följeslagare Seif ed-dîn ock de, som varit med dem, återkommo från sitt strövtåg, medförde de av mongolmamlukerna 33 man (68) ock 64 stycken utmärkta hästar. Bland de förra var en framstående man ibland mongolerna vid namn T n ǵ śâh b. K ? l ock hans broder Ṭaʿîd av Ibn Baḥû's (?) folk.

Varje dag en seger eller en vunnen framgång;
varje dag trupper, som avtåga, ock andra, som komma;

fångar, som tagas från de otrognas land, ock hästar, som blivit byte ock hemföras!

Hämden tages hastigt på fienden jenom deras marscher, ock målet uppnås.

Bättre skildras det av en annans värser, så lydande:

En här, vilkens följeslagare, varthelst den vänder sig, är guds jälp, ock vilkens eskort lyckan är!

Framgångar följa den ena efter den andra som välrundade pärlor på ett halsband.

När de avgående trupperna bryta upp, möta de andra, som återvända med byte.

Underrättelser angående fursten av Sîs.

Bland annat förmäldes det, att han bejivit sig till tatarernas länder, men vid denna tidpunkt var han åter i sitt land. Hos honom funnos en del muhammedanska fångar, av vilka han dock frigav en del; de andra fördelade han på sina fästningar. Han skickade två sina sändebud Lîkûn ock Manǵâl till höga porten, varjämte (69 af skattebeloppet inbetalades 100,000 dirhemer i kopparnödmynt ock 58 stycken hästar ock mulåsnor, däri inbegripna 10 stycken såsom gåva till sultanen.

Ankomsten av en del sändebud från er-Rahba och andra orter.

Från er-Rahba ankom en emir, befälhavare över 10 man, vid namn ? k ? ś ibn K dûd k av 20 års ålder ock vil-

ken kallades Muhammed ock med honom en del folk under hans ledning till ett antal av 23 man. Vidare anlände hans broder Muhammed ock Karaboġa b. Śems ed-dîn, mongolen, ock hans broder Jussuf ock 'Alâ ed-dîn ' i d Ġ m ś, mongolen, med familjer, barn ock slavar.

Även från Konia ankom till Aleppo en skara av 'Izz ed-dîn Eibek el-Ḫaṭâî's (?), härskaren i Rûm, folk med familjer ock slavar ock Behâ ed-dîn 'Omar b. Nâṣir ed-dîn ock Nizâm ed-dîn 'Alî ibn Ḥusein ock 'Alî ibn 'Eidamur, georgiern. (70) Denne emiren Muhammed påstod, att han var utskickad av en stor skara, som beslutat komma till sultanens hov ock nu väntade på skrivelse från Muhammed med lejd ifrån oss ock löften om vänligt mottagande. För övrigt ankom underrättelse av innehåll, att Bagdads landområden icke blivit besådda detta år ock att en "korr", som där eljest jällde 30 dinarer, nu stigit i pris till 65 dinarer, ock att av bröd, varav man förut fått 12 raṭl för en dinar, nu endast lämnades 8 till samma pris. Likaledes berättades, att hela behållningen i Bagdads skattkammare var 864,000 dinarer, guld ock silver, men utjifterna dubbelt så stora, så att människorna utplundrades utanför stadens portar.

Karavanen återvänder från Ḥiǵâz, välbehållen, i säkerhet, ärad ock hedrad.

Vi hava redan omnämt karavanens från Egypten ock Syrien avtåg ock de ärenden, större ock mindre, som

stodo i samband därmed, ock de tappra trupper, som utsändes detta år till större antal än eljest varit brukligt. (71) När de hade brutit upp under ledning av emiren Bedr ed-dîn Bektût el-'Alâî el-Mansûrî el-Aśrafî, grep han sig an med allvar ock kraft, ledde med energi sitt företag, jenomlöpte sina dagsresor ock ilade blixtsnabbt från rastställe till rastställe. Han höll dricksvattnet rent åt den törstande, bevarade allas jämlikhet vid haltställena — i alla avseenden i allmänhet ock i varje särskild sak. Ingen rusning till vattenställena förekom, inga tvister, inga slagsmål ock ingen mannamån, utan alla voro fullt jämställda vid haltställena, även om trängseln var stor vid deras vattenrännor. Icke i ett enda fall blev bekant, att någon fått sin dryck grumlad eller själv blivit oroad. Ock alla så väl närboende som araberna från fjärran underordnade sig ock lydde honom ock uppbjödo alla sina krafter ock delade frikostigt med sig av det, som de medförde.

När karavanen kommit till grannskapet av Mekka (gud upphöje det) eller var nära att komma dit, fick Bedr ed-dîn Bektût höra om Abû-Numaij, emiren i Mekka, att (han ansåg, att) en karavanbefälhavare med sin karavan blott hade kommit därför att han ville söka att med vänlighet på allt sätt övertala honom till lydnad. Men detta skulle icke påvärka honom mer än (72) flintan förändrar eldstålet. Han skickade då till honom el-Melik 'Alâ ed-dîn, son av härren till Mosul, för att övertala ock beveka honom. Han sade till honom: "du vet med vilken framgång dina förhoppningar hava mötts, ock om vi icke

förhållit oss så emot dig, så skulle förhållandet oss emellan nu varit ett annat. Du vet också vilket svar du fick jenom juristen, scheiken Kuṭb ed-dîns el-Kaṣṭellânî son, huru din böneskrivelse upptogs, huru man icke tvistade eller räknade för noga med dina undanflykter, icke tänkte på ditt föregående handlingssätt ock dina växlande utsagor. Ock nu har sultanen för vana att visa nåd ock överseende ock vilja jiva förlåtelse, ock hans böjelse är i grund ock botten alltid att hela det skadade. Om du alltså önskar ett gott slut, en trygg återgång, en säker väg ock att vinna allt, som kan jöra dig rik nog att icke behöva varken Syrien eller Jemen, ock att bliva utmärkt med särskild nåd ock välvilja, så infinn dig vid sultanens hov i lydnad ock ödmjukhet såsom bojor ock järn. Om du jör så, skall du få se, med vilken vänlighet denna din (73) underkastelse skall bliva mottagen. Men hopsmidda lögner ock osannfärdiga förevändningar skall du icke vidare fortsätta med — sådant jör du blott till din egen skada". Härpå svarade Abû-Numaij, att hans länder vore sultanens ock hans tillflykt vore hos sultanen i lydnad. "Men min fruktan", sade han, "har förmått mig att dröja liksom min bundenhet. Dock skall jag visserligen infinna mig, ehuru ej nu för tillfället — kanhända skall jag kunna återvinna det kavalleribefäl, som jag förlorat jenom någras ovilja".

Men han kom icke; dock föreskrev han sina ämbetsmän att fullständigt ock i alla ärenden ställa sig till karavanens tjänst, ock folket fulljorde alltså vallfarten ock besöken på de heliga orterna, frikostigt utdelande all-

mosor, varmed de efterlämnade det bästa intryck hos invånarne jenom det, som deras frikostighet skänkte.

Befälhavaren i Janbu′ (?) hade i hemlighet sammansvurit sig med Abû-Numaij i några ärenden, vilket fördolda förhållande gud dock lät bliva bekant. Han greps därför ock infördes under bevakning. Men han återinsattes i sitt ämbete, sedan man ålagt honom stränga villkor ock att han hädanefter skulle vara bland dem, som ville lyda sultanens befallningar ock söka sin lycka i hans nåd, (74) ock att icke några falska injivelser av Abû-Numaij eller dennes förespeglingar vidare skulle få vilseleda honom.

Därefter begav man sig till Medina (guds välsignelser ock frid över dess invånare) ock fulljorde de besök, som borde jöras på dessa heliga orter ock på de ställen, som äro "grundade på gudsfruktan[1]". Den höge emiren ′Izz ed-dîn Ǵammâz, emir av Medina, (guds välsignelser ock frid över dem, som dröja där) jorde allt upptänkligt för att tjäna karavanen ock uppfyllde allt, vad man bejärde. Ock om icke sultanens höga befallning vid Ibn el-Ḳaṣṭallânî's ankomst hade åstadkommit ändring i det, som den höge emiren ′Izz ed-dîn Ǵammâz hade förordnat beträffande det heliga områdets anjelägenheter, ock uppskov därmed, så skulle i alla fall det, som sultanen ejentligen önskade, hava skett ock hans avsikt uppnåtts.

Karavanen anlände till Kairo torsdagen den 9 ṣafar, ock sultanen red ut för att möta dess tåg ock hämta välsignelse av de friska vindar från Neǵd, som följde den,

[1]) jmfr. Kor. 9:109.

för att nu icke tala om alla dem, som voro med honom. Ock (75) kameldrivarne, som beledsagade dem, som kommo från vallfarten ock pilgrimsfärden, jingo sjungande bredvid dem, när de återkommo ock mötte sultanens följe.

O konung (gud förlänge hans liv), varje år anordnar du en vallfart ock pilgrimsfärd

på en väg, som du banat för människorna, en väg vars ojämnheter du borttagit jenom den trygghet, som där råder.

Huru många bärstolar hava ej där förts fram, slingrande som bårar,

lysande som om det vore stjärnor på jorden, så att öknarna jenom dem likna vintergatans jusflod.

Huru mången, som måst färdas under natten, har icke på morgonen prisat den; huru mången framgångsrik dag har icke denna trygghet låtit gry.

Syriens ock Egyptens karavaner mötas alla med jenom ditt beskydd ökad styrka

ock finna jenom dina stora väljärningar trygghet ock säkerhet i alla vattenlösa öknar.

Huru många kostnader har icke gud jenom dig minskat för människorna ock rikligen jivit dem proviant ock vatten.

Huru mången hög, huru mången låg, ångrande, ödmjuk, sökande en förlåtelsens blick,

har icke i trygghet vallfärdat, liksom tusental från västern, längtande efter en tillflykt.

Alla lyda de dina befallningar i fruktan för din hämd eller hopp om din nåd.

Alla komma de från ditt väldiga rike på jorden. Fråga dess Syrien eller dess Egypten, (76)

Bagdad, Rûm eller Tauriz, Ard el-'Ulâ (?) ock Ard Makarra (?),

alla gränsstäder erövrade från de otrogna, alla städer ock varje väg,

huru många nämna hans namn ock säga: Halîl, gud låte honom segra ständigt på nytt i alla länder,

gud förlänge hans rejering, gud, den högste, fröjde honom med framgångar ock erövringar,

gud uppfylle sitt löfte med segrar ock låte hans ära stiga i öster ock i väster,

gud jöre för honom det svåra lätt ock i alla zoner hans befallningar respekterade,

gud belöne hans möda i det heliga kriget, gud öke hans makt över människorna.

Så bedja de ock det icke en gång, utan tusen.

Lycka vare honom, till lycka vare hans strävan, ock gud jöre i vederjällning hans lön utan gräns!

Sultanens närvaro vid en session i domstolen i slottet.

Den 29 safar företog sig sultanen enligt sin vackra plägsed att i egen hög person handlägga ärendena vid domstolen. Han samlade alltså en brokig samling av domare, lärde, (77) emirer ock skrivare ock lät kunjöra sin avsikt i Kairo ock Misr. På den nämda dagen kom folket tillstädes, sultanen satte sig i domsalen i slottet, förhängena undandrogos, ock var ock en, som androg

något, erhöll jälp ock svar. När folkets ärenden företogos, sutto emiren Bedr ed-dîn Beidarâ, riksståthållaren, ock veziren Śems ed-dîn framför sultanen jämte den, som föredrog målen. Ock knappt hade en inlaga upplästs, förrän sultanen jenast förstod sakens innebörd ock gav detaljerade befallningar därom ock avfattade sina utslag på ett sätt, som den mest övade vältalare icke kunnat jöra bättre. Därpå överlämnades ock meddelades till de närvarande hans utlåtande, ock det, som skulle återförvisas till śerî'at-rätten, överlämnade han till de domare, som hade den om hand, ock i det till es-sijâsa hörande bekräftade han själv sina domsutslag. Den, som stod honom nära, jynnade han icke vid avjörandet, utan uttalade sig strängt rättvist utan avvikelse. Ock ingenting blev honom undanhållet av deras framställningar, vilkas rätt blivit kränkt, ock på alla (78) avgåvos i hans närvaro slutjiltiga utslag. När sedan sekreterarne jort i ordning största delen av dem, framlades de för honom, ock han satte på dem sin 'alâma, varpå de utlämnades till dem de anjingo. Men en del av handlingarna kommo i följd, omedelbart innan han skulle stiga upp; dessa samlades tillhopa, ock emiren Bedr ed-dîn Beidarâ, riksståthållaren, satte sig ock avslutade dem ock skickade ock fick på dem den höga 'alâma. Därefter utdelades även de till vederbörande. Denna sultanens domstolssession var mycket fruktad av oredligt folk, så att de af fruktan för en ny sådan handlade redligt; ja, huru mången vände sig icke bort från orätt ock synd. Den, från vilken man tagit någon egendom i pant för skuld, kunde jenom att gå till den, som jort detta, ock varna honom, att han

skulle anmäla honom, om han icke ville jiva honom hans rätt, tvinga honom att jöra så ock att frijiva ock återlämna det tagna. På så sätt bringades säkerhet i alla förhållanden ock ett tryggt lugn i sinnena; alla emirer följde hederns bud, ock alla underlydande höllos i styr. Så spreds jus över alla ärenden, ock gud vare tack för juset! Gud uppskrev åt sultanen hans lön för detta goda — gott från början (79) till slut. Emellertid hade livsmedelsprisen stigit under denna tid på grund därav att stora områden blivit liggande oodlade ock att skörden blivit klen till följd av att Nilen icke stigit till sin vanliga höjd ock att det utsäde, som var beroende därav för sin växt, icke blev tillräckligt bevattnat detta år. Men detta utjorde en stor ock synnerligen betydande anledning till uttömmandet av statens skattkammare. Vid sultanens domstolssession sjönko emellertid prisen utan någon annan grund än guds särskilda välsignelse över honom ock hans rättvisa. Huru ofta har icke gud jenom sådant nedsänt rägnjivande moln!

Människorna gladde sig däröver, importen från bördigare länder ökades ock kom i täta sändningar, ock böner höjdes oavbrutet för sultanen till oräkneligt antal.

Livsmedelsprisen sjönko den dag han satt till doms, ock människorna lyckönskade varandra till denna lindring.

Är icke han den, som mer än andra är bekant för frikostighet, jivmildhet, nåd, godhet, jälpsamhet ock välj̈örenhet.

(80) Han har upprest rättvisans fyrtorn i alla land, han har helat det bristfälliga ock stärkt det, som lutade mot sin undergång.

Huru mången orättvis domare har icke, då det sades: konungen skall sitta till doms, tagit sig i akt, om han var än så högmodig,

huru mången högtställd, som ej velat kännas vid fader eller son, ock huru mången broder, som av fruktan för nöd avbrutit all jemenskap med sin broder.

Huru mången brottsling, som tillbragt natten på ryggen av en snabb springare (flyende undan sultanens hämd), har icke på morgonen åter gripits av den fruktan för honom, som redan hade lämnat honom.

Ja, om icke havet självt fruktade honom, hade det icke jort sig en mittpunkt, som jenom det mellanliggande området skyddade det för honom.

Huru ofta har icke den förorättade framburit en tacksamhetsskänk till hans domstol, huru mången förtryckare har han icke jenom sitt klander avlägsnat lång väg.

I skildringen av hans sköna liv skyndar hävdatecknaren framåt snabbare än den, som rider för lösa tyglar.

Aldrig skall den härliga doften av hans lov förflyktigas eller ärans ock tacksamhetens vällukt, som sprides från honom.

(81) Åtjärder med avseende på galärerna ock deras stridsövning.

Då de segerrika galärerna utjöra det dånande havets armé, ock deras besättningar föra, såsom sig bör, kriget mot de otrogna — flottor jenom vilka haven plöjas i

fåror ock liksom ett kavalleri, som brådskande snabbt jenomlöper alla vägar, som jynnas av vindarna så som Salomos här, vilkets morgnar ock aftnar räcka i månader ock vars ryttare färdas utan ansträngning — flottor vilkas make ingen historieskrivare skildrat, där de flyga fram, flytande över svallande vågor — guds pilar mot fienderna, vare sig de som äro ombord på dem äro pansarklädda eller ej, snabbare än till lands ryktet, ock då frankerna beslöto att härja landet med sina galärer, enastående i storlek, så mottogos de av jämgoda islams galärer; ty att möta våldsvärkaren ock skövlaren med lika mot lika är en form av vaksamhet. Såsom fåglar svepte de fram från stränder ock öar liksom från sina bon, ständigt ock jämt bildande murar åt sjöstäderna långt utanför deras ejentliga murar, (82) släckande med sin eld all krigets brand, som fienden sökte tända. När någon av dem visade sig på havet, där det låg som ett mörkkantat öga, drogo årorna liksom ögonhår därpå; flög en fram såsom en blixt, syntes hela skaran såsom himmelen, mot vilken blixten framträdde, vågorna dånade såsom åskan, ock segelmassan steg hotande upp såsom ett ovädersmoln. Mörka draga de fram som nätter i nedan, kolsvarta ock som svart- ock vitrandiga ormar, när de söka sina fiender. Varje deras segel är som ett fäste ock fartyget inunder såsom ett vildjurs näste ock en rovjurskula — huru ofta har ej där ett lejon sökt sitt jömställe ock ett rovjur där lagt sig på lur!

Huru månget brudjemaks ringbeprydda invånare har icke smyckat sig med det rov de tagit, ock liksom

man säger: "huru häftigt rasa icke kärlekens strider", kan man säga: "huru ihärdigt har icke med dem krigen förts för kärlekens sak"!

Skeppsbyggnadskonsten kallas sinâ'at el-inšâ, därför att galärerna höra till rikets hemligheter, ock vad sådana beträffar måste deras depoter vara skyddade för förräderi, ock därför att galärerna "höga som bärj simma på havet".[1] Se huru deras rår klamra sig fast kring masterna, så att de tillhopa likna ett alif ock lâm! Se huru (83) seglet rullas däromkring såsom en bokrulle! Huru kunde icke solen, då hennes strålar avskäras ock nöd sänker sig över jorden, önska att hennes strålar kunde bildas efter galärernas tackel ock tåg såsom mönster av styrka. Huru mången stad ha dessa galärer under sin utbredda flagga sökt sätta sig i besittning av ock satt vakt på ett skepp, då det kommit emot den, där de jingo under dess makts tecken liksom buret av änglar, ock allt har åter blivit lugnt.

Vår härre sultanen el-Melik el-ašraf hade redan slagit frankerna till marken — aldrig mer skall du få se en skymt av dem i islams länder — ock hade förstört deras borjar ock fästen ock städer, så att de lågo där som "förödda palmstubbar".[2] Frankerna fruktade därför ett nederlag, som icke skulle kunna repareras ock som de redan läto komma till synes trots de stortaliga segerbuden, som från dem förts till den svagaste bland konungar, under det redan deras jältar jenom hans nederlag gått

¹) Kor. 55:24.

²) Kor. 69:7.

hädan. De sökte skydda sig på öarna från nattliga anfall av islams kavalleri av ädelt blod (84) ock trodde fast, att deras skepp skulle hindra döden att falla över dem, ock dock huru ofta kraxade icke korpen sin gravsång över dem! Men när fastlandet under detta år blivit fritt från dem, bekrigade vi dem till havs med fartygen, ock detta, nämligen att kriget jenast kunde börjas, är en borjen för uppnåendet av våra planer ock önskningar. Man byggde galärer för de rättrogna, så som förut omnämts utförligt ock i detalj, ock krigsredskap med det storartade resultat, som guds godhet bestämt, ock hänvände sig till statsmagasinen, som i alla avseenden tillfredsställde de anspråk man ställde på dem.

Vid flottans utrustning jick allt efter den uppjorda planen, så att den jenom guds nådiga ledning ock jälp var färdig före den tid, som var bestämd för att havet skulle öppna sig i sin utsträckning. Största delen var i ordning för sjösättning, så att de i månaden ṣafar år 691, utrustade med krigsmaskiner ock män, löpte af stapeln från varvet med en våldsamhet, så att havet darrade därvid. Sedan stängdes låsen (?), men fartygens storlek lät ana, (85) att fiendens hus skulle bliva öde ock tomma, när de fått kännedom om styrkans avmarsch i ṣafar. Därpå befallde sultanen, att flottan skulle gå i parad, i följd varav emirerna fördelade den mellan sig på bästa sätt, så att var ock en fick anordna ett fartyg efter sin smak, ock tävlade så med varandra i att utveckla ståt ock glans ock prålande prakt. De hissade på dem flaggor ock standar mera lysande än blommor, ty de voro syn-

liga, men blómmor äro jömda ock doldå i sina höljen. Där syntes guldsirade jälmar, så blanka, att vågorna sade: detta är det glindrande havets ädelstenar, som det dånande skänkt sjömännen; där lyste kläden ock alla slags guldstickade sidentyger såsom strålande stjärnor ock segel lätta som sammanjyttrade molnflockar, under det galärerna lågo där till färjen som ormar, till formen som skorpioner på vattnet.

Då sultanen måndagen den 13 safar befallde, (86) att fartygen skulle företaga en stridsövning, fördes de fram i linie ock sakta närmande sig ock kommo med den befälhavare, som var betrodd med deras segerrika ledning, förbi, led efter led. De våldsamma vindarna vågade icke taga sig för att gå till dem eller att vända sig emot dem. Ombord råmade stridslurarna ock dånade trummorna, så att ingen kunde höra sin förtrognes ord. Fartygen lyste som skönhetsfläckar på Nilens kinder, som stolta springare på dess vida slätter. Icke en människa underlät den dagen att bereda sig en plats i något hus, där han kunde åskåda övningen, en utsiktspunkt på land eller en upphöjd plats på något fartyg.

Fartygsbefälhavarne, som hade smyckat skeppen, hade utstyrt dem på omväxlande sätt med krigsmaskiner, med vilka de både prydde ock skyddade dem, med fästen, som de uppbyggt af trä ock nu visade ock hade målat helt förvillande, ock utom detta även med torn, som de jort ock konstmässigt uppsatt. För att åse allt detta red sultanen från palatset ned till stranden av Nilen (87) nära el-Lûḳ i ett lysande följe ock strålande prakt — lovad

vare gud den rättfärdige. Stjärnorna häpnade över den glänsande synen ock önskade, att de hade kunnat få ingå som delar i mönstret på hans rika dräkt. Emellertid förlades galärerna framför hans plats, ock om icke deras kaptener, styrmän ock manskap hade hejdat dem, skulle de själva gått ända upp på land till honom. Därpå anförtrodde han flottan i guds beskydd, dess utgång ock ingång, dess strider ock krigsföretag; dess manskap ålade han att väl bereda sig ock att jöra sin flit i allt, som kunde sätta de otrogna i skräck ock komma fördärvets eld att flamma upp ibland dem. Sedan återvände han till det kungliga palatset, men flaggorna på de där på havet såsom bärj sig höjande skeppen bringade honom meddelanden, så att han tydligt kunde höra underrättelser, som från deras tungor buros till honom ock upprepades av vindarna.

O konung, över vilken gud vakar ock vilkens både dagar ock nätter han höljer med ära,

du, som utrustat tvänne härar för att uppsöka fiender både till lands ock vatten — armén ock flottan,

(88) så väldiga, att för den ena de vidaste slätter bli för trånga ock för den andra oceanen blott som en kanal.

I den ena låter du i guds namn trupper marschera fram, såväl som på den andra krigare färdas under hans beskydd.

Åt sjömännen, som höra till den ena, iordningställer du allt vad han önskar, åt dem på den andra bereder du trygga hamnar.

Islams kuster har du spärrat för fienden, så som om gud själv jenom dig jivit sin kraft åt den utmattade.

Själv tränger du järft fram, så att alla otrogna, ja varje man bland dem ropar: bakom mig kommer fienden!

Tron har du fört i dagen, så att de otrognes apostel måst säga: se, en guds härold hava vi hört.

Du har bekrigat dem, ock gud skall uppehålla dig såsom en underpant på seger ock kringjärda dig med ett tillräckligt skydd

av män i glänsande vapenrustningar, snabba som vindarna tåla de inga bojor, ock av galärer, som icke älska att ligga förankrade i hamnarna;

två snabblöpare äro de — huru ofta hava ej fienderna sagt, när de nalkades: är det anstormande hästar vi se eller en synvilla, som kommer?

Säg då till frankernas söner: Cypern gagnar eder ej såsom skydd, ock havet är icke sådant, att det kan komma eder till jälp;

till eder skola dessa galärer komma seglande, ock varje yngling skall taga slavinnor till fånga

på hastigt ilande springare, som dock icke kunna användas på havet, om de än äro snabbare än fiskar.

När de nalkas, den ena såväl som den andra (armén ock flottan), skall du få se deras motståndare ock fiender både till lands ock vatten!

Gud på sin tron jive mig rätt i vad jag sagt, liksom mitt ord förut har bekräftat sig!

(89) Berättelse om firandet av en kunglig födelsedagsfäst vid sultanen el-Melik el-mansûr's gravkapell ock sultanens närvaro därvid.

När den dag var inne, på vilken gud låtit lyckans sol uppgå ock på vilken kungamaktens mest strålande jus tändes jenom mänsklighetens härres födelse — gud skänke honom välsignelser i tallösa mängder som sandkornen på havets strand —, så beslöt sultanen att tillbringa den med bön ock utdelande av allmosor ock uppläsande av koran, ock att hans fader, sultanen-martyren, skulle däri deltaga på högtidligaste sätt just denna välsignade dag.

Han visade också den dagen sin frikostighet i en sådan utsträckning, att ingenting kunde rymma en beskrivning därav annat än sidorna i den bok, där de ädlaste skrivare uppteckna människornas goda järningar. Gåvor utdelades av alla slag ock av en storlek, som överträffade allt, vad man eljest brukar skänka sina jäster. Alla slags fromma gåvor iordningställdes ock framlämnades — kläder, pänningar, sötsaker, mat ock dryck, parfymer ock vaxjus, ock det till alla (90) närvarande ock frånvarande av religionens ock armodets män, vilkas värdighet därtill gud känner. När den nämda dagen var inne, ägnad åt heliga tankar ock åkallan, vilken jenom bönhörelsen har upptecknats till ihågkommelse på sidorna i barmhärtighetens bok, begav sig sultanen ned till sin faders grav, åtföljd af kalifen, i en prakt så härlig, att sol ock måne, stjärnor ock blomster häpnade. Sedan

han tagit plats med kalifen vid sin sida, föredrogos predikningar, ock poem deklamerades av skalderna, sedan de hugnats med äreskänker ock överhopats med nådebevis. Därefter återvände sultanen, men gud har uppskrivit hans lön ock vederjällning. Gud hör i honom varje bön.

Skulle han icke på detta sätt vinna profeten Muhammeds välbehag — en konung, för vilken han firar en födelsefäst ännu efter hans död!

Ock han behagar därmed sin fader, att han jenom denna högtidlighet i hans närhet jiver honom ära ock tack i förnyad form.

Huru sorla icke vid koranläsningen rösterna, liknande pilgrimsropen när Ka'ba's heliga böneställe kommer inom synhåll!

(91) Huru mången predikant har icke uppstått ock hållit sitt liktal över den döde, huru mången lovprisande poet diktat till den levandes ära!

Hedra alltså en grav, som botat så mången sjuk, som besökt den, ock helat så månget lidande öga.

Huru mången guds ängel, som sedan kallats inför hans tron, har icke vid den graven stått såsom ett vakande trosvittne;

till huru mången koranläsning ha icke där jusen tänts — o huru skön är icke en hatme vid brinnande jus!

Huru många allmosor hava icke utdelats vid en sådan — ock över måttan härlig är en hatme med fromma gåvor!

Jordens konung nalkades till besök vid en grav, där minnet av from jivmildhet är fästat;

kom han om natten, mötte hans följe himmelens stjärnor, försänkta i bön ock tack ock lov,

men kom han om dagen, hade de satt i sitt ställe mamluckerna, höga ock låga.

Han steg ned till en mihrâb, som blott önskade att, varhelst han befann sig, få vara hans böneställe,

så att, om sultanen-martyren det kunnat, skulle han i anledning av besöket, hans son där jorde honom, hava sagt: min mihrâb har blivit en vallfartsort;

må då aldrig mitt gravkapell sakna ditt besök, ock aldrig må du upphöra att i pietet understundom komma till mig!

Tack åt ett öga, som begråtit mig; det är ett öga, som får sin lön såsom läkemedel mot allt ont!

Må gud städse låta din hänjivenhet, din sonliga kärlek, din aldrig svikande medlidsamhet ock ömhet vila över mig!

(92) I månaden rabî′ el-auwal

ankom en skrivelse från emiren ′Alam ed-dîn, ståthållare i Syrien, med underrättelse, att scheiken ′Abd el-Hamîd hade anlänt från ′Alâ ed-dîn el-Hakkârî med bejäran, att sultanen skulle förläna honom el-futûwa-dräkten ock tillåta honom att själv därmed bekläda sina emirer, medlemmarne av stammarna ock folket i allmänhet i dessa bärjstrakter. Ty de hade den största åtrå efter denna värdighet ock dess hedersdräkt, så att de till ock med som ed brukade uttrycket: vid el-futûwa, en ed

vid hvilken knappast någonsin något svek förekom. Han bejärde vidare, att sultanen, när han beviljat honom futûwa-värdigheten, även skulle sända honom den därtill hörande dräkten, bestående av skjorta ock benkläder m. m. Han gav därför order om inpackandet av detta i en låda med silverlås i atlas, ambra ock mysk ock ombundet med ett silkessnöre; ock meddelade 'Abd el-Ḥamîd tillåtelse att bekläda honom ock skickade med honom ett svärd, en . . . ., ett standar, en signet ock en näsduk. 'Alâ ed-dîn's vistelseort var bland Hakkâr-bärjen.

Sultanen gav alltså befallning om detta, ock en skrivelse uppsattes i följande ordalag:

Lovad vare gud, som förbundit el-futûwa-härstamningen med (93) profetens höga familj ock benådar den, som bistår honom, med all styrka ock kraft ock lyckligjör den högt uppsatte, så att han blir högre än någon, som utmärkes av höghet. Honom prisa vi med ett lov, som redan bittida går från våra läppar, ock tacka honom för hans gåvor, uppläsande "tacksamhetens värser", ock betyga, att det icke finnes någon gud utom gud, den ende, han som ingen like har — ett vittnesbörd, som anstår den, som vandrar både aftnar ock morgnar på monoteismens väg. Vi betyga vidare, att Muhammed är hans tjänare ock sändebud, åt vilken gud jivit till ryggstöd den bäste, som avjort rättsfrågor ock stått i ungdomens vår (som jivit ock mottagit futûwa-värdigheten?) ock jenom vilken han jort alla söner av futûwa-släkt till en ära för faderskap ock profetia. Guds välsignelse över honom ock hans hus ock följeslagare, vilka räddade hans vänner ock lämnade hans fiender

jälplösa — en välsignelse förbunden med uppfyllandet av de önskningar, på vilkas uppfyllelse vi hoppas.

Vidare så äro de bästa, vid vilka man kan fästa sitt hopp, de frikostiga. Den som är fjärran ilar till uppnåendet av sitt önskemål även över skyhöga bärj ock borttager därmed från de frikostiga bland människor slöjan för all frikostighet ock färdas fram liksom på ryggen av den snabbaste springare ock griper fast i det av maktens kläder, på vilket han tror ock hoppas, som kan jiva förmögenhet ock rikedom, varav (94) man kan skörda fromhetens välsignelse, varmed hans egen fasthet stärkes ock befästes, ock det, varijenom han kommer i spetsen för folkens ledare ock varijenom över honom sänka sig denna skrivelses präktigaste satser. Sådant tillhör den, som är känd för det mannamod, med vilket han träder framför sitt folk, ock vilkets namn han jör ärat i sitt liv, ock för den energi, som riktas mot sitt mål liksom pilar, vilkens blickar äro jenomträngande som deras järnspetsar, som har en styrka som åsarna på flatsidan av svärdsklingan, ock som tränger på som lansarna, när livsöden trängas, — den, som i sanning visar den fasthet, varijenom karaktärens ädelhet bevisas ock som stödes av den manlighet, som samlar mängden under sin spira, ock av den pålitlighet i ord ock tal, varav hans redbarhet kännetecknas på det ädlaste sätt, varmed en människa kan vara utmärkt, ock av den sinnets fläckfrihet, som eftersträvas av dem, som sträva efter renhet, ock av vars jus de, som söka eld, låta sig lysas ock i vilkens ynnests dräkter de pråla, som älska att smycka

sig, ock den, som är av dem, som visa den vackraste lydnad ock ånger, vilka, då de kallas (95) att draga ut i det heliga kriget ock dess mödor, äro beredvilliga ock lydiga, vilka icke låta sina tungor vika av från sanningen eller vända sina blickar från det rätta, vilka deras kärlek till hemmet trots deras tro ej får hindra att med energi fulljöra, vad av dem fordras, ock vilka, då fienderna tränga på i en krigarskara, tränga framåt i sultanens namn.

Nu är hans upphöjda excellens, den höge ock mäktige emiren, arméöverbefälhavaren, den i striden främste, jälten bland lejon ʿAlâ ed-dîn, islams berömmelse, mänsklighetens sol, stammarnes ock släkternas ära, utövaren av stordåd ock jältedater, de med el-futûwa utmärkta ädlingarnes furste, han, som befaller över likar ock underordnade, konungars ock sultanernas bästa stöd Abû-l-Hasan ʿAlî el-Hakkârî i besittning av alla dessa samlade förtjänster, han prisas med sådana hedrande uttryck ock med värdigheten till denna plats ock med det beröm, som fröjdar hans järta, då det ikläder honom maktens ock ärans dräkt, ock med den omvårdnad, varom gud anropats, yttrande sig i utväljandet ock utkorandet av honom till en sådan ära. (96) Därför har det synts den höge ock upphöjde härren, sultanen el-Melik el-aśraf Salah ed-dîn för gott (gud jöre hans bundsförvanter talrika, hans höghet alltmera lysande) att bifalla dens bejäran, vilken med alla dessa goda egenskaper intager en bönfallandes plats, för att därijenom jivaren av allt gott ock alla jivares godhet skulle visa sig frikostig, ock att uppmuntra jenom väljärningar till all slags jivmildhet.

Ty denne slöt sig till en sultan, till vilken alla människor hylla sig ock för vilken de bedja, ock tänkte: jag vill bedja gud ock jordens sultan, världens konung, tidevarvets imam, honom som håller upprätt segerns fana, muhammedanismens räddare, återupprättaren av den abbasidiska dynastien, erövraren av provinser, borjar ock städer, de otrognas besegrare, frankernas, armeniernas ock tatarernas fördärvare, tidens sultan, Irans konungslige behärskare, konungarnes konung, den upphöjde, världens sultan, rikets arvtagare, arabers, persers ock turkars sultan, vilkens stamträd stiger upp till de troendes furste, den botfärdige imamen, den stridslystne ʿAlî b. Abû Ṭâlib ḏû-l-faḫâr, (97) el-futûwas ära, föreningsbandet mellan härstamning ock egen förtjänst, att han må mottaga mig välvilligt ock frikostigt, ock att åt mig må anförtros el-futûwas fordringar ock bud ock bevarandet av dess förbund ock regler. Hans egenskaper hava avlagt vittnesbörd, att han är värdig detta ock att han har jivit sig själv åt den bäste konung ock härre. Sultanen jick därför hans önskningar tillmötes ock gav honom el-futûwa, sedan han inhämtat upplysningar om hans liv ock tänkesätt, ock alla, som han frågade om honom, blott hade jivit de bästa utlåtanden om honom. Då så förhöll sig, gav han honom också fromhetens, maktens ock manlighetens dräkt ock planterade honom bland samlingen av sina vänner, för att han där skulle vara en blomstrande planta, ock jorde honom till hövding över alla de folkgrupper, som finnas i dessa trakter på slätterna ock bland bärjen, ock anförtrodde honom deras väl,

ock anjelägenheter i ord ock handling. Han må tillerkänna den el-futûwa, som besitter den ädles egenskaper, ock med dem i detta avseende vandrar den jämna vägen ock i sig själv ock dem bevarar en lämplig jordmån för denna frikostighet ock nåd, ett företräde över vilket levande ock döda kunna vara stolta. Han må insätta all sin kraft (98) i kriget på guds väg av bästa förmåga ock berömligaste motiv ock ädlaste mål, för vilket han kan hava aktning, så att därijenom hans skaror bliva talrika ock hans jälpare mångdubblas ock hans hårda mark bevattnas till de högstbelägna punkterna.

Gud jälpe honom med sitt bistånd ock bevare honom med sitt beskydd.

Berättelse om donationer av sultanen[1] för väljörande ändamål ock fromma värk.

Då denna världen icke fick så upptaga vår härre sultanens värksamhet, att den tillkommande försummades, eller låta en mera avlägsen anjelägenhet undantränga en närmare liggande, ock han jenom sin fader, martyren, fått mottaga väljärningar, vilkas tal änglarne räknat, även om människorna icke jort det, ock av honom rönt en välvilja, som sedan blev en levnadsregel för honom själv, ock då döden plötsligt överfallit denne, innan han uppnått de erövringar han föresatt sig, men dock hade läm-

[1]) I täxten har insmugit sig ett tryckfel. Rubriken återfinnes i sin rätta lydelse i inledningen sid. V.

nat sitt hus för att draga ut till gud ock hans sändebud, då döden nådde honom, ock hade jort de största ansträngningar i arbetet för det heliga kriget, ock då gud sedan gav (99) vår härre sultanen rejeringen, ock han bringat till värkställighet, vad hans fader velat, ock tagit hämd på de otrogna ock från dem erövrat städer, fästen ock riken ock förött deras bördiga områden ock deras liv, såsom förut nämts i denna levnadsbeskrivning, ock detta befästats på ett sätt, som i sig innebar uppfyllandet av varje det heliga krigets plikt, ock det i överflöd, så fann vär härre sultanen skäligt, att hans fader, martyren, icke skulle vara i avsaknad av en andel i dessa erövringar ock av en fördel ock ett fast anslaget understöd, varijenom hans gravs underhåll vore tryggat, ock att det icke var lämpligt, att han blott i hoppet åtrådde sådant. Han ställde därför i beredskap utav de bästa fasta egendomar, som tillhörde frankerna, vilka brukade förse dem med livsmedel i distrikten Akka, Tyrus o. s. v., ock av vilkas avkastning de haft sitt underhåll. Av dessa egendomar jorde han wakf-stiftelser, av vad som tillföll hans svärd såsom egendom ock såsom en klar rättighet. Änglarna ha redan inför den rättvisaste domare uppskrivit detta med största tydlighet, ock han har tagit vittne på sig själv, att de bland det, som gud jivit honom, skulle tillhöra hans faders, martyrens, gravkapell, ock detta i enlighet med vad närmare skall beskrivas i denna höga levnadsbeskrivning (100) jämte andra donationer ock bestämmelser beträffande hans egen grav, vilka också skola vidare beskrivas. Minnet därav skall bestå i tid ock evighet, ock detta är den bästa förvaring.

Härom avfattades ett flertal aktstycken ock bekräftades, inrejistrerades såsom jiltiga med laga kraft ock mottogos med nåd av gud ock samlades i det säkraste skydd.

Ock det finnes icke något slag av dessa fromma gåvor eller någon väljörande stiftelse av alla dessa donationer eller någon byggnad bland de byggnader, som tillhöra dessa gudi behagliga legat, som icke önskade att få vara honom till tjänst ock som icke helt ock uteslutande blott ville höra honom till.

Du får i varje ögonblick ett nådebevis ock vederjällningar, som dina fromma stiftelser medföra.

Huru mycken dig jiven lön utjives icke åter till hela sitt belopp i nya goda värk!

O konung, vilkens gåvor utgå i centner av guld, ock vad är väl tusentalen emot centnern,

vilkens svärd utför guds den högstes domar — huru många andra svärd jöra väl så —,

vilken är framför andra människor utmärkt jenom rättvisa, godhet ock mildhet,

(101) som, när han synes i krigets vimmel, kommer lederna att vackla vid sina väldiga steg!

När du jiver i gåva domäner ock städer, synas dina händer liksom omfatta allt skapat:

från dem tager du för varje hals en kedja, för varje öra ett smycke,

åt dig själv i varje tid en hänjiven vän, i varje stad en jästvän,

huru månget lockigt huvud, dolt i harem, ock frukträd, nedtyngda av klasar!

Varje vindfläkt hör till det, som du jiver oss, ty du är den jivmilde.

Huru ofta har icke jenom din jälp fruktan vikit från länder, sedan den hade tyngt deras innevånare med nya pålagor.

Gud ock änglarna såväl som människorna bevittna allt det goda, som kommer från dina händer,

ock gud uttalar däröver sin dom, bekräftande ock fastställande den — finnes väl någon dom så hög som hans!

Huru mången härlig gåva har icke av honom (sultanen) ägnats åt den levande, huru mycken översigjiven saknad åt den döde!

Redan har du visat din fader, martyren, din sonliga hänjivenhet jenom en stiftelse, som icke skall träffas av någon återkallelse,

jenom donation av egendomar i Tyrus' ock Akkas områden, sådana att man ej ens i drömmen kan få se deras like.

Gud skall å hans vägnar belöna denna din järning, ock den allvetande, allgode bevarar den i minnet till din fördel.

Du vill icke synas hava glömt honom, ty det är dig fjärran att glömma en din bundsförvant, som gått hädan.

(102) Alltid ock utan avbrott visar du ditt barmhärtiga sinnelag, med facklor sökande din fader.

INNEHÅLL.

Arabisk täxt, inledning ock anmärkningar
tryckta hos W. Drugulin i Leipzig;

Omslag ock översättning
hos Skånska Centraltryckeriet i Lund.

فهرس

صحيفة

كم لِحَيٍّ منه عطاءٌ جزيلٌ ولِميتٍ به ٱفتقاد مُنيفُ
قد بَرَزْتَ الشهيدَ منه بوقف لم يكنْ سابقا به توقيفُ
بضياعٍ من أرضِ صورٍ وعَكَّا أتُرى فى المنام ذا التكييفُ
شكَر الله عنه فِعلك هذا ورعاهُ لك الخبيرُ اللَّطيفُ
ما تناسَيتَه وحاشاك تَنسى مَن مضى وهْو للغزاة حليفُ ٥
دُمت فى كلّ ساعةٍ لك رُحْمَى بكؤوس على أبيك تطوفُ fol. 102

وفى صدور الصون حُصّلت* وما مِن وجهٍ مِن وجوه هذه[1] المبرّات* ولا مصرف صدقة من هذه الصدقات* ولا بيت من بيوت هذه العِبادات* الّا وهْو يودّ لو تمثّل لديه* فكان ينشده منه اليه*

لك فى كلّ ساعة معْروفُ   وأُجور تَجرِى بهنّ وُقوفُ
فلكمْ حاصل لَديك منَ الأَجْـرِ   ببِرّ جميعُه مصروفُ
يا مليك عطاؤه بالقناطيـرِ   نُضارًا وأَيْن منها الأُلوفُ
والذى سيفُه قضاءٌ مِنَ اللّـهِ   تعالى وما كذاك السّيوفُ
وهْوَ بالعَدْل والسماحة والحِلْـمِ   مِن الخَلقِ كلّهم موصوفُ
والذى إن بدا بكَرْبٍ لحَربٍ   زُلْزلتْ من خُطَى سُطاةِ الصفوفُ fol. 101
إن تصدّقْتَ[2] بالضياع وبالمُدْ   نِ أياديك فى الأنام صنوفُ
لك منها فى كلّ جيدٍ عُقودٌ   لك منها فى كلّ أُذْنٍ شنوفُ
لك منها فى كلّ عصر مضافٌ   لك منها فى كلّ مِصرٍ مضيفُ
لك كم زُلْفةٍ خبَتْها جنان   وثمارٌ قد ذلّلتْها[3] قُطوفُ
كلّ رُوحٍ من بعضِ ما قد تصدّقْـ   ـتَ علينا به فأنت العطوفُ
بك كم زال عن بلادٍ مخوفٌ   بعد ان زاد بالورى تسويفُ
شهد الله والملآئك والنّا   سُ بصُنْع من راحتيك يُطيفُ
مُسْجِلٌ ثابتٌ به حَكَمَ اللّـ   ـهُ وهلْ مثْلُه قضاءٌ شريفُ

---

[1] mskr. هدا   [2] mskr. تَصَدَّقَتْ   [3] mskr. دَلّلتْهَا

مقصوده* وخرج من بيته مهاجرا الى الله ورسوله فأدركه موت وقد بلغ من الاحتفال فى الجهاد مجهوده* واقام الله [99] مولانا السلطان فتمّم ما كان مريده* واخذ الثار من fol.99 الكفّار* واخذ منهم المدائن والحصون والممالك وخرّب منهم العمائر والاعمار* على ما تقدّم شرحه فى هذه السيرة الفاضله* وثبت ذلك ثبوتا استوعب كلّ فرض من الجهاد ونافِله* رأى مولانا السلطان خلد الله سلطانه ان لا يُخلى والده الشهيد رضه من نصيب من هذا الفتوح* وامرٍ ممنوح* وصدقة جارية لا ينقطع بها عملُه* ولا كان يحسن ان يتمنّاه امله* فأرصد من خيار[1] ضياع الفرنج التى كانت تميرهم فى عكّا وصور وغيرها* يلتجِؤن الى خيرها* فوقّف من ذلك ما هو مِلكٌ لسيفه صحيح* وحقّ صريح* قد كتبت الملائكة به لدى احكم الحاكمين اعظم صريح* واشهد على نفسه الشريفة بأنّها لتربة والده الشهيد ممّا أفاءه الله عليه وذلك حسبما سيُشرح فى هذه السّيرة الشريفة [100] الى غير ذلك من أوقاف واحباس على تربة fol.100 الجهة الشريفة الاشرفيّة على سيُشرح ايضا* ويبقى خبره الى الآباد والدهور* وهو خير مذخور* وعُملت بذلك عِدّة نُسخٍ اثبتت وأُسجلت* وبأحسن القَبول من الله تعالى قُبلت*

---

[1] min avskrift har خيادِ; mskr.?

عن سيرته وسريرته فأُفتى فيه بكلّ خير مَن استفتاه* فعند ذلك البسه لباس التقوى والقوّة والباس* وغرسه فى دَوحة اوليائه ليكون زاكى الغِراس* وجعله راس أَحزاب الجموع الذين بتلك البلاد سَهلا وجبلا* وصرّفه فى اختيارهم واختبارهم قولا وعملا* يفتّى من تجتمع فيه اوصاف الجميل* ويسلك بهم فى ذلك سواء السبيل* ويحفظ فى نفسه وفيهم مصون هذا الكرم والكرامات* صيانةً يفخر بها الاحياء fol. 98 والاموات* فيجعل جمع الكلمة على [98] الجهاد فى سبيل الله من اجملِ مساعيه* واحمد دواعيه* وأَجَلّ شىء يراعيه* حتّى يكثر بذلك عددُه* ويتغزّر مددُه* ويَنْضَح الى منهج العَلياء جدُه* امدّه الله بعوْنِهِ* وكلأه بصونِهِ*

ذكر ما تجدّد من الوقوف الشريفة على جهات البِرّ والصدقات المبرورة

ولمّا كانت افعال مولانا السلطان لا تشغلها الدنيا عن الآخره* ولا يفوّت مصلحةً بعيدة بمصلحة حاضره* وله بالشهيد والده رضّه برّ قد أَحْصت الملائكة عددَه وإن كان لا تُحصيه الخلائق* وله منه معروف له فيه طرائق* وكان الشهيد رَضّه قد هاجمه الأَجَل وما بلغ من الفتوحات

العزّ والفخار* والاعتناء الذى استُخير اللّه فى اصطفائه واجتبائه فى ذلك الفخار[1]* [96] اقتضى الرأى الشريف العالى fol. 96 المولوىّ السلطانىّ الملكىّ الاشرفىّ الصلاحىّ كثّر اللّه انصاره* واعلى[2] مناره* ان يجيب[3] وسائل مَنْ وقف فى محفل هذا القصد وقْفة سائل* لينال بذلك نائل كلّ احسان واحسان كلّ نائل* ودعا الى الكرم العامّ بالانعام* وآدّعى لسلطان يدّعى له ويدعو[4] كلّ الانام* فقال أَسأَلُ اللّه واسال سلطان الارض ملك البسيطة إمام العصر* رافع لواء النصر* ناصر الملّة المحمّديّة* مُحيى الدولة العبّاسيّة* فاتح البلاد والقلاع والامصار* قاهر الكفّار* مبيد الفرنج والأَرْمن والتتار* سلطان الزمان* خسروان ايران* شاهنشاه العالى سلطان العالم وارث المُلك* سلطان العرب والعجم والتُرك* الذى انتمى اليه عن امير المومنين الإمام الأَوّاب المِغوار* علىّ ابن أَبى طالب ذى الفخار* [97] شرف الفتوّة اتّصال الانساب fol. 97 والاحساب* أن يقبلنى قبول المجيب الوهّاب* وأُلْزَمَ شروط الفتوّة واحكامها* وحفْظ عقدها ونظامها* وشهدتْ له اوصافه بانّه اهل لذلك* وانّه قد وهب نفسه لخير مليك ومالك* فقبِلهُ خلّد اللّه سلطانه وفتّاه* بعد ان كشف

---

[1] mskr. فَخار [2] mskr. وأَعلا [3] mskr. يجِيبُ
[4] mskr. تَدَّعِى له وَيدُعُوا

الصفاح من حِدّة متون* وللسمهريّة من ازدحام إذا آزدحمت المنون* ومَن صَدَقَ العزيمه[1]* ما يشهد بها[2] كرم الشيمه* ومن شدّه الباس ما يجتمع على طاعته كثيرٌ من الناس ومن صدْقِ اللهْجة واللّسان* ما اتّصف عفافه منهما بأشرف ما يتّصف به الانسان* ومن طهارة النفس ما يتنافس على مثله المتنافسون* ويستضيء بأنواره القابسون* ويرفل فى حُلَل نعمائه اللابسون* ومِن الذين fol. 95 أَبانوا عن حُسْن الطاعة وأَنابوا* واذا دُعوا [95] الى استنفار جهاد واجتهادٍ آبوا وأَجابوا* والذين لا يلوون ألسنتهم عن الصدق* ولا يولّون وجوههم عن الحقّ* والذين لا يقعدهم عن بلوغ الاوطار مع ايمانِهم حُبُّ الاوطان* واذا نفذوا[3] فى حزب حربٍ الاعداء لا ينفذون الّا بسلطان* وكان المجلس السامى الامير الأَجلّ الكبير الاسفَهسلّار المقدّم المِقدام* البطل الضِرغام* علاء الدين مجد الاسلام* شمس الانام* شرف القبائل والعشائر* ذو المفاخر والمآثر* امير الفتيان* مُمير الإخوان والاعوان* ذُخر الملوك والسلاطين ابو الحسن علىّ الهكّارىّ هو صاحب هذا المحفل المعقود* والممدوح بهذا المقال المحمود* والممنوح بهذا المقام المشهود* والثناء الذى سرّ[4] بالَه لمّا سرْبَلَه اثواب

---

[1] mskr. urspr. لِعَزِيمَةِ [2] mskr. بِه [3] mskr. نفدوا [4] mskr. سُرّ

[93] اسباب النبوّه * وافضل مَن امدّه منه بكلّ حيل وقوّه * fol. 93 واسعد من سما فكان عاليا على كلّ من سام علوّه * نحمده حمدا تغدو الافواه به مملوّه * ونشكره على مواهبه بآيات الشكر المتلوّه * ونشهد ان لا اله الّا الله وحده لا شريك له شهادةً مَن جعل الى منهجِ التوحيد رواحه وغدوّه * وانّ محمّدا عبده ورسوله الذى شدّ الله أزرَهُ بخير من افتى وفتى فنال كلّ بنوىّ من الفتْيان به شرفَ الأُبوّة والنُبوّه * صلّى الله عليه وعلى آله وصحبه الذين نصروا وليَّه وخذلوا عدوّه * صلاة موصلة الى نيل الامانى المرجوّه * وبعد فانّ خير مَن اتّصل به رجاء الرجال الاجواد * وطوى البعيد الى تحصيل مرامه كلّ طوْد من الاطواد * وأماط به عن مكارم الأخلاق لثام كلّ جود وامتطى ظهر خير جواد * واستمسك من ملابس العزّ بما يؤمن ويؤمّل * وما يغنى ويموّل * وما [94] يُتبرّك منه بلباس التقوى * وما يؤيّد به عزيمته fol. 94 فتقوى * وما يتقدّم به على رؤس الاحزاب * وما يتنزّل[1] به عليه أحسن آية من هذا الكتاب * مَن اشتهر بالشجاعة التى تقدّم بها على قومه * وحمد اسمها[2] فى يومه * وبالشهامة التى لها ما للسهام من تفويق * ولِزرق[3] الأسنّة من تحديق * ولبيض[3]

---

[1] mskr. بِتَنَزَّلُ [2] اسمُهَا otydligt i mskr. [3] mskr. وَلُزِرَق resp. وَلُبِيَض; urspr. أَزرَق resp. أَبيَض. Ändringar ock tillägg av K.

فلا عدِمتْ منك الزيارةَ تُرْبَتى ولا زلتَ تُولينى جميلا مُردّدا
وشكرا لعَيْن قد بَكَتْنى فانّها لَعين لها قد أصبح الأجر إِثْمدا[1]
وأبقى علىّ الله منك تَحنُّنًا وبِرّا وأشفاقا يَدوم تودُّدا[2]

وفى شهر ربيع الاوّل

fol. 92

ورد كتاب الامير علم الدين نائب الشام يذكر ورود الشيخ عبد الحميد من جهة علآء الدين الهكّارىّ يسأل لباس الفتوّة من مولانا السلطان وأن يَأذَنَ[3] له مولانا السلطان فى انّه يلبس أمراءه والقبائل وأهل جميع تلك الجبال بحُكم انّ لهم فى الفتوّة ولباسها رغبة عظيمة وانّ احدهم لا يحلف الاّ وحقّ الفتوّة ولا يكاد احد منهم يحلف بالفتوّة ويكذب ابدا واذا كُتب بالفتوّة يسير[4] لهم لباسها وهو قميص ولباس وغير ذلك ورسم فعمل فى صندوق بقُفل فضّة فى اطلس وعنبر ومسك وتكّة حرير وأُذن لعبد الحميد فى تلبيسه[5] وسُيّر صحبته سيف وطلْعَة وسنجق وخاتم ومنديل ومقام علآء الدين فى جبل هكّار فرسم مولانا السلطان بذلك وكتبت خطبة وهى

الحمد لله الذى جعل انساب الفتوّة* متّصلة بأشرف

---

1 mskr. أَثْمدَا; ء av K. 2 mskr. دَايِمًا وَتَوَدُّدَا 3 mskr. يَأْذَنْ
4 mskr. فتوّة دسه av K på radering. 5 mskr. تَلبِيسه وَسَيُف; orden سُيّر صحبته i marginalen av K.

لها الشمس والقمر* والزُهر والزَهَر* مجلس مولانا السلطان ومولانا الخليفة الى جانبه ووَعظ الوُعّاظ وانشد الشُعراء بعد ان أُفيضتْ عليهم التشاريف وشملوا بالإنعام وعاد مولانا السلطان وقد كتب الله اجره وثوابه* استجاب الله فيه كلّ دعوة مجابه*

ألا هاكذا يُرضى النبيَّ محمّدا   مليك له قد صار يَعمَل مولدا
ويُرضى اباه انّه فى جواره   حباه به فخرا وأجْرا مجدّدا
وأولاه بِشرا كم بأنْواره بدتْ   عيون الذَّرارِى[1] منه تلتمس الهُدا
فكم عجّ بالقران صوْتٌ حُكِىْ به   عجيجُ حجيجٍ اذْ بدا كعبة النِدا
وكم واعظٍ قد قام فى الميت ناشِدا   وكم مادحٍ قد قام فى الحىّ منشدا fol. 91
فأكْرِمْ بقبر قد شفى بجواره   مريضا وكم داوى بذلك ارمدا
وكم ملَكٍ للّه ثمّ مجاور   تمثّل فيه شاهدا متسهّدا
وكم خَتْم قُران له الشمع موقَدٌ   فيا حُسنَه ختما على الشمع قد بدا
وكم صَدَقاتٍ بُدّدت عند ختْمة   ومن عَجبِ ختْمٍ على ما تبدّدا
ووافى مليك الارض زائرَ تربة   إليها حديث البرّ اصبح مسندا
فلو جاء فى ليلٍ تلقّتْ رِكابَه   نجومُ السما بالحمد والشكر سُجّدا
ولكنّها عنها ٱستنابتْ وقد أتى   نهارا مماليكا كِراما وأعبُدا
وحلَّ بمحراب يَودُّ لو انّه[2]   له أيّنما قدْ حلّ لو كان مسجدا
فلوْ يستطعْ قال الشهيد لزورة   بها قد حباهُ صار قبرِىَ مشهدا

---

[1] mskr. الدَّرارِي   [2] mskr. انّها

fol. 89

ذكر عمل مولد شريف بالتربة السلطانيّة المنصوريّة ونزول مولانا السلطان اليها

لمّا كانت الليلة التى اطلع الله فيها بدر السعاده* وتألّقتْ فيها انوار السياده* بمولد سيّد البشر* صلّى الله عليه عدد الرمل والحصا والمدر* رأَى[1] مولانا السلطان خلّد الله سلطانه ان يُحيِيها بالصلاة والصِلات* وتلاوة الختمات* وان يكون لوالده السلطان الشهيد فى ذلك اعظم مشاركه* لا سيّما فى هذه الليلة المباركه* فتكرّم خلّد الله سلطانه بما لا يسع وصفَه الّا صُحُفُ الكرام الكاتبين من الملآئكه* فوُسّعت النفقات من جميع الاصناف* وخرجت هذه الصدقات لعِظَمها عمّا به قِرىَ الاضياف* ولم يبق من انواع البِرّ حتّى جُهّز وأُحضر من الكساوى والدراهم والحلاوات والمأكولات fol. 90 والمشروبات والبخور والشموع وعمّ ذلك كلّ مَن [90] حضر ومن غاب من اهل الدين والفاقه* ومَن علِم الله استحقاقَه* ولمّا اصبح الصباح والليلة المذكورة معمورة بذكر الله تعالى وبالابتهال الذى الاجابة تُسطّرهُ فى صُحُفِها[2] المكرّمه* نزل مولانا السلطان وصحبته مولانا الخليفة فى أبْهَى صورة تبْهت

---

[1] mskr. رَأَىْ

[2] mskr. صُحُفِهَا utan preposition.

تلك المنشآت فى البحر كالأعلام تنشده * ولديه بأعلى صوتٍ توصله اليه الرياح عن ألسنتها وتُردّده *

أيا ملِكا امسى له الله كاليًا … وشرّف ايّاما له ولياليًا
ومَن جهّز الجيشَيْن فى طلب العِدى … ببرّ وبحر جحْفلا وشوانيا
بجيش به ضاقَ الفضآء وآخر … له اصبح البحر المحيط سواقيا fol.88b
ففى ذا على آسم الله تُركِب موكبا … وفى ذا على اسم الله تركب غازيا
فبحريّة فى ذا تُنيح امانيا … وبحريّة فى ذا تتيح موانيا
سَددْتَ ثغور الدين حتّى كأنّما … بك الله قد شدّ الذى كان واهيا
وأقدمتَ حتّى أصبح الكُفر كلّهم … وكلّ آمرئٍ منهم يقول وَرآئِيا
وأعلنتَ بالإيمان حتّى نذيرُهم … يقول لهم إنّا سمِعنا مُناديا
عزوتَهمُ فآلله يبقيك كافلا … لنصر ويبقى الله عونك كافيا
بشُهْبٍ ولا تَرضى الرياح أعِنّةً … ودُهمٍ ولا ترضى الروَاسى مراسيا
سبوقان كم قال الأعادى لوفدها … أخيلا نَراها أمْ خيالا مُوافيا
فقُلْ لِبنى الأفْرنج ما قُبْرسٌ لكم … بحصنٍ وليس اليمّ ان أمَّ واقيا
ستأْتيكمُ هذِى[1] الشوانى جواريا … وكلّ غلام سوف يَسبى[2] جواريا
على كلّ طِرْفٍ سابحٍ ليس يرتضى … يخوض[3] ولو كان السّماك مجاريا
اذا أقبلَتْ هذِى وتلك تَرى[4] لها … ببرّ وبحر عادِيا ومُعاديا[5]
تحقّق ربّ العرش ما قلتُه كما … تحقّق قولى فى الذى كان ماضيا

---

1 mskr. هَدى 2 mskr. يُسبى 3 mskr. تَخُوص
4 mskr. تَرَا لها eller möjligen نزالها 5 mskr. ومَعاديا

زحْفا زحفا* وجأت هى والملك الموكّل بنصرها صفّا صفّا* وما جسرت الرياح الهوج* انّها اليها تعوم ولا انّها عليها تَعوج* ونعرت بها البوقات وعجّت الطبول* فما بقى أحد يسمع من مناجيه ما يقول* وبدت كأنّها فى وجنات النيل خيلان وفى ميادينه خيول* وما بقى فى هذا اليوم من الناس كافّة مَن لا أعدّ فى الآدُر[1] للتفرّج مطرحا* وفى البرور مسرحا* وفى المراكب منتحا* وتنوّع أُولو الشوانى الذين زيّنوها* فى مجانيق بها حسّنوها وحصّنوها* وقلاع بنوها من الاخشاب وبينوها* وداهنوا الابصار بان دهنوها* الى غير ذلك من شبه الأبراج قد افتنوها وأتقنوها* وركب fol. 87 مولانا السلطان فوقف على جانب البحر من [87] جهة مناظره الشريفة قريب اللُّوق فى أَبهى زيٍّ* وازهى خَلْق والحمد لله سوىّ* تبْهت لحسن مرآه النجوم* وتودّ لو كانت فى جملة ما يشتمل عليه طُرُز[2] ملابسه الشريفة من رقوم* وعُرضت الشوانى المنصورة بين يديه* ولو لم يجرّها رؤساؤها وقوادها ورجالها لحضرت هى بنفسها اليه* فجعل على اسم الله مُجراها ومُرساها* وغزوها ومغزاها* وامر مَن فيها بالأُهْبَه* والاستكثار من كلّما يحصُل به للكفّار الرهْبه* وتتضرّم به فيهم اللهْبه* وعاد الى مناظره المعمورة وأعلام

---

[1] mskr. الأدر [2] mskr. طُرْز

وما كان الّا بمِقدار ما رُسم حتّى أحسن الله التدبير فى نجازها وأجملَ العون* ونجزت قبل الوقت المعهود انّه ينفخ فيه البحر الملح بمدّه* وصلح لرمى البحر منها اكثر عدّه* ولمّا كان شهر صفر من سنة احدى وتسعين رُميت للبحر[1] من الصناعة كاملة الآلات والرجال* تَرتجّ منها البحار وتُرتَج الأقفال* والأقدار تنشِد fol.85 [85] اضحت ديار العدى صِفرا معطّلة لمّا نذرت مسير الجيش فى صفر فرسم مولانا السلطان بزينتها فتقاسموا الامراء خير قِسمه* وجرّد كلّ منهم فى ترتيبها عَزْمه* وتباهَوا فى ذلك وتناهوا* وتفاخروا وتزاهوا* ونصبوا بها من الصناجق والاعلام* ما هو ابهى من الأزاهر لانّ هذه بادية وهاتيك مختبية ومختفية فى الأكمام* ومن الخُوذ المذْهبة والمصقولة ما قالت الأمواج هذه جواهر البحر الأجّاج* قد اهداها الى بحرىّ العجّاج* ومن التشاهير وانواع المذهب من الحرير ما كأنّ مَنظره نجوم ثاقبه* ومن الستور ما كأنّه غُيوم متراكمة متراكبه* من الدهم يحكى[2] لونها لون حيّة وخِلقتها فى المآء خِلقة عقرب ولمّا كان يوم الاثنين ثالث عشر صفر رسم مولانا fol.86 [86] السلطان خلّد الله سلطانه انّها تجدّ فى لعبها* وتتهادى فى رُتَبها* فأقبلت

---

[1] mskr. للبَحر urspr. البَحر

[2] mskr. urspr. ett annat ord, varav blott لى synes; ändringen av K.

فى البحر كالاعلام* وكم اعتنق صاريها قريّة فكانا كالألف fol. 83 واللّام* وكم [83] طُوى فيها قلع طىّ السجِلّ للكتاب* وكم رامت الشمس ان تطلب منها لحبالها من حبالها مثالا مطلقا لمّا تقطّعت بحبال الشمس الاسباب* وكم بعَلمها المنشور استقطعت مدينه* واوقعت حوطة[1] على سفينه* وأتتْه وفيها آية مُلكِه تحْملها الملائكة وكانت السكينه* وكان مولانا السلطان الملك الاشرف خلّد الله ملكه قد اباد الفرنج فلَنْ تَرى لهم فى بلاد الاسلام من باقيه* وهدم حصونهم وقلاعهم ومدنهم فأضحت كأعجاز نخل خاويه* راع الفرنج بكسرٍ لا انجبار له دلّت به بعد ما عزّت بشائرها* بلغت منها الذى أَعيَى الملوك فقد مضت بحسرته منها اكاسرها* واحتمَوْا بالجزائر عن طروق خيول الاسلام العراب* fol. 84 [84] واعتقدوا انّ مراكبهم تمنع من هجوم الحتوف عليهم فكم نعق نُواحا عليهم منها غُراب* ولمّا خلى فى عامنا البرّ منهم غزوناهم فى بحرهم بالمراكب* وهذا او انّ الغزو فى الوَقْتِ[2] ممكن كفيلٌ بإدراك المُنَى والمطالب* فعُمر من الشوانى الاسلام ما تقدّم ذكر الاهتمام بجملته وتفصيله* ومن الآلات ما اعتمدت ألطاف من الله عظيمَ تحصيله* ودُعيت الذخائر المباركة فأَجابت من كلّ صوب وكلّ صون*

---

[1] mskr. حَوطَةٍ

[2] så urspr.; K. وآلوقتُ

ورواحها شهر وراكب صهْوتها مستريح* اساطيلُ لم تحو الاساطير مثلَها طوافٍ على طامى العُباب طوافرُ* وما هى الّا اسهُم الله للعدى سواءٌ عليها مستجنّ وحاسر* وهى التى تسبق فى البرّ الخَبَر* واذا اعتمد الفرنج الفساد فى البلاد بشوانيهم التى هى احدى الكِبَر* قوبل ذلك من شوانى الاسلام بمثلها ومقابلة الفاسد بل المفسد بمثله وجه من وجوه النظر* تراها كامثال الطيور حوائمًا سواحلهم اوكارها والجزائرُ وما برحت الشوانى المنصورة اسوارا للثغور قُدّام اسوارها* [82] وما اوقد الاعداء لحرب نارا الّا واطفأتْها بنارها* fol. 82 وما بدا كلّ منها فى يمّ يحكى مُقلةً كحلاءَ الّا ولاحَ من المجاذيف هدبُها* ولا استطارت برقا الّا وبدا من اللجج سماؤُها[1]* ومن الامواج رعدها* ومن القلوع سحبها* هى الدُّهم الوانا وصِبْغ عجاجة فإن طلبت اعداءها فالأراقمُ يحكى كلّ قلْع منها قلعة وما تحته منها ربض* وغِيلا كم به ليث احتمى وأسد ربض* كم تبرّج منها ربّات[2] حجالٍ وذات حِجْل* واذا قيل كم قامت حروب الهوى على ساق فكم قامت بها لِلْهوى حروب على رِجْل* وما سُمّيت الصِناعة بصناعة الإنشاء الّا انّ الشوانى من اسرار المُلك والاسرار يجب ان يكون مستودعها مصان عن الافشاء ولانّها المنشآت

---

1 mskr. سماءها

2 mskr. ربات

من الارياف وكثرت * وتوالت الادعية لمولانا السلطان وتوفّرت *

لقد حُطَّتِ الأسعار يوم جلوسه   لعدْل وقال الناس يُهْنيكُمُ الرَّخا
أَلَيْس هو المعروف بالجود والحِبا   وبالفضل والاحسان والرِفد والسّخا
fol. 80 اقام منار العدل فى كلّ بلدة   وقوّم مُنْآدا وشدّد ما ٱرتخى
فكم حائف اذ قيل يُصبح جالسا   مليك الورى للْعدل حاذَرَ[1] وٱنتخى
وكم ربّ جاه أَنْكرَ ٱلأَبَ وٱبنَهُ   ومِن خَوْف تَمْعيرٍ أَخٍ[2] هَجَرَ الأَخا
وكم من سُطاةٍ ظَلّ فى الجَوِّ كاسرٌ   فأصبح يحفُو[3] خيفةً منه أَفْرَخا
ولو لم يَخَفْهُ البحر ما كان جاعلا   له ثَبَجا يحميه منه وبَرزخا
وكم قرّب المظلوم شبرا لعدْله   وكم ظالم أَقصاه بالزجر فرْسخا
بسيرته الحُسْنَى يفوت مؤرّخ   مَدَى[4] كلّ مَن ارْخى العنان وأَرّخا
فلا زال نشر المدح فيه معطّرا   وعَرْف الثنا والشكر منه مضمّخا

fol. 81

ذكر الاهتمام بأمور الشوانى المنصورة ولعْبها

ولمّا كانت الشوانى المنصورة هى جيش البحر اللَجب * وجندها هم الذين يقومون من الجهاد فى الكفّار بما يجِب * اساطيل تُشرِّق منها البحارُ وخيل تغصّ بهنّ السبل ولهم بها ما للجيش السليمانىّ من تسخير الريح * وغدوّها شهر

---

[1] mskr. حَاذَرَ   [2] mskr. كم أَخ   [3] mskr. يحفُوا   [4] mskr. مدَا

نعلّم عليها ففرقت على اربابها* وصارت الى اصحابها* وتلاحقت جملة من القصص قريب قيامه فجمعت وجلس الامير بدر الدين بيدرا نائب السلطنة الشريفة حتّى نجزها وجهزها* وسيّرها فأخذ العلامة الشريفة عليها* ثمّ فرّقت على اربابها ايضا* وخاف من هذه الجِلسة كلّ حائف* وتناصف الناس خوف جلسة أُخرى فكَمْ عن ظلْم وعن اثم متجانف* ومن له محبوس حضر الى من حبسه وأَنذره انّه لا بدّ وأن يشكوه إن لم يُشكِه* فيعجل ذلك بخلاصِه وتركِه* فاستقامتْ بذلك امور* وانشرحتْ صدور* وصلح كلّ امير وكفّ مأمور* وآزدادت المصالح نورا والحمد لله على نور* وكتب الله أجر هذه الحسنة الحسنة الورود [79] والصدور* fol. 79 وكانت الاسعار قد غلت في هذه الايّام لأَجل شراقيّ البلاد* ونقص مغلّاتها بسبب نقص النيل عن الامر المعتاد* وبسبب ما احتاجت إليه من التقاوِى لتخضير ما روى فى هذه السنة المباركة* وذلك جانب كبير اكثر فى استنفاد[1] الحواصل المشاركة* ففى جلوس مولانا السلطان خلّد الله سلطانه انحطّتْ الأسعار من غير مُوجب[2] الّا ببركة وجهه الميمون* وبعدله الذى كم أنزل الله بمثله عارضَ هتون* واستسعدت بذلك الخلائق واستبشرت* وتواصلت الأَجلاب

---

[1] mskr. استنقاد   [2] mskr. مُوحِب

ذكر جلوس السلطان بدار العدل الشريف بقلعة الجبل المحروسة

ولمّا كان تاسع وعشرين صفر المبارك جرى مولانا السلطان على عادته الحُسنى فى مباشرة امور العدل بنفسه الشريفه* وان يجمع لاجل ذلك من القضاة والعلماء [77] والامراء fol. 77
والكتّاب لفيفه* فنودى بذلك فى القاهرة ومصر المحروستيْن وحضر الناس فى هذا اليوم المذكور وجلس السلطان بدار العدل بالقلعة ورُفع الحجاب* وحصل الانجاد لكلّ قائل والايجاب* واُخذت قصص الناس وجلس بين يديه الامير بدر الدين بيدرا نائب السلطنة الشريفة والصاحب الوزير شمس الدين ومن يقرأ بين يديه فما قُرئتْ قصّة الّا وفهْمه يسارع الى الاحاطة بها علْما وينفّذ[1] فيها من مراسمه وبقى يجيب بما لا يحسِنه كلّ بليغ متدرّب* ويوصل تفهيم ذلك الى الحاضرين ويقرِّب* ومهما كان مرَدّه الى الشرع الشريف ردّه الى حكّامه* او الى السياسة انفذ[1] فيه ماضى احكامه* ولم يحابِ فى الانصاف قريبا منه* بل اصدر فى حقّه تشديدا لا محيد عنه* ولم يُخْفَ عنه من قصص المتظلّمين خافيه* وما منها الّا ما [78] وقّع عليه بين يديه بالاجوبة الشافيه* fol. 78
ولمّا نجز الموقّعون الجملة الكثيرة منها اُحضرت بين يديه

[1] mskr. ذ för د

فهْىَ تحكى النجوم فى الارض والبِيــــد يحاكى بهنّ نهر المَجَرَّةْ
كم صباحٍ لذى السُرَى حَمَدوه ونجاحٍ قد اطلع الامْن فجْرَهْ
فتلاقى رَكْب الشَآمِ[1] ومِصْرٍ كلّ ركب قد شدّ صوْنك أزْرَهْ
ورأَوْا[2] من عظيم صُنْعك أمْنا وأمانا فى كلّ بيداء قفْرَهْ
كم بك الله لِلْورى رخّص السِعْــــرَ وأَيْسَر فى الزاد والماء كثْرَهْ
كم شريف وكم وضيع مُنيب خاضِع طالِب من العفْو نظْرَهْ
فى امان حجّوا وحجّوا مِنَ ٱلغَرْ بِ ألوفا كانوا يرومون عُصْرَهْ[3]
كلّهم طائع لأمرك خوفا ورَجاءً مِنْ نقمة ومبرّهْ
كلّ ذا[4] من عظيمِ مُلْكِك فى الأرْ ضِ وسَائِلْ شَآمَهُ ثُمّ مِصْرَهْ
fol. 76 ثمّ سائِلْ بغدادَ والرُّومَ وَتَوْ رِيزَ وَأرْضَ العُلا وأرْض مقرّهْ
وفتوحات كلّ ثَغْرٍ مِن ٱلكُفْــــرِ وسائلْ[5] لكُلّ ثغرٍ وثُغْرَهْ
كم دعَوا بٱسمه وقالوا خليل جدّد الله فى الأقاليم نصْرَهْ
خلَّد الله مُلْكَهُ شَرَح اللــــهُ تعالى بالنصر والفتح صَدْرَهْ
أَنْجَزَ الله وَعْدَه بالفُتوحا تِ وأَعْلى فى الشرْق والغرْب ذِكرَهْ
سهَّلَ الله كُلَّ صَعْبٍ لَديهِ أَنْفَذَ[6] الله فى الاقاليم أَمرَهْ
شَكَر الله سعْيَهُ فى الجهاد زاده الله فى البَرِيّة قُدْرَهْ
ما دعى واحدٌ بذلك مَرَّةْ منهمُ قُل دعوْا به الْف مَرَّةْ
فَهَنِيئا له هنيئا يسعى فى المثوبات عظّم الله اجْرَهْ

---

[1] mskr. ٱلشَّام [2] mskr. وَرَأَوْ [3] mskr. عُسْرَهْ [4] mskr. هذَا
[5] mskr. وَسَلْ [6] mskr. انْفَد

الله امرها المستور* فأُمسك وأُحضر تحت الاحتياط* ووُلى مكانه بعد ان عظُم عليه الاشتراط* وأنّه يكون من جملة fol.74 من الى طاعة الابواب الشريفة توجُّهه* وبنعمتها [74] ترفُّهه* وأنّه لا يغويه من ابى نُمىّ تمويهه* ولا تسفّهه* وتوجّهوا الى المدينة الشريفة النبويّة صلوات الله وسلامه على ساكنها فقضوا ما يجب من زيارة تلك المواطن المقدّسه* والاماكن التى هى على التقوى مؤسّسه* واحسن الشريف الامير عزّ الدين جمّاز امير المدينة النبويّة صلوات الله على الحالّ بها وسلامه غاية الاحسان فى الاستعباد* وفعل كلّما هو المراد* ولولا انّ المراسم الشريفة السلطانيّة كانت صدرت عند حضور ابن القسطلّانىّ بالكفّ عمّا كان رسم به الامير الشريف عزّ الدين جمّاز من امرة الحرمَيْن وتأخير ذلك لوقت آخر لكان المراد قد حصل* والى هذا المقصد قد وصل* ووصل الركب الى القاهرة فى يوم الخميس تاسع صفر وركب مولانا السلطان لتلقّى وَفْدِه* والتبرّك بارواح نجد لا سيّما fol.75 من حضروا من عندِه* وكلّ [75] حاجّ ومعتمر تترنّم حُداته منشدين لدى ركابه* عند إيابهم وحضورهم بين يدى ركابه*

يا مليكا أطال ربّى عُمْرَهْ   لك حجّ فى كلّ عامّ وعُمْرَهْ
بسبيل يسّرْتَه للبرايا   وسبيل بالأمْن سهّلت وَعْرَهْ
كم به من هوادجٍ قد تهادتْ   مُقْبلات كأنّهنّ الأسرَّهْ

الفقيه ولد الشيخ قُطْب الدين ابن[1] القسطلّانيّ فكيف قُبلت وسيلتك* ومـا حوقفت ولا نوقشت حيلتك* ولا ذُكرتْ سابقات افعالك* ولا تنوّعات أقوالك* والآن فمولانا السلطان من عـاداته الرحمة والعفو* وإيراد الصفو* وعواطفه من شانها لكلّ متمزّق الرفو* فإن اردتَ حسن العاقبه* وسلامة المنقلب* وامْن السِرب* وحصول كلِّما[2] يغنيك عن شام وعن يمن* واختصاصك بكلّ إحسان حسَن* فتحضر الى ابوابه طائعا خاضعا فى هذا القيد وهذا الغُلّ* وإن فعلت ذلك سترى ما يقابل به من الرحمة جَناح هذا [73] الذُّلّ* fol. 73 وامّا الخدائع الملفّقه* والاقوال التى هى غير محقّقه* فما بقيت تَمشِى* وانت بها لمضرّاتك تُنشى* وكان جوابه انّ البلاد بلاد مولانا السلطان والهروب بين يـدى مولانـا السلطان طـاعـه* وخوفى يوجب الى التأخير مع عـدم الاستطاعه* ولا بدّ من حضورى فى وقت غير هذا الوقت* لَعَلِّى أُحَصّل من القود والخيول ما يُزيل عنّى بعض المقت* ولم يحضُر. ووصّى نُوّابه بالخدمة التامّه* فى الامور الخاصّة والعامّه* فقضى الناس حجّهم واعتمارهم* وحجّوا حجّا كثرت مبارّهم* وحسُنت بها آثارُهم* عند المجاورين على ما اتفقه إيثارهم* وكان صاحب يُنْبع قد باطن أبا نُمىّ فى امور* أظهر

[1] mskr. بن [2] mskr. كلّما

fol. 71 هذه السنة من اجناد انجاد * اكثر من المعتاد * [71] ولما توجّهوا صحبة الامير بدر الدين بكتوت العلائى المنصورىّ الاشرفىّ اعتمد الحزم والعزم * وأَخذ اموره بكلّ تدبير جزم * وطوى المراحل * وتصفّح المنازل * وأَعْذَبَ[1] الوِرد للناهل * وحفظ على الخاصّ والعامّ المساواة فى المناهل * فما حصلت مُزاحَمه * ولا مراغمه * ولا مهاجمه * ولا مكارمه * بل تَساوى الناس فى كلّ موْرد وإِن كثر الزِحام على عذبِهِ * وما عُلم انّ أَحدا جرى له تكدير فى شُربه * ولا خوف فى سِربه * ولا بقى احد من قاص من العُرْبان * ولا من دان * الاّ أَطاع ودان * وخدم جهدَه * وبذل من الارفاق ما عنده * فلمّا قرُب الركب من مكّة شرّفها الله او كاد * وبلغ الامير بِدر الدين بكتوت العلائىّ عن ابى نمىّ امير مكّة شرّفها الله انّه ما حضر امير ركب صحبة ركب الاّ وكاد * مع الاحسان اليه بكلّ يستجلبه للانقياد * وانّ ذلك لا يؤثّر فيه الاّ fol. 72 [72] تأثير القدح فى الزناد * سيّر اليه الملك علآء الدين ابن صاحب الموصل وهو يستجلبه ويستحليه[2] ويقول له قد علمت النجاح الذى قوبلت به أَمالُك * والاّ ما كان هذا حالنا معك ولا هذا معنا حالك * وقد علمت الجواب مع

---

[1] mskr. وَأَعِذِب   [2] mskr. ويستحلبه urspr. ويستجلبه

معه جماعة من بعده وهم ثلثة وعشرون نفرا ووصل اخوه محمّد وقرابغا بن شمس الدين المغلىّ واخوه يوسف وعلآء الدين ايد غمش المغلىّ واهلهم واولادهم وغلمانهم ووصلت جماعة من جهة قونية الى حلب من جماعة صاحب الروم عزّ الدين ايبك الخطاى واهلهم وغلمانهم وبهآء الدين عمر ابن ناصر الدين ونظام الدين علىّ ابن حُسين وعلىّ ابن أَيدَمُر الكُرجىّ وذَكر الامير محمّد هذا انّه [70] مُسيَّر من جهة جماعة كثيرة تَقرّر حضورهم الى الابواب الشريفة السلطانية وهم منتظرون كتاب محمّد عنّا بالأمان والمواعيد الحسنة fol. 70 وتضمّنت الاخبار انّ بلاد بغداد ما زُرعت فى هذه السنة ويساوى الكرّ بها ثلثين دينارا وطلع الى خمسة وستّين دينارا والخبْز اثنا عشر رطلا بدينار وعاود الى ثمانية ارطال بدينار وذكر انّ حاصِل خزانة بغداد ثمان مائة أَلف دينار وأَربعة[1] وستّين الف دينار ذهب وفضّة وانفِقت[1] مرّتَيْن فنُهب الناس على ابواب بغداد

ذكر حضور ركب الحجاز
سالما امنا مخدوما مكروما

قد ذكرنا توجّه الركب المصرىّ والركب الشامى وما حصل من الاهتمام بأمورها كلّها* ودقّها وجلّها* ومَن جُرّد فى

---

[1] و saknas i mskr.

كلّ يوم نَصرٌ وفتحٌ قريبٌ   وسَرَايَا تمضى وأُخرى تَؤُوبُ
وأُسارَى تُقاد من بَلد الكُفْــرِ   وخيلٌ مجنوبةٌ ونهوبُ
يُبلَغ الثارُ فى الأعادى بمَسْرا   هـا وَشِيكًا ويُدرَك المطلوبُ

وأَحقّها[1] بقول الاخر

مواكبُ نَصْرُ اللهِ حيث توجّهت   مُصاحِبُها والسعدُ منها مواكبُ
فُتوحٌ يُوالى آخرًا بعد أوّلٍ   كما نُظمتْ دُرّ النحورِ الكواعبُ
اذا ٱنْفَصَلَ الجيش الذى هو سائرٌ   تلقّاه جيشٌ بالغنيمة آئِبُ

ذكر أُمور تتعلّق بصاحب سيس

من ذلك انّه كان توجّه الى جهة التتار فلمّا كان فى هذا الوقت حضر الى بلاده ومعه أُسرَى من المسلمين أَطلق بعضهم وفرّق جماعة منهم فى قلاعه وسير رسولَيْه لِيقُون ومنْجَال الى الابواب الشريفة وحضر [69] من جهة سيس من جملة القطيعة مائة fol. 69
الف درهم جُددا ومن الخيل والبغال ثمانية وخمسون راسًا بما فى ذلك من التقدمة وهو عشرة روُس

ذكر حضور جماعة من الوافدين
من جهة الرَّحبة وغيرها

كان وصل من[2] الرحبة امير مقدّم عشرة كان اسمه تكمش ابن قدودك من مدّة عشرين سنة ويسمى بمحمّد وحضرت

---

[1] mskr. وأحقّها   [2] mskr. الى

وتصاهلت الخيل فأحسّ المخذولون بهم فركبوا وراموهم بالنشّاب وحصل عند العدوّ رعب وخوف وجَفْلة وعاد الامير ناصر الدين المذكور لانّه ما توجّه مقاتلا وذكر انّ الحكّام الآن فى البلاد بيتمش وقطلوبغا وراجوا وعردطى وتانال fol. 67 وسرموت [67] ودركار وطغاجار كلّ منهم مقدّم الف فارس وبيتمش مقدّم على الجماعة ومن الاهتمام الشريف المرسوم الشريف بحمل المجانيق الى قلعة حلب ونصبها بها والرمى عليهم ونصبت بها جملة ورُمى بها وبعد ذلك احترز عليها وحُفظتْ فى امكنتها واستمرّ الاهتمام بذلك على هذه الصورة ولذلك جهّزت السلاسل لاجل الجسور وكذلك عَمل الزّوارق لاجل الجسور ووصلت الاخبار بتجهّز الامير جمال الدين حاجا[1] والامير سيف الدين بكتمر الجَلمَى الى الغارة وانّهم وصلوا الى بيوت قزن مقدّم مائة فارس بالقرب من ملَطِيَّة ونهبوا بيوته ووصلت الاخبار بانّ ابن قرمان لقى خلْقا من المخذولين ولمّا وصل الامير جمال الدين حاجا[1] وسيف الدين رفيقه ومن معهما من الغارة[2] احضروا من مماليك[3] المُغْل ثلثة وثلثون نفرا [68] fol. 68 ومن الخيل الجيّدة اربعة وستّون راسًا ومن جملتهم كبير من المُغْل اسمه تنغساه ابن كمل وأخوه طعيد من جماعة ابن داحوا

---

[1] urspr. بن حاجا [2] mskr. الغيّارَة [3] mskr. المماليك

الى مكان يعرف بالبئر ٱلطَّيّب بالقرب من راس عين وكان العدوّ قد كمن فلمّا عبرت الكشّافة هجم كمين العدوّ عليهم فساقوا جملةً واحدة وعادوا سالمين الى حلب المحروسة ومن ذلك ضعف العدوّ وانّهم كانوا تَواعدوا على ان ينزل كبيرهم الى بغداد يعملون العيد الابيض ببغداد وهذا العيد جرت عادتهم باجتماع مقدّمى الالوف والمئات ويأخذون خيلا وغنما وشرابا يخدمون المقدّم به ويطعمونه ويسقونه وفات وقت العيد وما حضروا وتواترت[1] الاخبار بان تَبحّثوا[2] ما له خبر ومن ذلك ان قزان بن ابغا كبس [66] بيوت سَكِز وقتل سَكِز اكبر زُعماء القوم وجماعة واخذت fol. 66 نساؤهم واولادهم وانّ بيتمش مرض[3] مرضا شديدا ومن ذلك ان قيدُوْ خرج على قزان وكسره كسرة شنيعة وكانت الكسرة بين خزان وخُراسان ومن ذلك وصول الامير ناصر الدين دشلش ابن[4] الامير حُسام الدين العينتابىّ احد مقدّمى الحلقة بحلب المحروسة ومن كان توجّه معه للمكشف سالمين وخبّروا انهم ما زالوا سائقين فى بلاد العدوّ الى انّهم وصلوا فى الليل الى تلّ الرّماد على باب راس عين فرأوا[5] نار العدوّ

---

1 mskr. وتواتَرتِ 2 mskr. ىىحتوا; dessutom två punkter under linien, vilka dock kunna tillhöra vilken (el. vilka) som helst av de tre första bokstäverna. 3 mskr. مَرِضَ 4 mskr. ابنّ urspr. انّ, ب av K. 5 mskr. فَرَأَوْ

لأجل مَن أُخذ من المسلمين فحضر تنقولا ورسول دوج البنادقة رسولا الى الابواب العالية السلطانيّة وعند وصوله الى الاسكندريّة اقام بها [64] الى ان توجّه الركاب الشريف fol.64 الى اللّيُونَة وحضر بين يدى المواقف الشريفة السلطانيّة وقدّم هديّة كثيرة وتُحَفًا[1] فاخرة ثمّ سأل الرسول المذكور الحضور الى القاهرة فأُحضر وسأل الابواب العالية السلطانيّة فى انّه يُطلق التجار البنادقة المعوّقين[2] بالقاهرة وانّه يقوم بمبلغ سبعين الف درهم للتجار المسلمين الذين اخذهم البنادقة فى البحر فأُجيب الى ذلك وتوجّه الى الاسكندريّة واطلقت التجار البنادقة من الاعتقال بالقاهرة وتوجّهوا معه ليقوم فى الاسكندريّة بمبلغ سبعين الف درهم للتجار المسلمين وتمكّن هو والتجار البنادقة الذين اطلقوا مِن السفر الى بلادهم وكُتب امان شريف للتجار البنادقة والبيازنة والجنويّة[3] والبيشانيّين والكيتلانيّين وغيرهم بأن يتردّدوا الى الثغور الاسلاميّة امينَ مطمئنّين

fol.65

ذكر جملة من المتجدّدات فى بلاد العدوّ المخذول اباده الله تعالى

فى كلّ يوم لهذا الجيش معركة تأتى احديثها بغداد او حلبا من ذلك توجّه الكشّافة الى جهة الشرق وانّهم ساقوا

[1] mskr. وَتُحَفًا [2] urspr. المعوّقون [3] mskr. والجنويّة

ورُؤْسٌ مكشّفاتٌ وهَدْمٌ في بناءٍ وهَجْمةٌ في الدورِ
خفّف الله كلّ ذا بحَريقٍ جاء صُنْعا من ٱللطيف الخبيرِ
ولكم منه حلّل الله عَقْدا كان لَوْلاهُ مُنكِيَ التأثيرِ
كم به من مخاوفٍ دفع اللـــهُ تعالى وكم حمى من شرورِ
وبما قد جرى كفَى الله عينا لكمالٍ وزال كلُّ عَسِيرٍ[1]
ذاك[2] قطعٌ والحمد لله قد زا ل[3] وزال المخوف من مقدورِ
fol.63 كلّ هذا بسعد أشرف ملْك [63] صار منه التوفيقُ خير مصيرِ
أَطْفَأَتْ مُعْجزاتُه كلّ وَقْدٍ ولهيبٍ ولافحٍ مستطيرِ
أَوَما انّه الخليل سلامٌ ثمّ بَرْدٌ في طَفْءِ نارِ السعيرِ
ملِكٌ يُقْسِم السَعادةُ ان لا خَوْفَ مَعْهُ للمُلكِ من تقصِيرِ
مَن طَفَا نار كلِّ شركٍ وكُفرٍ بسيوفٍ انهارها كالبُحورِ
فَوحقّي لَوْلاهُ[4] ما أَحْمد اللـــه شِرارًا من لوْعةٍ وزفيرِ
دامَ في أَلفِ بَسطةٍ وٱنتصارٍ واقتدارٍ وغِبْطةٍ وحبورِ

ذكر حضور رُسْل البنادقة
لطلب مراحم مولانا السلطان

كانت جماعة من المسلمين قد اخذتهم البنادقة في البحر ولمّا بلغ مولانا السلطان ذلك امسك جماعة من البنادقة

---

1 mskr. عَشِيرٍ 2 mskr. ذَلِكَ 3 قد زال i marginalen med hänvisning vid stället i täxten. 4 mskr. فَوَحقّ الإلاهُ لَوْلاهُ

الخزائن المعمورة والذخائر وخزانة الكتب وغير ذلك فقوى فعلُها واستطار لهبها* وارتفع رقدُها* وعلت حتّى كادت تذهب بالابصار* فيكون[1] الليل فى الإنارة كالنهار* فللوقت حضر مولانا السلطان لذلك مُعاجلا وفُتّحت الابواب وحضرت المماليك السلطانيّه من الامراء كلّهم وغيرهم* واقتحموا تلك النيران بنفوسهم* ونقلت المياه من ذخائر الصهاريج وفتّحت الابواب فقالت سعادة مولانا الإلاهيّه* وبركاته الخليليّه* يا نار كونى بَرْدًا وسلاما فلوقتها صارت كذلك* ودفع الله من المخاوف العظيمة ما هنالك* وحسن صرف عين الكمال بهذا الجُزْء اليسير* واجمل الله بهذا الصنع ذلك التأثير* انّه على كلّ شىء قدير*

إنّ لطْفَ التدبير فى التقديرِ   دافِعٌ ما قُضِىْ مِن المحذورِ fol. 62
وأمانٌ من العظيم من الخو   فِ وذِكْرى لكلّ عبد شكورِ
كم كبير فُدِىْ بشىْء يَسِيرٍ   وجليلٍ كُفِىْ بأمر حقيرِ
ولكم خفّف المهيْمن أمْرا   كانَ يُخْشَى من كلّ خَطْبٍ خَطيرِ
كان فى الغيب قد قضى اللهُ أمرا   يتأتّى من مُوبقات الأمورِ
وتُرَى القلعة المصونة فيها   كلّ زَهْجٍ وكلّ وَهْجٍ مُنيرِ
ونزول السلطان يَدْعو[2] اليه   كلّ ذى خِدْمة وكلّ اميرِ
والمماليك دنّسوا ما عليهم   من بياض وسُنْدُسٍ وحريرِ

---

[1] mskr. فتكون   [2] mskr. يَدْعُوا

وجلّ قد حكم به وقضاه فى الأَزَل* لا يُعلَم به الّا وقد نَزَل*
فإذا اراد بأحد خيرا خفّف عنه ما كان قد قضاهٔ من
الايجاب* يمحو الله ما يشاء ويُثبت وعنده امّ الكتاب*
ولمّا كان مولانا السلطان خلّد الله سلطانه قد كمّل الله
دولته ومملكته وكمّله فى نفسه وفى جميع اموره* وكلّما تمادى
fol.60 فى فلك السعود [60] زادَهُ الله فى نوره* ولم يقدّر الله ما
عقده تأثيرُ كوكب على اصابة كماله بعَينه[1]* وكلّما جرى
ذلك خبأه الله وخبأ دولته فى حفظه من ذلك التأثير
وصونه* وتجدّدت فى هذه الايّام* قِرانات واتّصالات لا بدّ
من تأثير تامّ* وانْ دفعه الله فبعضه* الذى يكون به
ذهابُه ونقضُه* والحُكماء يقولون الوقوف فى الهياكل يُزيل
تأثيرات الكواكب ويحلّ ما عقدتْه* وكم لمولانا السلطان
من دُعاء فى كلّ مشهد عظيم* ومسجد كريم* وفى مراكع
الجباه* ومُلْتَثم الافواه* وفى الامكنة المباركه* وفى مصاعد
الملائكه* وما من ليلة إلّا وفيها أكُفّ بالدعاء له ترفع*
وهبات تفرّق وحسنات تجمع* وبهذا يمحص الله المخوف
من المكانة ويخفّف كلّما يُزيل الأوهام* ويذهب كلّ سُوء
تأتى به الايام* فاتّفق انّه لمّا كان فى ليلة الجمعة سابع
fol.61 عشر صفر وقعتْ نار بالأدر الشريفة السلطانيّة قريب [61]

[1] mskr. اصابَةُ كماله بِعَينه

فهود وهزبر اربعة الى غير ذلك ممّا جرت العادة باهدائه ولمّا وصل اخو[1] الملك وجريس[2] قبلت الهديّة ونُزّلوا وأُكرموا

أَطاعَكَ ٱلأَسوَدُ وٱلأَحمرُ … فٱلملْك يزهُو[3] بِكَ بَلْ يَزهَرُ
والدَهْرُ فى حُكْمِك تَصْرِيفُهُ … يطيع ما تَنهَى وما تَأْمُرُ
قد خافَتِ النُوبَةُ من نَوْبَةٍ … أُخْرى عليهم منك تَسْتَنفِرُ
ما سُوِّدتْ أُوجهُهم اذ هَمُوا … قد بيّضوها بالذى سيّرُوا
مراكِبا مملُوّة كلّما … سَما سوادَ[4] العين اذ تنظُرُ[5]
يحكى سواد اللّيل اذ بَدْرَهُ[6] … مِنكَ أَمانٌ نُورُهُ يَبهَرُ
وَكَمْ هَجِينٍ أَصْهَبٍ أَرْسَلُوا … كٱلسَّهْمِ أَوْ[7] كَٱلبَرْقِ اذ يَخْطِرُ
وكلّ فَهْمٍ كاسِرٍ جاسِرٍ … من عَيْن أَفْعَى أَبَدًا يَنظُرُ
نَقَّطَهُ البدْرُ بأَنْوارِهِ … دَراهِمًا مِنْ فَوْقِهِ تُنْثَرُ
لا زِلْتَ يا خَير مُلوكِ الوَرَى … بِسَيْفِكَ الاسلام يستَنْصِرُ fol. 59
وَكُلّ جِنْسٍ طائِعا يَلتَجى … لبابِكَ ٱلمَعْمور بل يُحْشَرُ

ذكر ما دفع الله به كلّ امر عظيم وخطبٍ جسيم

وَهُوَ انّ حُسن التدبير* يُسهل ما جرت به المقادير* اذا المقادير لا تُردّ* واحكامها لا تُصدّ* وما كان الله عزّ

---

1 mskr. اخوا — 2 mskr. وحُريس — 3 mskr. يزهوا
4 mskr. سَوادا — 5 mskr. اد ىنظُرُ — 6 mskr. بَدرها
7 mskr. كٱلسَّهْم وكٱلبرق

وجلَه[1]* ويبسُط املَه[1]* وحصل الالتفات الى والدته واخواته[2] وعمّته واهله المقيمين رهائن فى الابواب الشريفة بدور الضيافة فقررت لهم الرواتب* واجزلت المواهب* فلمّا بلغه fol. 57 ذلك [57] سير اخاه المسمّى بالبرسىّ وحضرة[3] فارس الدولة جُريس[4] النوبىّ الذى كان رُتّب نائبا فى بلاد الخيل وغيرها من تلك البلاد وسيّر مطالعة مضمونها طلب المراحم واستمطار العفو وقبول العُذر واستعطاف المراضى الشريفة ويقول انّ ملوك النُوبة ما يدبّرهم الّا النساء ويسال انفاذ والدته اليه لتدبّره هى ومن معها واكثر شكواه من ملك الابواب وانّه كان سيّر وحصّل وحوشا كثيرة ليُحضِرها فى جملة هديّته فأغار عليها متملّك الابواب واخذها وقتل من كان معها وقال ان متملّك الابواب ربّما يحضر الى الابواب السلطانيّة وسأل ان لا يسمع كلامه فيه وسيّر هديّته وهى

رقيق	هجن وجمال	تمر
مائتان راسا	مائتان	مائتان اردبا

fol. 58

شَبّ	سُنبادِج
مائة وعشرون قنطارا	الف وخمس مائة رطل

---

3 mskr. وحَضَر 2 mskr. وَخوَاته 1 mskr. وَجَلَهُ resp. أَمَلَهُ
4 mskr. حُريس

هـــذه بين سُطورٍ   هـــذه بين صُفوفِ
فبِـذِى رفعُ[1] صروفٍ   وبـذى دفعُ صُروفِ
واذا كانـا ســـوآءً   من صَريرٍ وصَريفِ
ولـذى حفْظ حُروفٍ   ولـذى صَون حُروفِ
كم لهاذى من جَنيبٍ   ولهـاذى من رديفِ

ذكر حضور هدايا متملّك النُوبة صحبة أخيه المسمّى بـالبَرْسىّ وجُرَيس[2] النائب ببلد الخيل

[56] ولمّا كان فى صفر من هذه السنة استدرك الملك أىْ fol.56 متملّك دُنقُلَه وبلاد النُوبة ما كان فرّط من تأخير البقط المقرّر على ملوك تلك[3] البلاد لأجل خرابها وما كان شملها من الخراب بسبب دخول العساكر الاسلميّة اليها كرّة بعد كرّة بعد كرّة واحتجّ بصاحب الابواب الملك[4] آدر وانّه قد زاد بلاده خرابًا الى خرابها* وذهابا الى ذهابها* وسوادا الى سوادها* وفسادا الى فسادها* فما قبلت منه مَعْذره* وسيّرت اليه الرسل مُنْذره* وكانت عنده خشية تحجُزه* وخيفة تُعجزه* فسيّر اليه مولانا السلطان امانا شريفا يزيل

---

1 eller دفع   2 mskr. حُرس   3 تلك saknas i mskr.
4 mskr. وَاحتجّ صاحب الابُواب بالملكِ

الجهات من تخوم* وكثُرت النصحاء من تلك الاقاليم* وتوالت المُلْطفات من كلّ ذى مَلك أحلّ نفسه محلّ الخديم* فمِن طالبٍ أمانا يدّخره* وطالبٍ منشورًا على راسه عِوض عَلَمِهِ سينشره* وكثر ذلك حتّى استوعب اوقات الاقلام* مضافا لمصالح الاسلام* فاقتضى راى السلطان نصره الله ان يجرى الأمور فى المكاتبات الشريفة على عوائدها السالفه* وتكون الخطوط الشريفة السلطانيّة عن استخلاص الحقوق متجانفه* وعن الوصايا والجزويّات[1] مُصانه* وبترك ذلك على الامور الضّروريّة معانه* فرسم لنائب سلطنته الامير بدر الدين بيدرا أجلّه الله* وللصاحب الوزير شمس الدين اعزّه الله* بان تكون صدور الوصايا واستخلاص الحقوق وامثال ذلك عنهما* وطلبه منهما* فجرى الامر على هذه الحالـه* [55] وكتب الى الولاة والنوّاب فى البلاد كلّها بهذه الامور fol. 55 فما بقى من لا آمن وامّن بهذه الرساله* وذهب ذلك الزّبدُ جُفاء* وعاد ذلك الداء شفاء*

إنّ لِلْاقـلام صَونًـا مـثـل صَونٍ للسّيوفِ
هـذه تَمْضِى برِزْقٍ مـثـل هـــذا لِحُتوفِ
بهما يُقضَى ويُمضى كلّ مرسومٍ شريـفِ
لـهـمـا سِلمًا وحرْبًا مِنْهُ تَـفْرِيق الأُلُوفِ

---

1 mskr. والجزؤيّات

وصارت كُتبه مبتذله* ورسوم المخاطبات منتقله* وصارت الوُلاة الاصاغر* يخاطَبون مخاطبة مقدّمى العساكر الاكابر* واستمرّ ذلك فى ايّام ولده ولىّ عهده* وفى ايّام الملك المظفّر سيف الدين قُطُزْ من بعده* وجاء الملك الظاهر فما فكّر فى هذه المصلحة العظيمه* واعتقد انّها لدعائم الملك مقيمه* وما كان فى ولده الملك السعيد ما يحصّل له هذه القوانين* ولا ذهن يفهم اقامة هذه البراهين* ولمّا جاءت الدولة الشريفة السلطانيّة ما غاب تلحّظ [53] ذلك عنه* وادّخره fol.53 لوقت ما كان بدّ منه* فلمّا اقبلت السلطنة الشريفة الملكيّة الاشرفيّة الصلاحيّة وجاءت بكرامات الكرم* ومعجزات السيف والقلم* ومهّدت الامور احسن التهذيب* ورُتّبت القواعد الملوكيّة اعْظم ترتيب* وفتح الله لها كلّ عاص من الحصون* واباحها من الممالك كلّ مصون* وحكّمها فى السهول والحزون* واتاه الله نصرا ما اعطاه لمن تقدّمه فى اقصر مدّة انّما امره اذا اراد شيا أن يقول له كُنْ فيكون* واستقرّت القواعد على اجمل حالات السكوت والسكون* وعلم كلّ اناس مشربهم* وكلّ قوم مسربهم* وعرف كلّ احد قَدره* وما بقى لمتجنٍّ ولا لمتجنّن قُدره* وتقسّمت الفكر الشريفة فى مصالح البلاد البعيدة والقريبه* واكثر البريد سُراه وتأويبه* واتّسعت المملكة الى اقاصى بلاد العجم [54] وبلاد الروم* وما لتلك fol.54

النهار بسواد الليل أحكم الحاكمين* والحمد لله رب العالمين*

مُتكَرّم يهَبُ الحصون مع القلا ع بكُلّما فيها ومنها
ويَرى له الذكرَ الجميل مخلّدا ومعوّضا عنه وعنها
كم رامتِ السُّحْبُ الهواطلُ ان تكو ن كراحتَيْه فلَمْ تكُنْها
ومن الحصونِ الشامخاتِ له العطا ء يُعابُ جُودٌ لَم يزِنها
لا تُدرَك الاملاك فى احسانه ونوالِه إنْ جاد كُنْهَا
صان الإلهُ به الممالك كلّها فَسِوَاهُ يوْما لم يصُنها

ذِكْر تدبير ملوكىّ

اعاد بهجتَه* واراح به مهجتَه*
واوضح محجّته*

وذلك انّ المكاتبات السلطانيّة كانت لها حُرمة فى قديم الزمان* وانّها لا يظفر بها الّا ذو حظّ عظيم من الملوك
fol.52 الاكابر واعيان الاعيان* وتُورّثُ للاعقاب* [52] كتوريث الانساب وان تطاولت الاحقاب* وتُدّخَر للفخار* ويفتخر كلّ بذلك الادّخار[1]* فلمّا انقضت الدولة الصالحيّة وباشر الملك المُعِزّ ايبك التركمانىّ سهّل الامور* ولم يشاحّ[2] فى مخاطبة لامير ولا مامور* ولا النعوت فى مكتوب ولا منشور*

---

[1] mskr. الأَدّخار [2] mskr. يُشاحج

النضيد النظيم* وذلك عليها وعلى ما فيها وعلى ما بها
وعلى ما لها وعلى ما عندها* وعلى ما استودعتْ غورها
ونجدَها* وبه استتبعت رجالها وجندَها* ما تُضَمّ عليه
اطرافها من مَصون ومخزون* ومحزور ومعدّ ومعدود ومكيل
ومَوزون* فليمرّد صرحها* ويحفظ سرحها* [50] وليجعلها fol. 50
بالعمارة محسّنه* وبالصون والحفظ من النوائب محميّةً ومن
الحوادث محصّنه* ولتكن بالتجديد والتشييد مفتقده* وبكلّ
مبرّة كثيرةٍ ودخيرةٍ كبيرةٍ منقدةً انواعَ الاستبداع المنتقاة
والمنتقده* وليأخذ كتاب هذا التمليك بقوّه* وليلزم تلاوة
آى الشكر كلّما سمع آياته المتلوّه* فهذا إنعامٌ اذا نُشرتْ
صحف المناشير بالاقطاعات* طوى بما لهذا الملك من
الانتفاعات* على كلّ احسان حسن* وإن كتب انّه تقليد
نحقّ ان هو تقليد لأعظَم المِنَن* والله يجعل هذه القلعة
المصونة له وبه أُفُقَ انوآءٍ وأَنوَار[1]* ومنازل[2] سرور لا منازل
سرار* والخطّ الشريف السلطانى أعلاه الله أعلاه حجّة
بصحّة هذا التمليك المعيّن الموصوف* وبه قد اصبح حقّا
واجبا وما هو الّا معروف بانّه صدقة ومعروف* وليثبت
[51] من ذلك بالدواوين المعمورة بمصر والشأم ما ثبت fol. 51
فى صحفٍ مكرّمة عند الكرام الكاتبين* واسجله فى بياض

---

[1] mskr. وَأَنْوُر

[2] mskr. وَمَنَازِهِ

المومنين* لا يعترض فى يقينها شكّ فى اليوم ولا فيما بعد حين* يولّى فيها ويعزل* وينزّل ويُنْزل* ويتصرّف فى رَبَضِها وقُلّتها* وكثرتها وقِلّتها* وبلادها وموادّها* وطُرقاتها وجوادّها* كما كانت مستقرّة بيد الامير بدر الدين بيليك الخزندار الى آخر وقت استيلآئه على جُملتها وتفصيلها* وتفريعها وتأصيلها* جاريا من الاستحواء والاستحواذ[1] فى تملّك هذه على احسن عاده* وان كان قد مضى بدر فانّ لهذا من نعته بدرا وانّ له من اسمه بدرا وزياده* ليصح هذا التمليك فى الاستيلاء والنفاذ[2] كانّه ذلك التمليك* ويقول استحقاق هذا الاسم المبارك عن المملّك الماضى لو كان بى درا ما قال الّا بيدرا ولم يقل بيليك وكيف وهذا fol.49 الامير بدر الدين بيدرا هو [49] ذو الفضل الباهر* والفعل الماهر* وفى مصالح المسلمين ذو الجفن الساهر* وله التميّز بالحديث على الخواطر مكاشفةً واين اصحاب الباطن من اصحاب الظاهر* فليتصرّف فيها تصرُّف المُلّاك فى املاكهم* ويسْمو[3] بتملّكها[4] اذا سما الاولياء بالاقطاعات من سلاطينهم واملاكهم* فقد وجب تمليكها له وملكه لها وجوبا شرعيّا مستوعبا بالمعرفة والايجاب والقبول والتخلية والتسليم* وصار ذلك حقّا مرعيّا يتناسق فى التحكيم والتحتيم تناسُق العقد

---

[1] mskr. والاستحواد (ح) [2] mskr. وَالنَّفاد [3] mskr. وَيَسْمُوا [4] بِ av K.

من جميل تصرّفه وتأنّفه وتعطّفه شاهده* والرعيّة فى كنف صونِهِ وادعه* وحمائم الاقلام والاعلام بالثنآء عليه ساجعه* وما تلتْ الرقابُ من اعداء الدولة من سيوفِهِ الحديدَ الّا وقدْ تلا[1] لهم النصرُ عليهم اذا وقعتْ الواقعه* فلهذه الموادّ التى لا يجزيها الّا ما هو لها من احسان مُوَّاتٍ ومناسب* ولها من جزيل الإنعام الجليل مُحاسن ومحاسب* اقتضى شريف الاختصاص ان يكون [47] الكرم على قدر fol.47 الاكارم* وعلى قدر اهل العزم تَأتى العزائم* وبحسب الاجواد يكون الجود* والأَجَم انّما تكون بحسب الأُسود* وما اوكار الحمائم كأوكان النسور* ولا منازل النجوم كمنازل البدور* فلذلك خرج الامر الشريف العالى الابرح يورِث[2] الممالك* ويجود بالحصون والقلاع وما أَشبه ذلك* ان يجرى فى ملكه* وانْ ينضَّد فى سلكه* قلعة الصبيبة المحروسة وخاصّها المضاف اليها على ما كانت عليه بيد الامير بدر الدين بيليك الخزندار الظاهرىّ بما جُمعتْ عليه اسوارها* وما حوتْه اقطارها* وما لبلادها المعروفة بها من حدود معروفه* وجبالٍ مرفوعه* وخيرات موضوعه* وانهار مصفوفه* وما تشتمل عليه من مصاعد ومهابط* ومرابع ومرابط* ومعطّل [48] ومزْدرع* ومفرّق ومجتمع* تكون له خالصة من دون fol.48

[1] mskr. تَلَى   [2] mskr. لَابَرَحَ يرث

وعدوى فتكات ما قابلت وجه عدوّ الّا وسمت* وجدوى حُرمات ما سامها احد ولا ساماها الّا وسمت* وحياطة fol.45 [45] ما قطّب حادث الّا بسمت* ولا اعترضها دآء كارث الّا حسمت* ولا استنشق ريّاها نصر باعث الّا نسمت* والذى هو قُطب رَحا كلّ حرب زَبون* وواسطة عقد الاولياء الثمين ودرّة المصون* وانسان عين الملك الذى كم اقرّ بحسن التماحِه انسان وكم قرّت به عيون* والذى جمع مع شدّة الباس اللّين للناس* والى تَرف ما تحت القباء شظفَ ما تحت لباس البلاس* والى الجهاد التّهجّد* والى التُّؤدة التودّد* والى الإيعاز بالتجريد الإمتياز بالتجرّد* والى الكرم الكرامه* والى جميل الوساطة جمال الوسامه* فكم شكرتْه فى النهار حرب وحمده فى الليل مِحراب[1]* وكم أثنتْ على سيفه كتيبة وعلى قلمه كتاب* فهْو المشكور فيما باشَر من الامور وفيما ولى* وهو عند الخليقة ولىّ لسلطانِه وعند أُولى fol.46 [46] الطريقة والحقيقة لله ولىّ* كم ابهج العلياۤء توقّلُه* وكم تنقّل فى منازل شرفٍ يسمو على تنقّل البدور تنقّله* وكم شكر آخِر تصرّفه مُهِمٌّ[2] عظيم ما أرضاه عنه تحوّله* وتَرفّع منه الى ما هو أسْمَى منه فكما شكره من ذلك آخِرهُ شكَرَهُ من هذا أوّله* فالجيوش لبشاشته حامِده* والممالك لحسن ما تُشاهده

---

1 mskr. مَحْراب   2 mskr. مُهْمٌّ

والانواع* وخوّلت كلّما يترفّع القلمُ المُخوّلُ به والمخوّل له عن مجاراة قلم الجود بالاقطاع[1]* نحمدُه حمدا يُحسن الكرامُ الكاتبون له الاستماع* ونشهد انْ لا اله الا الله وحده لا شريك له شهادةً لا ارتياءَ فى مقالها ولا ارتياع* ونشهد ان محمدا عبده ونبيّه الذى كرّم الله به مَن اطاع وندّم من اضاع* صلّى الله عليه وعلى آله وصحبه صلاة حسنة الاوضاع* جميلة الابتدآء والابتداع* يتساوى فى تبليغها مَن قسّم او اشاع[2]* وبعدُ فانّ خير النعم نعمة تبقى للاعقاب والذّرارى* وتدوم هِدايتها دوام الانجُم الدرارى* وتتسامى [44] تسامى fol.44 المُنْعَم[3] بها فى مُرتقَى صعوده* وملتقى سعوده* ومنتقى احسانه وجوده* اذ على قدر الهمم يكون التحويل والتخويل* وعلى قدر النفس النّفيسة تكون العطاء الجزيل والصنْع الجميل* واحسن الاحسان ما دام* وأجلّ الجودِ ما توفّرت منه الاقسام لذوى الحظوظ والاقسام* ومَن تكون النجوم الزاهرة من عداده* والبحار الزاخرة من موادّه* فأهْون ما عليه انّه يجود بكوكب دِرّىّ وعِقد دُرّىّ لسلمان بيته وأُسامة تلاده وارتياده* ولمّا كان الجناب العالى الاميرىّ الولدىّ البدرىّ بدر الدين بيدرا الملكىّ الاشرفىّ نائب السلطنة الشريفة أجلّه الله له حقوق كرُمت* وخدمة عظمت*

---

1 mskr. بالأَقطاع   2 så K; mskr. urspr. شاع   3 mskr. النِّعَم

fol.42 او ما هو فى ارآئه كامل* كلّ ذلك فيه وعنه [42] والحمد لله قد ثبت وشاع وذاع* او ما هو متعبدّ* او ما هو من غير حاجة الى اوليآئه متودّد* او ما هو لمصالحه بنفسه متفقّد* او ما هو ذو ذهْن متوقّد* او ما هو عظيم الاستطلاع*

سُبحان مَن جمَعَ الجميع بواحدٍ   وٱلأَشرفُ ٱلسلطان ذَاكَ ٱلواحِدُ
وبه تَخصَّص وَحْدَه مُتَفرّدًا   مَا إِنْ لهُ فى كُلِّ ذلك جاحِدُ
فٱللهُ يُبْقِيهِ لِمُلكٍ ما لهُ   أَحَدٌ سِواهُ مُساعِفٌ ومُساعِدُ
ويُدِيمهُ[1] لِلْمُسْلِمين فَإِنّه   لَهُمْ مع المَلِكِ ٱلعَظيم ٱلوالِدُ
يُرْبى عَلى جُودِ ٱلأَكارمِ جُودَهُ   أَوَمِثْلُهُ[2] فى ذى البرِيَّة جَائِدُ

اقتضى حُسْنُ جزآئِهِ* وشريفُ عطآئِهِ* لأَخَصّ اوليآئه* ان خصّص الامير الكبير بدر الدين بَيْدَرًا نائب السلطنة الشريفة بعطآءٍ يبقى للْأَبَد* ويدوم للْاعقاب دوامَ لُبَد* اذ هو واسطة قلادة الاوليآء الخواصّ* والذى له دِين وخير
fol.43 ومعروف وبِرّ مع كفاية يتعيّن لها الاختصاص* [43] وخرَج المرسوم الشريف له[3] بتمليك قلعة الصّبيبة المحروسة وما معها على ما شُرِح فى التقليد الشريف بها

وهْو

الحمد لله ذى النّعم التى

اجملَت للحظوظ الارتفاع* واحسنَت فى التخصيص بالاجناس

---

[1] mskr. وَيُدِيهُ [2] så K; urspr. اَوْ مِثْلُهُ [3] الشريف له tillagt av K.

عَليكُمْ قَـدْ طَوَّحُوا جَوْهرًا ودِرْهمًا نـثْرًا وديـنَـارًا
فـقَـايِسُوا بَيْن الّـذِي قُلْتُهُ وبَين ما قد قيلَ أَخبَارًا
وسَلِّموا للْحقّ هـل مثْلُـهُ مِمَّن مضى سار كما سَارًا
اوْ صار فى أَيَّامِهِم مثْلُ ما بقُـوَّة الـلـه لَــهُ صَارًا
لا زالَ يُخْلى مِنْ حُصُونِ العِدَى بـالـسَّيـفِ أَوكانًـا وأَوْكَارًا

ذكر تمليك قلعة الصُّبَيْبَة fol.41

وما هو مُضافٌ اليها للامير بدر الدين بيدرا الأَشرفىّ نائب السلطنة الشريفة

ولمّا كان مولانا السلطان خلّد الله سلطانه قد جبله الله على مكارم الاخلاق * وشريف الشيم وكريم الاعراق * وجمع له ما لا جمعه فى سواه من الملوك من كرم بكلّ نوع من الانواع * حتّى بـالممالك والمدائن والحصون والقلاع * وتكرّم حتّى بتمليك ذلك اذ جلّ عطاؤه عن الانعام بإقطاع[1] * واذا كان الكرم طِباعا فأُكرِم[2] بها من طباع * وكلّ شىء للكرم بمنزلة الاتباع * فهلْ يقدر مُعاند يقول إنّه ما هو كريم ولا هو حليم ولا رحيم ولا هو شُجاع * او ما هو متحفّظ * او ما هو متيقّظ * او ما هو متلحّظ * او ما هو متلفّظ * كلّ ذلك فيه كلمةُ اجماع * او ما هو عادل * او ما هو فى نفسه فاضل *

---

1 mskr. بأَقْطاع 2 mskr. فَأكرِم

الشهيد ما عرّض نفسه لذلك* ولا سلك تلك المسالك* ولا جعل صيده الّا الملوك والممالك*

ما يَدَّعِي ٱلسلطان إلّا لِمَنْ   يكون أَعْلَى[1] منه مِقْدَارَا
والأَشرَفُ السُّلطان من دونهِ   قد خُلقَ العالَمُ أَطْوَارَا
لأَجْلِ هذا ما رَمى بُنْدُقًا   ونَالَ بالجارِح أَوْ طَارَا
وقال هذا الحِلّ لا بندق   هوىْ به الطائر او طارا
ولَيْسَ بٱلوَاجِبِ ذَاكَ[2] الّذى   يُسْمِيهِ[3] بٱلوَاجِبِ من مَارَا
حَاشَاهُ مِن تبديل أَقْواسِهِ   أَو يُبْدِل الاوتار أَوْتَارَا
أَو يَزحَم البندقَ نُشّابَهُ   أَو يغتدى جارًا له جارا
وكيف بالطِّين يُرَى رَامِيًا   مَن نَصلُهُ يَقدَحُهُ نَارَا
ومَن يكُنْ مِنْ ذَهَبٍ نَصْلُهُ   لا يَرْتَضِى طينًا وَفخّارَا fol.40
وكيف يرمى بُندقًا مَنْ لَهُ   مجانِق تَصْرَع أَسوَارَا
بكُلّ ذى سَهْمٍ لَهُ كِفّة   تهتِك للكُفّارِ أَسْتَارَا
مِن أَرضِ مِصرٍ لَم يَذَر مِنْهُمْ   لِلرُّومِ دَيَّارًا وَلا دَارَا
قد صُرعَتْ عَكّا وَجَارَاتُهَا   للْبَحْرِ فٱلبَحر وما دَارَا
فى جفّةٍ تسعَ قلاع رمى   وكم رَمى كُرْجًا وتاتارَا
فمَن رَمى مُصطَحِبًا مِثلَ ذا   مُدْنًا وأَمْصَارًا وأنصَارَا
مَا بَرزتْ[4] منْ قَبلهَا مِثْلُهَا   عمَايِرًا أَفنَتْ وأَعْمَارَا
لَيْسَتْ كبَرْزاتِ مُلُوكٍ مضَوا   بطائر كم بشّروا جَارَا

---

1 mskr. أَعَلَا   2 mskr. ذلك   3 mskr. يُسمّيه   4 mskr. بَرزَ

لها غازيه* فأشبع من هذه سناقرَه* وبُزاته وشواهينه
وصقورَه* كما أشبع من تلك ضوارِيه وفهوده وسهامه ومطابخه
وقدورَه* فأرضى الجميع* وقالت الاجساد ما هذا ربيع للخيول
المطهّمه* بل [38] هذا للاجسام المنعّمه* والارواح المكرّمة fol. 38
للربيع* وعاد وقد تفاخرت عطاياه هى وأزاهر الرياض
فخرتْها عطاياه بكل إحسانٍ جليل* وقال الانصاف اين
جديد هذه الاقمشة من مقطّعات النيل* ودخل الى قلعته
المحروسة فى يوم الاثنين ثانى عشر ذى الحجّة ثمّ توجّه
خلّد الله سلطانه الى جهة الاهرام للتصيّد فى تلك الجهات*
واغتنام فُرص القنص فى تلك التنزّهات* وذلك فى يوم السبت
سادس المحرّم واقام الى يوم السبت عشرين محرّم وعاد وقد
ارضى الجوارح بالاجراح* والخوارج[1] من خلَعِه ومواهبه
بصنوف من السماح* وعُرض على مولانا السلطان[2] خلّد
الله سلطانه رَمْى البندق فأباه* وشرفت نفسه عن انْ
يصحب اراذل الرُماة* او ان يقول لصغير المقدار يا كبير*
او ان يحمل أحد له طائرا به الى ادّعاء الى احد يشير* او
ان [39] يتّخذ ذلك هزُوءًا ولعِبا* او ان يهزّه اصراعُ طائرٍ fol. 39
طربا* او ان يقول فلان يَقطع سَبَقِى* او انا وفلان فى نسبة
غير نسبته الى سيّد الملوك والده نلتقى[3]* اذ كان والده

---

[1] mskr. والجوارح [2] على مولانا السلطان tillagt i marginalen av K.
[3] mskr. نَلْتَفِى

شيئًا على صلاة الجمعة والتنسّك بجامعها المبارك* وليكون فى هذه الحسنة ممّن شارَك* ثمّ خرج الى جهة المينا فشاهد امورها ومصالحها* ولاحظ مهمّاتها ومناجها* وامر فى ذلك بما امر* ورأى انّ التخفيف عن الرعيّة وعن الثَغْر من جملة سَدّ الثُغَر* وانّ اقامته به ولَوْ يوما مُجحِفٌ باحواله* وباَمواهه واموالِه* فخرج على حاله وعاد الى مخيّمه المنصور* وشرع فى تفرقة الإنعام بكلّ ميسور* فأَعطى من الاقمشة المُذّهبه* والتعابى المغربه[1]* والسواسى الحرير* والبدلات التى كأنّها زَهر الربيع النضير* ما ارضى كلّ امير* ومقدّم كبير* وصاحب خدمه* وولىّ نعمه* حتّى صار عند كلّ منهم من ذلك ما لا عند تاجر كبير متكسّب* واكثر ممّا فى fol. 37 خزانة ملك [37] فى الجمع متسبّب* ورسم خلد الله سلطانه للأمراء والمقدّمين وغيرهم فى التوجّه لاقطاعاتهم* وتربيع خيولهم* فتوجهوا وبقى فى جماعة من خواصّه المقرَّبين* وذوى خدمته المخلصين* وكانت الجوارح قد تألّمتْ من تخصيص الوحش بالاصطياد دونها* وسألته فى انّه لا يديم صَونها* وانّه أَحْسَنَ الله عَونهُ بحُسنِ عَوْنِها* فعدّى الى جهة ابيار وغيرها لاصطياد الطير* لينالها ما نال الغير* ولانّ هذه من بلاد العدوّ آتيه* فهى أحقّ بان تكون جوارحُه

---

[1] mskr. المغرِبة

وحتّى ما بقى شهم الّا وعليه تشريف عديم المثال* ولا سَهْمٌ الّا وقد غزا الغزال* واستمرّ على ذلك فى كلّ يوم حلقة يجمعها واموال يفرّقها* ومهامهُ[1] يطرقها* ومناهج غير مسلوكه بحوافر خيله يطرّقها* حتّى وصل الى تُروجة وكان الصاحب الوزير شمس الدين قد توجّه الى [35] اسكندريّة لملاحظة fol. 35 امورها* وبذل الجُهد فى تدبيرها* ثمّ انّ مولانا[2] السلطان توجّه من تروجة الى جهة اللِّيونة وقرب وقت العيد فاقام خلّد الله سلطانه هناك شعاره* وبذل مبارّه* وصلّى ونحر على أتمّ ما يجب وينبغى فى مثل هذا العيد من التهانى بالكوسات الشريفة المستصحبة واحضار الخطيب والمنبر واظهار التقديس وتهليل والتكبير والتمجيد* وتفرقة الأضاحىّ حتّى للقريب من الاولياء والبعيد* وانفصل هذا اليوم السعيد* عن سَعْيٍ حميد وتدبير رشيد* رأى مولانا السلطان[3] انّه لا بدّ لثغر الاسكندريّة منه من حظّ يتنوّله* وفخر يتخوّله* وتدبير به يتحصّن* ونظر شريف به منه يتموّل ويتموّن* وليتسامع الاعداء بانّ سلطان الارض لا يشغله شىء عن تفقّد ثغوره* وانّه بنفسه الشريفة يباشر جميع اموره* فقصد جهة [36] الثغر فى يوم الجمعة رابع عشر ذى الحجّة فما قدّم fol. 36

---

1 mskr. ومَهَامِهَ 2 ان مولانا tillagt i marginalen av K.
3 مولانا السلطان saknas i mskr.

أُرائهم* وتنافُر أُودائهم* من اكابرهم وامرائهم* وانّ الفرنج رُبّما كادوا* وانّهم ربّما يخطر لهم تحرُّك يقال به انّهم ربّما عادوا* ورأى مولانا السلطان خلّد الله ملكه كشف الثغور لا على انّه محتفل لأجلهم* ولا انّ عنده توهّم من مثلهم* فتوجَه للصيد فى جهة البُحَيرَة واظهر من الاحتفال بهذه الحركة ما لا سُمع[1] انّه احتفل ملك من قبله بمثله* واستصحب من الخزائن ما اثقل الكواهل بنقله* وتوجّه فى يوم الخميس حادى عشرين ذى القعدة فخيّم بجهة الاهرام حتّى تكامل الناس فى البحر والبرّ ثمّ رحل متوجّها الى جهة الطَّرَّانة ودخل الى وادى هُبَيْب مفوّزا ومتصيّدا فسارعت الى تلقّيه غزلان تلك البيد* [34] وتمنّت الشمس اذ هى تُسمى بالغزالة انّها تصير فى جملة ما يصيد* وقال له كلّ قريب[2] من اقتناصه متباعد* وكلّ غائب منها وشاهد* fol. 34

وإنّ دَمًا أَجْرَيْتَهُ بِكَ فاخِرٌ   وإنّ فُؤادًا رُعْتَهُ لَكَ حامِدُ

فحصل لـه فى تلك الجهة من الصيود ما خالف المعهود* وكثّر العطاء والتشاريف على ذلك حتّى استغاث الكرم والجود* وما بقى من لا احضر من صيده المذبوح* والبس[3] خلعة كانّما نسجت من المسفوك من دماء تلك الوحوش والمسفوح*

---

[1] mskr. سَمِعَ   [2] mskr. قَرِيبت   [3] mskr. وَالبِسَ

الهفوات* والتغاضِى عن الزلّات* والاقتناع من الطاعة بما هو آت* وكتب الى امير الركب والى الامراء المجردين معه بانّ تضرُّعَ الشريف الامير نجم الدين ابى نُمىّ قد قُبِل [32] وتوسُّله قد قوبل بالحلم وانّه يعامَل بما يجب ولا يحرّك fol.32 ما سكن ولا يكن فى السرّ الّا ما فى العِلن وسُيّرت النجّابون مسرعين لِئلّا تحصل بادرة وجهّز الفقيه شرف الدين ابن القسطلّانىّ وقد نجحتْ مساعيه وقُضى كلّما توجّه فيه وكتبت مراسم الشريف ابى نُمىّ بما له فى الديار المصريّة وغيرها من إقطاعات[1] ورسوم وأُفرج عن ذلك ورُسم باطلاق كلّما جرت العادة به ان يُحْمل من جهة اليمن الى مكّة شرّفها الله من مالٍ ونفقات وخلع ورُسوم وشموع وبخور وما جرت العادة به

ذكر توجّه مولانا السلطان الى الصيد المبارك فى جهة البُحَيرَة ودخوله الى الاسكندريّة لكشف امورها

ولمّا تواصلت الاخبار من جهة بلاد الشرق وبلاد الروم [33] وجميع الجهات بسكون حركات التتار ودخولهم الى مشاتيهم fol.33 واختلاف كلمتهم* وتبدُّد جمعهم وسُوء صُنعهم* واختلاف

---

[1] mskr. أَقْطاعات

له عادة بحضوره الى هذا الموضع الذى جلس به هذه الجلسة هو وأولاده وأقاربه وانّما فعل ذلك خدمة لاقامة دعوة مولانا السلطان خلّد الله ملكه وحضر قاضى مكّة الشريفة والفقهاء والعلماء والقراء والصالحون والمجاورون وكتب مَحْضَر بهذه الصورة التى جرت وأُخذ فيها خطوط الجميع وضُربت السكّة بالاسم الشريف السلطانىّ وعاد من جهته الفقيه شَرَف الدين ابن القسطلّانىّ يحثّ السير فوصل فى ثالث عشر ذى القعدة وصادف الركب الشريف فاستصحب مطالعةً من الامير بدر الدين بَكْتُت[1] العلآى امير الركب بهذه [31] الصورة ويَستخرجُ[2] الأمر الشريف فيما يعتمده وحضر الفقيه شرف الدين ابن القسطلّانىّ بين يدى مولانا السلطان وأُحضر مطالعة الشريف الامير نجم الدين ابى نمىّ والمحضر المشار اليه وأُحضر عِدّة كُتب الى الاكابر من الامراء وإلى نائبِ[3] السلطنة الشريفة والى الصاحب الوزير شمس الدين يستشفع ويتوسّل وبهم الى مراضى مولانا السلطان يتوصّل[4]* ومن جميع الذنوب المنسوبة اليه يتنصّل* وأنّه يسيّر اولاده وتقادمه ويحضر بنفسه طائعا مسارعا سامعا خاشعا خاضعا فجرى مولانا السلطان على عادته فى الصفح والعفو والحلم والرحمة وتناسِى

fol. 31

---

[1] mskr. يَكْتُت [2] mskr. وَيَسْتَخْرِجَ [3] mskr. نَايِبُ
[4] mskr. ويتَوسَّل

وأُحضر من الشريف ابى نُمىّ كتابا مضمونه الضَراعة والخضوع والاستكانة وطَلَب العفو ويُذكِّر[1] تنسّبه الى رسول الله صلّعم وبمن عنده من العِتْرة [29] النبويّة من آل* وحُرَم وأَطفال* fol. 29 وذُرّيّة ما منهم إلّا مَن يقول بجَدِّى أُحسّب* وبالنبىّ صلّى الله عليه أتقرب وأتنسّب[2]* فكتب اليه فى جواب ذلك كتابٌ عُدّدتْ فيه ذنوبه وما صدرَ منه وما سيدهَمُه مما يعلمه وأنّه لا تحميهِ قفار* ولا تُنجيه[3] أولياء ولا أنصار* وسُيّر الفقيه شرف الدين ابن القسطلّانىّ اليه مُجِدّا والركب متجهّز ورُبّما مبرّز فوصل اليه فى ثمانية عشر يوما فوجدَهُ فى منزله فى بَطن مرّ وذلك فى ليلة الجُمُعة عاشر شوّال فأفهمه الصورة وأعلمه الحال والمستقبل والمَآل[4] فلمْ يلبث ان جمع عشيرته وأولاده وأهله وجميع قُوّاده وركب فى وقته وساعته وحضر الى مكّة شرّفها الله ودخل هو وجميع اولى حَلّه وعقده واولى بأسه وكلّ فصيلته[5] الذين يُؤْويهم[6] وقبيلته الّذين[7] يقولون بقوله [30] ويرضون بفعله وحضر تحت المنبر وطلع الخطيب fol. 30 فى يوم الجمعة عاشر شوّال فخطب ودعا لمولانا السلطان بمفرده وتَرحّم على السلطان الشهيد ودُعى بذلك على زمزم ولم تجْر

---

1 mskr. وَيَذْكُرُ, urspr. وَيَذْكُر, det övriga av K.
2 mskr. وَأتَسَبَّبُ, det första ب på en radering. 3 mskr. تَنجيه
4 mskr. وَالمَآل 5 mskr. فَضِيلَته 6 mskr. يُؤْويهم
7 mskr. اللّذين

كَرِيمٌ شُجَاعٌ عـادِلٌ مُتَوَرِّعٌ   حَلِيمٌ عَلِيمٌ راحِمٌ مُتنَسِّكُ
فَلا زال فى عِزٍّ ومُلْكٍ وبَسْطَةٍ   بِهِ ٱلحقُّ يُحْيَى[1] وٱلأَباطيلُ تُهْلَكُ

ذِكر طاعة الشريف الأَمير نَجْم الدين
أَبى نُمَىّ أمير مكّة شرّفها الله
ودخولِهِ[2] فى المراضى الشريفة السّلطانيّة

قد ذكرنا حديث توجُّه الركب الحجازىّ وتجهيز الشريف الامير السيّد عِزّ الدين جَمّاز امير المدينة الشريفة النبويّة صلوات الله وسلامه على ساكنِها [28] وما عومل به من fol. 28 تقديم وما أُوتى من فضلٍ عظيم ومَن توجّـهَ مِن الامراء والعساكر فى هذه السنّة صُحبة الركب وكان الشريف الامير السيّد نجم الدين ابو نُمىّ امير مكّة شرّفها الله لمّا فهم حديث الشريف الامير عزّ الدين جَمّاز وأنّه بٱلابواب السلطانيّة قد أحسنَ المهاجرة وأطالَ المجاوَرة خاف مَغبَّة ذلك وأنّه سَيأْتيه بما لا قِبَلَ له وكلّما يقضَى بانقطاع سببه فجهّز الفقيه شَرَف الدين ابن الشيخ قُطب الدين ابن القسطلّانىّ رسولا وصحبته نجّابين فوصل وتسبّب وتشفّع وتحيّل حتّى أُحضر بين يدى مولانا السلطان وسأل لمُرسِله العفْو والصفْح والحلْم

[1] mskr. يحيي   [2] mskr. ودُخُولهُ

خُطاه* والحسنات تقول سبحان من [26] أَعطاه* فٱنتعش fol. 26 بنظرِه كلّ مريضٍ كانت وَهَتْ منه القوى وٱبتهجِ* وقال لسان حالِهم ومريضٍ أنت عائده قد أَتاه الله بالفرج* وركِب هو ومولانا الخليفة وعادا من باب النصر الى القلعة المحروسة وفُرّقَت الصدقات فلا مكان الّا وبه مبرّة مبذوله* وصدقة مقبوله* وتفقّدات جميله* فكم مستور وصل اليه عطاء مستور* وعطاء موفور* وشمل جماعة من الفقهاء والمستحقّين من ذلك ما سَدَّ خَلّتهم* ورفع بذِلّتهم* وكتب مولانا السلطان الى دمشق بعمل مثل ذلك حتّى لا يخلو[1] مكان من ترحُّم على والده الشهيد وتذكُّرٍ لأيّامه* وتقلُّب بعد موته فى انعام ولده وانعامه* فعُمل ذلك فى الميدان الأَخضَر ونُصبت الستور[2] من الخيام وَنوبيتَات الخيام السلطانيّة وبُسط الميدان ووُقدت الشموع واستكثِر من [27] ذلك ومُدّت الأَسمطة ووُسع فى ذلك fol. 27 وحضر جميع مَن تَعيّن حضوره واقام ذلك ثلاثة ايّام والأَيدى ترفع والإجابة تسمع

فَفِى كُلِّ أَرْضٍ رَحْمَةٌ مُستَمِرَّةٌ عـلَـيـهِ وَبِرٌّ دائمٌ لَـيْـس يُـتـرَكُ
وذلك بٱبنٍ شَرَّفَ ٱللّٰهُ إِسمَهُ وأَعْطاهُ مـا لم يُـعـطَـهُ مُتَمَلِّكُ
صَلاحُ بِلادِ ٱللهِ وَٱلخَلقِ كُلِّهم ومَن شَأْوُهُ فيما ٱنتَحَى لَيْسَ يُدْرِكُ

---

[1] mskr. يخلُوٓا

[2] mskr. ٱلشُّتُور

الأُلوف وجميع الامراء الخواصّ والامراء اصحاب الوظائف من الاستان داريّة والحجّاب وغيرهم وكلّ مَن له خدمة يخدم بها السلطان ومُدّت الاسمطة فى كلّ مكانٍ * وأُحضرت كلّ جماعة فى إيوان * وقُسّم ذلك على كلّ مَن قُسم له فيه برزق من قاصٍ ودان * وتفُقّد من لا زاحَم فى مكان * وأُحيِيَت تلك الليلة كلّها لم تغمض فيها العيون حتّى الصباح ولا هجع فيها انسانُ انسان * ولمّا كان بكرة اليوم المذكور حضر مولانا السلطان خلّد الله سلطانه وصحبته مولانا الخليفة من جهة fol. 25 باب [25] النصر فى موْكب لو كان الشهيد رضى الله عنه رآه لَأعجبه * ولَراقهُ ما رتّبه ولدهُ نصره الله من بعده واستنخبه * ولمّا دخل هو ومولانا الخليفة جنّة القبّة المقدّسة وتلقّتْهما ملائكة الرحمة بالاكرام * وأَدّتْ الى مولانا الشهيد ما اهدياه له من التحيّة والسلام والاستسلام * فلو أنّ للمحراب لِسانًا لقال وقد جلسا به أنا عين الهُدى ومُقلة البلاد * وكيف لا ومن بياض ملبوس هذا السلطان الابيض وملبوس مولانا الخليفة الاسود قد حُزْت أُحسَن ممّا تحوزه العيون من البياض والسواد * ولما قضى مولانا السلطان من ذلك احسن ما يُقضَى * وافضى من ترحُّمه على والده احسن ما يُفضَى * قام وقام مولانا الخليفة فأراد مولانا السلطان عيادة مَن بالمارَسْتان من المرضَى * فدخل الى المارستان والملآئكة تكتب أَجْر

ذِكر احتفال مولانا السلطان بتمام سنة السلطان الشهيد رضى الله عنه

ولمّا كان ليلة الاثنين رابع ذى القعدة رسم مولانا [23] السلطان fol. 23 بالتوسعة فى الصدقات والهبات والمبرّات ورسم بالاستكثار من كلّ نوع من وجوه البرّ على اختلاف ذلك من أَسمِطةٍ فيها ما تشْتَهيه الأنفُس وتَلَذّ الأعين وصِنْوان وغير صنوان ومن كساوٍ[1] وجملة من الأموال ولمّا كان الليلة المذكورة اجتمع كلّ ذى أمر وإمرة وكل ذى مَنصب دينىّ ودنيوىّ وما بقى أحد من القضاة ولا العلمآء ولا الأئمّة ولا القُرّاء ولا الفُقهآء ولا اصحاب الزوايا ولا الصوفيّة ولا المشايخ ولا الفقرآء وتلقّاهم الصاحب الوزير شمس الدين بالبِشْر التامّ* والاجلال والاكرام* وأجلس كلّا منهم فى محلّه ٱللائق به واستُكثر من الشموع والوقود حتّى كاد الليل يصير نهارا* ولهبُ ذلك يُعشى ابصارا* ووُقِد من العنبر والعود ما كان دخانُه يتخيّل فى الجوّ سرابا ولو [24] تَجسّد جرى أنهارا* وفُرّقَت الرَّبعات* وتَقسّمَت fol. 24 لكّل[2] فرقة الختمات* وٱرتفعت الأصوات بالآيات المحكمات* وتجاوبت من جميع الجهات* وحضر الامير بدر الدين بيدرا نائب السلطنة الشريفة وجميع الامراء الأكابر من مقدّمى

---

[1] mskr. كسَاوِى

[2] mskr. كُلّ

ومن الامير شَاوربك بن كوبك ومن الامير خَلِيل بن بهَادُر ووصلت المكاتبات منهم بالعَجميّة ومضمونها التّرامى الى الطاعة وعرض نفوسهم على الخدمة الشريفة السلطانيّة ودخولهُم فى مراضيها وٱتّباع مراسمها وبذل الأَرْواح فى كلّما يرسم مولانا السلطان به وأنّهم تحالَفوا جميعهم على ذلك وصاروا كلمةً واحدة ويَدا واحدة على أعدآء الله والجهاد فى سبيله وأنّهم يحضرون الى اين يُرسم لهم به من الجهات فأنّهم ما لهم ما يعوقهم والبلاد بلاد مولانا السطان وجميعها فى قبضته وأَمرها وأَهلها تحت مراسمه ويسأَلون مناشير شريفة يتشرّفون بها ويتبرّكون بكراماتا ويسلّمون امرهم اليها ويستفتحون البلاد [22] بنصرها ويقبّلون الأَرض بين يديها fol.22 فأنّهم قد حُسبوا من جنود الله الذين فى خدمة مولانا السلطان ونُسبوا اليها وصاروا منهم وإليهم ولهم ما لهم وعليهم من الطاعة والانقياد[1] ما عليهم وأنّهم يساهمون العساكر المنصورة فى جميع ما بأيديهم وسيّروا جماعةً بذلك من قصّادهم وصحبتهم تقادم من خيول وغير ذلك وحضروا بين يدىْ مولانا السلطان فأكرمهم وحباهم وأكرم مثواهم وقبل تقادمهم وهداياهم ووعدهم بنُجْح ما سألوا فيه ووعدهم وعْدا سَيُوفِيه[2] وحصل الشروع فى نجاز كلّما ٱلتمسُوه وإنارة ما اقتبسوه

---

[1] mskr. والِأَنقياد

[2] så i marginalen av K; i täxten سيوافيه

وصلّى مولانا الخليفة هذه الجُمُعة إماما وأتمّ الناسُ به وقال جلالُهُ بِحرابى أَحْرَى بى وٱنقضى هذا اليوم عن [20] تعبُّدٍ fol.20 تامّ وخَير عامّ

ذُكْر متجدّدات فى جهة الروم وحضور قُصّاد من أُمرآئه وكُبرآئه بالسمع والطاعة

ولمّا كان شوّال من هذه السنة وصلت القصّاد من جهة الأمير فخر الدين بن قرمان والأمير سيف الدين ابن اشرف ومن اولاد الصاحب فخر الدين علىّ وزير الرّوم ومن امير الامراء عزّ الدين بك ومن الامير محمّدبك ابن البرواناه ومن الامراء اولاد خواجا يُونِس ومن الامير شمس الدين بن الحميد ومن الامير مُبَارز الدين امُوربك ابن عَلِىّ شير ومن الامير فلك الدين بن منْتشَا ومن الامير مبارز الدين قُتْعلى تلَاون ومن الامير مَحْمُودبك صاحب بنوكى ومن الامير مبارِز الدين اموربك صاحب كرذيَابُوك ومن الامراء اولاد الامير نور الدين ابن جاجا ومن الامير بهاء[1] الدين بولَاذبك [21] ومن fol.21 الامير يخشىبك بن قَرمَان أَخى[2] الامير فخر الدين ومن الامير سَهم الدين رضْوَان ومن الامير تاج الدين ابرهيم

---

[1] mskr. بهاء [2] mskr. اخُو

أيّها¹ الذين آمنوا صلّوا عليه وسلّموا تسليما* اللّهمّ صلّ على سيّدنا محمّد عَدَد كلّ مجاهد فى سبيلك* وصلّ على سيّدنا محمّد عدد كلّ من صَدع بأمرك وبَرْهَن بدليلك* اللّهم وٱرضَ عن الخلفاء الأربعة ذوى الفخار* أبى بكرٍ وعُمَر وعُثمن وعلىّ ذى الفقار* وعن السِبطَيْن والآل والأزواج والأعمام* وعن جدّنا العبّاس المستسقَى بوَجهه الغمام* اللّهمّ وأوزعنى شُكر نعمتك التى أنعمت علىّ وعلى والدَىّ* وأجبْ دُعـآئى² فى المُحسن الى الاسلام وإلىّ* السلطان fol. 19 الملك الأشرف [19] السيّد الأجلّ صلاح الدنيا والدين* سيّد الملوك والسلاطين* ملك الأرض سلطان البسيطة ابى الفتح خليل اللّهمّ سَخِّرْ له تأثيرات الفَلك* وٱجعله ملكا اينما سلك³* وأنزل اللّهمّ عليه نصرا تَفتح له ممالكُ الأرض أبْوابها قائِلة هَيْتَ لَكْ* اللّهمّ وٱجعل دار السلم* به دار الاسلام* ومنابر الخلافه* باسمه عظيمة الإنافَه* وٱنصر اللّهمّ جُندَه* وأنجز له وَعدَه* وٱرضَ عن والده السلطان الملك المنصور الذى جاهد فى الكُفّار جهادَه* إنّ الله يأمر بالعدل والاحسان وإيتآء⁴ ذى القربَى ويَنهَى عن الفحشآء والمنكر والبَغْى يعظكم لعلّكم تذّكّرون

---

¹ mskr. يآيّها ² mskr. دُعَآى ³ mskr. وَٱجعَلهُ أينَما سَلكَ مَلكُ
⁴ mskr. وَايتاي

لهجوم كتائبه* وما بقى إلّا المسارعة الى الفتوحات التى قد خبأها الله لجنوده ومواكبه* فٱغتَنِموا فُرصة الجهاد تحت عَلمه المنصور ولَدى سَعْيِه الميمون* فأنتم جند الله والله تعالى يقول وإنّ جندنا لهم الغالبون* عجّل الله لكم فتحا قريبا* وظفرا عُجيبا* وشكر لكم طاعةَ سلطان الإسلام سِرّا وتأويبا* إنّ احسن ما دَعى اليه الداعى* ووعاه الواعى* كلام من الى طاعته يَسْعَى الساعى* وقرأ إن تَنصروا الله ينصرْكم ويُثبّتْ اقدامكم* والذين كفروا فتعْسا لهم وأَضَلَّ أعمالهم*

ثمّ خطب الخطبة الثانية فقال الحمد لله مسهّل أسباب النصر والظَفَر* ومقرّب آماد الفتوحات لخير زمان كانَ ينتظر* والصلاة على سيّدنا محمّد خير البشَر* صلّى الله عليه وعلى آله صلاة متوالية فى العشايا والبُكَر* اِعلَموا وفّقكم الله يا أمجاد الإسلام وحُماتَه* ويا شجْعانه وكُماتَه* أنّ الله قد سهّل لكم نَصرا عزيزا فٱنتَهِزوا فى ايّام هذا السلطان فُرَصَه* وٱجْعلوا [18] بَشآئرَه تقصّ على البلاد قِصصَه* fol. 18 وأخلصوا النيّات فى الجهاد* وتَوافوا الى ميعادِ الظفر إنّ الله لا يخلف الميعاد* آمُرُكم وإيّاى بأمر بَدَأَ فيه بنفسه وثنّى بملائكته* وأَيَّهَ بالمومنين من بَريّتِه* فقال تشريفا له وتعظيما* إنّ اللهَ وملائكته يصلّون على النبىّ يا

وما بقى من لا استبشر بإكرام مولانا السلطان خلّد الله ملكه لمولانا الخليفة وابتهج*

ولمّا كان فى الجُمُعة الثانية خطب مولانا الخليفة وحضر على ما تَقدّم شرحُه فلمّا أُذِّن للجمعة وأُتى بٱلسُّنَّةِ[1] طلع المنبر وأُتى بالأَذان الثانى قام وقال الحمد لله الذى جعل لنا من لدنه سلطانا نصيرا* وكان فضل الله به على الإمامة والأُمّة [16] كبيرا* نحمده ونشكره ولم يزلْ محمودا مشكورا* (fol. 16) وأشهد ان لا اله الّا الله وحده لا شريكَ له شهادةً أحسنَتْ للْعقائد تبصيرا* ونشهد أنّ محمّدا عبده ونبيّه الذى أرسله الله بشيرا ونذيرا* وداعيًا الى الله بإذنه وسِراجا منيرا* صلّى الله عليه وعلى آله وصَحْبه صلاةً تُبوِّئُ فى الدنيا والآخرة نعيما ومُلكا كبيرا* أيّها الناسُ إنّ الجهاد قد جعله الله عليكم فرضا واجبا* وحتّمه عليكم حقّا ليس غيره به لكم مطالبا* فقال وجاهِدوا فى الله حقّ جهاده* وبالجهاد وطّنكم الله فى بلاده* وحكّمكم فى عباده* وقدْ رَزقكم الله سلطانا لا يَدّخِر عن نُصْرَة الدّين نفسًا ولا مالا* ولا عساكرَ ولا رجالا* وإذا نفر الى غزاة قال لكم نصرُه انفروا خفافا وثقالا* تنامون وهْوَ ساهِر الأجفان* وله مكايد فى الأعدآء تتجاوز [17] أقصى بلاد خُراسان* وقد مهّد بكُتبه البلاد (fol. 17)

---

[1] så urspr. i mskr.; بالَ sedan bortraderat.

ونزل فرسم مولانا السلطان خلّد الله سلطانه لقاضى القُضاة بدر الدين [14] الشافعىّ بالصلاة فصلّى بالناس الجمعةَ fol. 14 اذ امامة مولانا الخليفة ليستْ فى الامامة فى صلاة الجمعة محصوره* ولا على ذلك مقصوره* وقصد مولانا السلطان خلّد الله ملكه التبرُّك بمجاورته فى مصلّاه* وأن يكون تسيمه حتّى فى سجود الجباه* وقام مولانا السلطان خلّد الله سلطانه ومولانا الخليفة فعاد الخليفة الى رُكوبه من باب الجامع ودخوله من باب الساعات وعَوْده الى مكان استقرارِه* وفى خدمته جماعة مِن أولياء السلطان وأنصاره* وكان مولانا الخليفة هذا قد خطب فى الأيّام الظاهريّة وذلك فى يوم الجُمعة حادى عشر المحرّم سنة ستّين وستّمائة فكان بين الخطبتَين ثلثون سنة ولمّا نزل مولانا السلطان خلّد الله ملكه الى تمام سنة والده فى تُربته بالقاهرة على ما سيُذْكَر كان هو ومولانا [15] الخليفة جميعا* وعَظّم من قَدْره نزولا fol. 15 وطلوعا* وقعودا وقياما* وتفخيما وإعظاما* وشاهد النّاس منه للْمتّقين إماما* وقرأ القرّاء بين يديهما لقد رضى الله عن المؤمنين اذ يبايعونك تحت الشجرة وأنشد الشعراء من الوُعّاظ المراثى والمدائح* وشُرِفوا بالخِلَع وخُصّوا بالمنائح* وعاد الخليفة هو ومولانا السلطان الى القلعة المحروسة ودخل مولانا الخليفة من باب القلعة الكبير راكبا كما خرج*

سيد رُسُله وخاتِم انبيائه* صلّى الله عليه وعلى آله وصَحْبه عَدَدَ ما خَلق فى أرضه وسمآئه* أُوصيكم عبادَ الله وإيّاىَ بتَقْوى الله وطاعته* وأَنهاكم وإيّاىَ عن مخالفته* وأُصَلّى على نبيّه محمّد المبعوث برسالته* وأُرضّى عن خلفآئه الأربعة وعن آله وعِتْرته وصحابته* وعن جدّى العبّاس عمّ نبيّك وعن بنيه وأَبتهل الى الله فى توفيقى لِما يَجِب* وقيامى من طاعته بما يُحبّ* وأَسأل الله لسلطان الاسلام السلطان الملك الأَشرف صلاح ٱلدُّنيا والدين الذى عَضدَ الله به الخلافه* fol. 13 وجعلها عظيمة الإنافه* [13] أن ينصره نصرا عزيزا* وأن يفتح له فتحا وجيزا* ورضى الله عن والده السلطان الملك المنصور رضْوانًا تامّا* وأسأله له غُفرانا عامّا* اللّهُمّ وَٱنصُر عساكر المسلمين فى بَرّك وبحرك* وأَيّدْهم بنصرك* وأَلهِمْهم القيام بأَمر هذا السلطان وأمرك* إنّ أحسن ما وُعِظ به الانسان* كلام الرحمن* يا أيّها[1] الّذين آمنوا أَطيعوا الله وأَطيعوا الرسول وأُولِى الأمر منكم فإنْ تنازعتم فى شىء فردُّوه الى الله والرسول إنْ كنتم تؤْمنون بالله واليوم الآخر ذلك خيرٌ وأحسنُ تأْويلًا نفعَنا الله وإيّاكم وأَجزلَ لنا ولكم مِن ثوابه إنّ الله يأْمر بالعَدْل والإحسان وإيتآء[2] ذى القُربَى ويَنْهَى عن الفحشآء والمُنكَر والبَغْى يَعِظُكم لَعَلّكم تَذَكّرون

1 mskr. يَآءَيُّهَا   2 mskr. وَايتَاءِي

اليوم الطويل* فكم شيخ خُضِبَتْ شَيبَتُه بالدمآء* وكم طفل بكى فلَم يُرحَمْ منهُ عظيم ذلك البكآء* فشَمِّرُوا عن ساق الجِدِّ والاجتهاد* فى إحياء فرض الجهاد* فاتّقوا الله ما استطعتم وٱسمَعوا وأَطيعُوا وأنفقوا خَيْرًا لِأَنفُسِكم وَمَن يُّوقَ fol. 11 [11] شُحَّ نفْسِهِ فأُولٰئكَ هُمُ المفْلِحُونَ فلم تَبقَ مَعْذرة فى القعود عن اعدآء الدّين* والمحاماة عن حَوزَةِ المسلمين* وهذا السلطان الملك الأشرف العادل المؤيَّد المُجاهِد صَلاح الدُنيا والدّين نصره الله قد قام بنَصر الامامة عند قلّة الأَنصار* وشرّد جيوش الكفّار* بعد أنْ جاسوا خِلال الدِيار* وٱقتلع منهم القلاع والأَمصار* وغسل بسُيوفه ما كان على الاسلام مِن عار* فأصبحت الخلافة بِنَصرِه عالية المنار* فبادِروا عبادَ الله الى جهاد أعدآء الله بين يديه* وعليكم بنصْره فإنّ الله أنزل آيات النصر عليه* وأَخلِصوا نيّاتكم فى طاعته تُنْصَروا* وقاتِلوا أَولياء الشيطان تَظْفَروا* جمع الله على طاعة هذا السلطان أمركم* وأعزّ بالايمان نصركم* وأَستغفِرُ الله العظيم لى ولكم ولسائر المسلمين فٱستغفِرُوهُ fol. 12 [12] إنّه هو الغفور الرحيم

الخُطبةُ الثانية

الحمد لله حمدا يقوم بشكر نعمائه* وأَشهد أن لا اله الا الله وحده لا شريكَ له[1] عُدَّةً للقائه* واشهد أن محمّدا

1 له saknas i mskr.

السلطنة الأمير بدر الدين بيدرا معه حتّى صعد ذروة المنبر ولمّا فُرِغ من الأذان الثانى قام وخطب فقال الحمد لله الذى أقام لِآل العبّاس ملكا ظهيرا* وجعل لهم من لدنه سلطانا نصيرا* احمدُه على السّرّآء والضّرّآء* واستعينهُ على شُكر ما أسبغ مِن النعمآء* واستنصرهُ على دفع الأعدآء* واشهَدُ أَن لا إله إلّا الله وحده لا شريكَ له وأنّ محمّدا عبده ورسوله صلّى الله عليه وعلى آله وصَحبه نجوم الِاهتدآء[1]* وائمّة الِاقتدآء[2]* الاربعة الخلفآء* وعلى العبّاس عمّه ابى السّادَة الخلفآء الراشدين* والأئمّة المهديّين* وعلى بقيّة الصحابة والتابعين* بإحسانٍ لهم الى يوم الدين* أيُّها الناسُ اعلَموا أنّ الإمامةَ فَرْض من فروض الاسلام* والجهادَ حتمٌ [10] على جميع الأنام* ولا يقوم عَلَمُ الجهاد* إلّا باجتماع كلمة العباد* ولا سُبِيَت الحُرَم فيما مضى إلّا بانتهاك المَحارم* ولا سُفِكَت الدمآء إلّا بارتكاب المآثم[3]* فلو كنتم شاهدتم أعدآء الله وأعدآء الاسلام* حين دخلوا بغداد دار السّلَم* وَكيف استباحوا الدِمآء والأموال* وكيف قَتلوا الرجال والأطفال* وكيف هتكوا حرم الخلافة والحريم* وكيف أذاقوا مَن استبقَوا العذابَ الأليم* وكيف ارتفعت الأصوات بالبكآء والعويل* وعلَت الضجّات من هَوْل ذلك

fol. 10

---

[1] mskr. الأَهتِدَآء [2] mskr. الأَقتِدَآء [3] mskr. المَأَاثِم

وزرابیّ[1] مبثوثةٍ وحضر الأمرآء المقدّمون الأكابر وحضر القضاة وأرباب المناصب بحضور الصاحب الوزير شمس الدين وٱجتمع المؤذّنون بالشِعار الشريف العبّاسیّ وحضر القرّآء قبل الأذان وحضر مولانا السلطان خلّد الله ملكه فقرأ القُرّآء بين يديه ودُعِی له بما الله تعالى سامِعُه ومستجيبه وسيّر مولانا السلطان شرّف الله قَدرَه جَماعَة من الأُمرآء للحضور فی خدمة مولانا الخليفة [8] وصحبتهم[2] بغلة النوبة الخاصّة[3] فركب fol. 8 من مكانه وخرج من باب الساعات راكبا الى باب الجامع فنزل ودخل الجامع متجلّلا بالوقار والسّكينة فما بقی من الأمرآء الأكابر من لا تلقّاهُ بالخدمة وتقبيل يده الشريفة والتبرّك بمُصافحته حسبما رُسِم به لهم ولمّا وصل الى حيث مولانا السلطان خلّد الله ملكه من مَقصورته فُتح الباب الذی من الجامع اليها فدخل منه فعظّم مولانا السلطان خلّد الله سلطانه مقامه وضاعف إكرامه وفعل فی حقّه كلّ نوع من انواع الاحتفال والاجلال والقيام والقعود وفی اعتلآء مكان الركوع والسجود وكان حضوره قبل استحقاق الأذان بنصف ساعة وبقی مولانا السلطان خلّد الله سلطانه يبسطه ويُزيل حيآءه فلمّا آنَ وقت الأذان وتَعيّن [9] أداء واجبِهِ ركع fol. 9 مولانا السلطان ومولانا الخليفة وخرج الخليفة[4] ونائب

---

1 mskr. وزَرَابِیّ 2 mskr. وصُحْبتُهم 3 mskr. الخاص
4 الخليفة i marginalen av K.

جلالِه بما هو بـه حقيق* وأَحْسن مولانا الخليفة شكر (fol. 6) مولانا السلطان [6] خلّد الله ملكه على ما شاهَدَه منه من توْفيق*

ذكر خطبة مولانا الخليفة
فى يوم الجمعة

ولمّا كان يوم الجُمعة حادى وعشرين شوّال اقتضى رأْىُ مولانا السلطان خلّد الله سلطانه التنويه بالخِلافة العبّاسيّة كما يَجِب* والتنويل لها بكلّ ما تُحبّ* وان يتساوَى فى الاستبشار بها كلّ سامع وناظر* وتعودَ الى عاداتها اعواد المنابر* وتَقدّم مولانا السلطان خلّد الله ملكه الى مولانا الخليفة بالتّأهُّب لذلك وجُهّزَت له البدلة الشريفة التى يُنافس النّهار اللّيل فى حُسْن لونها* ويودّ سوادُ العيون وسُويدآء القلوب لو تشاركا فى كَوْنها* وكذلك السيفُ الشريف الذى يكاد سنا بَرْقهِ يَذهب بالأَبصار* وكأَنّما هو فى الارتضآء أَخٌ لذى الفقار* (fol. 7) لمّا عجز الذَّهَبُ الخالصُ عن [7] مُقاومة حديده فى مضآء حَدِّه* زَاحَمَ حتّى صار إهابًا لغِمدِه* وكثّر وكاثَر حتى بلغ الأَلفَ وما بلغ غايةَ قَصْدِه* الى غير ذلك من ملابس بجلالته تَليق* ومالٍ للتّوسعة لنَفعٍ لا من ضيق* ولمّا كان يوم الجُمُعة الرابع والعِشرون من شوّال هُيِّئَ منبَر جامع القلعة المحروسة بكُلِّما يجب من فُرشٍ مرفوعة ونمارق مصفوفة

التى مَلأَتْ قلوب الأَعداء رُعبا* وهَوّن الله عليه مِنها كلّما كان على غيره فى قديم الزّمان صَعْبا* كتب مولانا السلطان الى مولانا الخليفة[1] يهنّيه بما سَهَّلَهُ الله من ذلك الفتوح* والنصر الممنوح* ويُفْهمه انّ ذلك ببركة دُعآئه المقبول* وأَنّه له فَخْرُ هذا الظفر الذى ذكْرهُ اليه يؤول* وكتب مولانا الخليفة لمولانا السلطان جواب ذلك بالاعتراف والاعتداد* والحمد والثنآء والشكر للّه ولمولانا السلطان على انْ شفى الأَكباد* وأَزال تقلُّبَ الكفّار فى البلاد* وقيّضَ الله الاسلام به مَن يجاهد [5] فى الله حقّ الجهاد* وكثّر fol. 5 فى ذلك وجميع ذلك بخطّ مولانا الخليفة الشريف ولمّا حضر مولانا السلطان خلّد الله ملكه مُؤَيّدا منصورا* وأَمسى فضْل الله بهذه الفتوحات كثيرا* أَعاد تفقّد مولانا الخليفة واستعراض مهامّه وسوانحه* وثابَر على قَبُول مراشده وسَماع نصائحه* ولمّا كان الوقت الذى قدّر الله اجتمع[2] سلطان الأَرض بخليفة الزّمان* وَهْوَ أَسعدُ قِران* فاضت الأَنوار فى ليلة لم يُحتَجْ فيها الى انوار القمر* وحَصَلَ الالتقآء الذى استغنى العِيان فيه عن الخبر* وقال السَّعْدُ هذا السَّحاب المنهمر* وهذا الرّوض النَّضِر* هذا اسكندر الزمان وهذا الخَضِر* وأَجْمل مولانا السلطان خلّد الله سلطانه فى تلقّى

---

[1] mskr. الخَلِيفَةَ [2] mskr. اجْتِمَاع

رضى الله عنهم من قديم الزّمان * وَإلى الآن * فى كلّ شىْء من الأشيآء من كثير وقليل * ودقيق وجليل * وكلّما يُطلَق عليه لَفْظ أَمْرٍ او نَهْيٍ او طاعه * او استطاعه * او حُكم دينىّ او دنيوىّ [3] وكلّ تنفيذ وتحكيم * وكلّ متعلّق بمنصب fol. 3 الخِلافة من أمر جسيم * حتّى لا يُفرَقُ بين الحُكْمَيْن ولا الحَكَمَيْن * ولا يختلِف غير الاسمَيْن * وحتّى يصيرُ[1] التعبّد بذلك واحدا * والحكم فى البلاد والعباد من جهة الشرع الشريف والنُبُوّة المحمّديّة لا يُلفى مُعاندا * وأَن تُمضَى بذلك السيوف وتجرِى الاقلام * ويستقرّ على ذلك قواعدُ الحلال والحرام * وتَنفُذ الأَحكام * وتنضبط أمور الاسلام * ويَبْقَى لمولانا الخليفة ما هو مَنوطٌ به من توجّهٍ الى ربّه * وإقبالٍ[2] على الدعآء لِمَن يُؤْذِن الاسلام بحَرْبه * والابتهال[3] لسلطان الاسلام الذى كفى هذا المنصبَ الشريفَ امور الدنيا والدين * وتكفّل لبيت العبّاس عمّ رسول الله صلّعم بأَخْذِ ثأره من التتار المخذولين * وقَبِلَ مولانا السلطان خلّد الله [4] سلطانه fol. 4 هذه التّفْويضات الشريفه * فأصبح بهذا الاسناد وهذا التّعويل هو سلطانا[4] وَهْوَ خليفه * ولمّا تَوجّه مولانا السلطان خلّد الله سلطانه لِلْغزاة وأَعطاه الله من النصر والفتوحات

---

[1] mskr. يَصِيْرَ [2] msk. وَإِقبَالٌ [3] mskr. وَالْأَبتِهَال
[4] mskr. سُلطَانٌ

بسم الله الرحمن الرحيم

ذكر عدّة متجدّدات
فى بقيّة سنة تسعين وستّمائة

من ذلك

ما اعتمده مولانا السلطانُ[1] خلّد الله سلطانه من تعظيم الخلافة الشريفة العبّاسيّة وإظهار امرها* وتجديد التّنويه بذكرها* والاجتماع[2] بمولانا [2] الخليفة الحاكم بأمر الله امير fol. 2 المومنين* ابى العبّاس أَحْمَد صلوات الله عليه وعلى آبائه الطاهرين* وخطبته فى يوم الجمعة

لم يزل مُنذ فوّض الله الى مولانا السلطان امر الأُمّه* وجعلهُ على الخلائق رحمه* يُكثِر التّفقّدَ ويوالى الاحسانَ والأَلطاف الى مولانا الخليفة ويكرم مَثْوَاهُ* ويُجِلّ مَرآهُ[3]* ومولانا الخليفة يشكُر نُعماه* ويحمد الله على ما أَتاهُ* من البسطة وحُباه* وفوّض الى مولانا السلطان كلّما هو مفوَّضٌ لمَنْصب الخلافه* مِن انافه* وكلّما جعله الله لِمَن نُصِبَ لهذا الأَمر من بَنى العبّاس

---

1 mskr. ٱلسُّلْطَانُ   2 mskr. وَالأَجْتِمَاع   3 مَرآأَهُ

1*

Ibn ʿAbd al-Zāhir

"al-Altāf al-Khafiyah"

من الجزء الثالث

من

الألطاف الخفيّة

من السيرة الشريفة السلطانيّة

الملكيّة الأشرفية

Arabisk täxt, inledning ock anmärkningar
tryckta hos W. Drugulin i Leipzig;

Omslag ock översättning
hos Skånska Centraltryckeriet i Lund.

IBN 'ABD AL-ZAHIR
AL-ALTAF AL-KHAFIYYA